

B I L T E N
SUDSKE PRAKSE
VRHOVNOG SUDA
BOSNE I HERCEGOVINE

Broj 3

Sarajevo, juli - septembar 1991.

**BILTEN SUDSKE PRAKSE VRIHOVNOG SUDA
BOSNE I HERCEGOVINE**

Osnivač

Vrhovni sud Bosne i Hercegovine
Sarajevo, Valtera Perića 11

Glavni i odgovorni urednik:

Dr Petar SIMONETTI

Izdavač:

Novinsko-izdavačka organizacija
Službeni list SRBiH
Sarajevo, Magribija 3

Za izdavača:

Mehmedalija H. HUREMOVIĆ, direktor

S A D R Ž A J

KRIVIČNO PRAVO	5
- sudske odluke	5
Privredni prestupi	11
- sudske odluke	11
Prekršajno pravo	15
- sudske odluke	15
GRADANSKO I PRIVREDNO PRAVO	16
- sudske odluke	16
UPRAVNO PRAVO	59
- sudske odluke	59
ABECEDNI STVARNI REGISTAR	65
- za krivično pravo, privredne prestupe i prekršajno pravo	65
- za građansko i privredno pravo	68
- za upravno pravo	69
REGISTAR PROPISA	69
- za krivično pravo, privredne prestupe i prekršaje	69
- za građansko i privredno pravo	69
- za upravno pravo	70

KRIVIČNO PRAVO

KRIVIČNI ZAKON SFRJ

1.

Član 108. stav 2. tačka 2. KZ SFRJ

KADA JE KRIVIČNI POSTUPAK OBUSTAVLJEN PRAVNOSNAŽNOM ODLUKOM NADLEŽNOG ORGANA STRANE DRŽAVE PROTIV NAŠEG DRŽAVLJANINA ZA KRIVIČNO DJELO UBISTVA UČINJENO U TOJ DRŽAVI, PROTIV NJEGA SE NE MOŽE VODITI KRIVIČNI POSTUPAK U NAŠOJ ZEMLJI ZA TO DJELO.

Iz obrazloženja:

Na prijedlog istražnog sudije vijeće prvostepenog suda donijelo je rješenje kojim je odbijen zahtjev javnog tužioca za sprovođenje istrage protiv našeg državljanina za krivično djelo ubistva kojeg je, prema zahtjevu učinio u SR Njemačkoj.

Protiv toga rješenja javni tužilac je izjavio žalbu zbog povrede krivičnog zakona sa prijedlogom da se to rješenje ukine ili preinači tako da se protiv okrivljenog odredi sprovođenje istrage za navedeno krivično djelo.

Vrhovni sud BiH je odbio žalbu javnog tužioca kao neosnovanu iz ovih razloga:

U članu 108. KZ SFRJ su propisani posebni uslovi za gonjenje učinilaca krivičnih djela koji su naši državljani, a koji su krivična djela učinili u stranoj državi.

Prema odredbi iz tačke 2. stava 2. člana 108. KZ SFRJ u slučajevima iz čl. 106. i 107. KZ SFRJ gonjenje se neće preduzeti ako je učinilac u inostranstvu pravnosnažnom presudom oslobođen ili kada mu je kazna zastarjela ili oprostena.

na. Međutim, ovaj sud prihvata stav prvostepenog suda iz pobijanog rješenja da oslobadajuća presuda i obustava krivičnog postupka imaju za okrivljenog iste posljedice.

Zbog toga ovaj sud nije mogao prihvatiti tvrdnje javnog tužioca da obustava krivičnog postupka, samo zato što nije navedena kao razlog zbog koga se ne može voditi krivični postupak kao što je navela oslobadajuća presuda u članku 108. stav 2. tačka 2. KZ SFRJ, da je prvostepeni sud povrijedio krivični zakon u korist okrivljenog kada je odbio njegov zahtjev za sprovođenje istrage.

Naime, po nalaženju Vrhovnog suda, i kada je okrivljeni oslobođen od optužbe i kada je postupak obustavljen imaju za posledicu da se radi o presudenoj stvari i da se za isto djelo ne može ponovo voditi krivični postupak.

Iz navedenih razloga žalba javnog tužioca je odbijena kao neosnovana.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Kž. 319/91 od 31. 7. 1991. godine)

KRIVIČNI ZAKON SRBIH

2.

Član 36. stav 2. tačka 4. KZ SRBIH

UBISTVO JE IZVRŠENO IZ NISKIH POBUDA KADA SU SE OKRIVLJENI DOGOVORILDA LIŠE ŽIVOTA MUŽA OKRIVLJENE KOJI IM JE PREDSTAVLJAO SMETNJU ZA ODRŽAVANJE LJUBAVNIH ODNOSA.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je okrivljene oglasio krivim zbog krivičnog djela ubistva iz niskih pobuda iz člana 36. stav 2. tačka 4. KZ SRBIH.

Okrivljeni su protiv te presude izjavili žalbu, u kojoj su, između ostalog, tvrdili da u njihovim radnjama nema elemenata toga krivičnog djela, te su predložili da se prvostepena presuda ukine i predmet vrati prvostepenom sudu na po-

novno suđenje ili da se preinači tako da budu oglašeni krivim za krivično djelo ubistva iz člana 36. stav 1. KZ SRBiH i da im se za to djelo izrekne blaža kazna.

Vrhovni sud BiH je odbio žalbe okrivljenih kao neosnovane, zauzimajući suprotan stav od žalbenih prigovora okrivljenih. Naime, Vrhovni sud, na osnovu utvrđenog činjeničnog stanja po prvostepnom sudu nalazi da je taj sud iz takvog stanja izveo i pravilan zaključak da su okrivljeni lišili života muža okrivljene iz niskih pobuda. Prema stanju u spisu nije uopšte sporno da su okrivljeni održavali duže vremena ljubavne odnose, i da su zbog toga imali problema u svojim porodicama, a opet oboje sa mužem okrivljene. Očigledno je da je muž okrivljene predstavljao smetnju u daljim ljubavnim odnosima okrivljenih. To je i bio razlog što su se, prema utvrđenju prvostepenog suda, okrivljeni dogovorili da ga

liše života, što su i učinili, tako što ga je okrivljena na prevaran način dovela na određeno mjesto, gdje ga je okrivljeni lišio života i bacio njegovo tijelo u jezero fingirajući saobraćajnu nezgodu, želeći da prikažu da je muž okrivljene smrtno stradao u saobraćajnoj nezgodi.

Takav dogovor okrivljenih i njihov motiv pojedinačno i zajedničko djelovanje, te postupanje nakon izvršenog djela, i po ocjeni Vrhovnog suda BiH ukazuje na pravilnost zaključka prvostepenog suda da se u njihovim radnjama stiču sva bitna obilježja krivičnog djela ubistva iz niskih pobuda.

Stoga su njihove žalbe, kojima to osporavaju, ocijenjene neosnovanim, te su i odbijene.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Kž. 35/91 od 20. 2. 1991. godine).

ZAKON O KRIVIČNOM POSTUPKU

3.

Član 35. stav 3. ZKP

OKRIVLJENI NIJE OVLAŠTEN (ZAKONOM) NA PODNOŠENJE PRIJEDLOGA ZA PRENOŠENJE MJESNE NADLEŽNOSTI SA JEDNOG NA DRUGI SUD. PA DOSLJEDNO TOME, PRIJEDLOG KOJI JE PODNIIO SUD ĆE ODBACITI KAO NEDOZVOLJEN.
Iz obrazloženja:

Okrivljeni je, protiv koga se vodi istraga kod Osnovnog suda u Kaknju zbog krivičnog djela iz člana 186. stav 5. u vezi sa članom 181. stav 3. KZ SRBiH, podnio prijedlog Vrhovnom sudu BiH za prenošenje mjesne nadležnosti sa Osnovnog suda u Kaknju na Osnovni sud II u Sarajevu.

Vrhovni sud BiH je takav prijedlog okrivljenog odbacio kao nedozvoljen.

Naime, prema odredbi iz člana 35. stav 3. ZKP takav prijedlog mogu podnijeti samo is-

4.

Član 364. stav 1. tačka 5. ZKP

PRVOSTEPENI SUD JE UČINIO BITNU POVREDU ODREĐABA KRIVIČNOG POSTUPKA IZ ČLANA 364. STAV 1 TAČKA 5. ZKP, TIME ŠTO JE, POSTUPAJUĆI PO OPTUŽNICI JAVNOG TUŽIOCA, KOJOM JE OKRIVLJENI OPTUŽEN ZBOG KRIVIČNOG DJELA POKUSAJA UBISTVA, UTVRDIIO DA SE NE RADI O TOM DJELU, VEĆ O KRIVIČNOM DJELU LAKE TJELESNE POVREDE, DONIO PRESUDU KOJOM SE PROTIV OKRIVLJENOG ODBIJA OPTUŽBA U SMISLU ČLANA 349. TAČKA 2. ZKP, ZAUZIMAJUĆI POGREŠAN STAV DA NEMA OPTUŽBE OVLAŠĆENOG TUŽIOCA.

Iz obrazloženja:

Javni tužilac je podnio optužnicu protiv okrivljenog zbog krivičnog djela pokušaja ubistva iz člana 36. stav 1. KZ SRBiH, u vezi sa članom 19. KZ SFRJ.

Činjenični opis djela iz dispozitiva optužnice sadržavao je sve bitne elemente toga krivičnog djela.

tražni sudija, sudija pojedinac ili predsjednik vijeća ili javni tužilac koji postupa pred sudom koji odlučuje o prenošenju mjesne nadležnosti kada se krivični postupak vodi po zahtjevu javnog tužioca.

Iz prednje odredbe proizlazi da okrivljeni nije ovlašćen na podnošenje takvog prijedloga i prijedlog što ga je podnio Vrhovni sud je odbacio kao nedozvoljen.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Kr. 136/91 od 18. 9. 1991. godine).

Kod takvog stanja stvari prvostepeni sud izvodi zaključak da je javni tužilac podigao optužnicu protiv okrivljenog zbog krivičnog djela pokušaja ubistva, a nakon izvedenih dokaza, i da umišljaj okrivljenog nije išao za tim da oštećenog liši života, već da ga lako tjelesno povrijedi. Iz toga dalje proizlazi da prvostepeni sud sam vrši prekvalifikaciju krivičnog djela, tako da radnje okrivljenog pravno kvalifikuje kao krivično djelo lake tjelesne povrede. Međutim, prvostepeni sud je pogriješio kada je protiv okrivljenog odbio optužbu zbog toga što u pogledu gonjenja za krivično djelo lake tjelesne povrede iz člana 43. stav 1. KZ SRBiH nije bilo ovlaštenog tužioca. Naime, prema odredbi člana 43. stav 3. KZ SRBiH za krivično djelo iz člana 43. stav 1. KZ SRBiH privatni tužilac je ovlašćeni tužilac za krivično gonjenje.

Javni tužilac je protiv prvostepene presude izjavio žalbu zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka iz člana 364. stav 1. tačka 5. ZKP, te je predložio da se prvostepena presuda ukinu i predmet vrati istom sudu na ponovno suđenje.

Vrhovni sud BiH je uvažio žalbu javnog tužioca i prvostepenu presudu ukinuo i predmet vratio prvostepenom sudu na ponovno suđenje, a ovo iz slijedećih razloga:

Kada je prvostepeni sud iz izvedenih dokaza izveo zaključak da umišljaj okrivljenog nije išao

5.

Član 42. ZKP

O ŽALBI OKRIVLJENOG IZJAVLJENOJ PROTIV RJEŠENJA PREDSJEDNIKA VIŠEG SUDA KOJIM JE ODBIJEN NJEGOV ZAHTJEV ZA IZUZEĆE PREDSJEDNIKA OSNOVNOG SUDA, KOJI VODI ISTRAGU PROTIV OKRIVLJENOG, ODLUČUJE VIJEĆE VRHOVNOG SUDA BiH.

Iz obrazloženja:

Protiv okrivljenog predsjednik osnovnog suda u svojsvu istražnog sudije sprovodi istragu zbog postojanja osnovane sumnje da je učinio određeno krivično djelo.

Okrivljeni je u toku istrage podnio zahtjev za izuzeće istražnog sudije iz osnova člana 39. stav 1. tačka 6. ZKP.

Obzirom na to da je istražni sudija predsjednik osnovnog suda, o zahtjevu za izuzeće, u smislu člana 42. stav 2. ZKP-a sasvim ispravno odlučivao je predsjednik višeg suda, koji je taj zahtjev odbio kao neosnovan.

Nezadovoljan takvim rješenjem okrivljeni je izjavio žalbu Vrhovnom sudu BiH, u kome osporava pravilnost i zakonitost takve odluke, te je predložio da se pobijano rješenje preinaci, tako da se njegov zahtjev za izuzeće istražnog sudije, odnosno predsjednika osnovnog suda uvaži,

Što se tiče samog zahtjeva i razloga za izuzeće, te razloga iz pobijanog rješenja za ovaj

za tim da oštećenog liši života, dakle, kada je utvrdio da nema dokaza da je okrivljeni učinio krivično djelo pokušaja ubistva, onda ga je u smislu člana 350. tačka 3. ZKP trebao osloboditi od optužbe za to djelo i na taj način u cijelosti riješiti optužbu javnog tužioca, koji je ovlašćeni tužilac za krivično gonjenje za to djelo.

Kod takvog stanja stvari prvostepeni sud je pogriješio kada nije tako postupio, a još više, kada je išao dalje i izvršio prekvalifikaciju krivičnog djela sa pokušaja ubistva na laku tjelesnu povredu i sam stvorio takvu pravnu situaciju da nema optužbe ovlaštenog tužioca za krivično gonjenje za krivično djelo lake tjelesne povrede iz čega je rezultirala pogrešna presuda - presuda kojom se odbija optužba protiv okrivljenog u smislu člana 349. tačka 2. ZKP.

Zbog izloženog osnovan je žalbeni prigovor javnog tužioca da je prvostepeni sud učinio bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 364. stav 1. tačka 5. ZKP.

Iz tih razloga je žalbu valjalo uvažiti i prvostepenu presudu ukinuti kako bi prvostepeni sud, postupajući po prednjim primjedbama, u ponovnom postupku donio pravilnu i zakonitu odluku.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Kž. 341/91 od 6. 8. 1991. godine)

pravni stav nije ništa interesantno. Ovdje je interesantno to ko je nadležan u Vrhovnom sudu da odlučuje o žalbi izjavljenoj protiv rješenja predsjednika višeg suda, kojim je odbijen zahtjev okrivljenog za izuzeće predsjednika osnovnog suda, koji vodi istragu protiv okrivljenog, da li predsjednik Vrhovnog suda ili vijeće. Ovo pitanje ni Zakon o krivičnom postupku nije regulisao na jasan način. Radi toga je trebalo tumačenjem postojećih propisa doći do prednjeg stava.

Prema odredbi iz člana 42. stav 2. ZKP ako se traži izuzeće samo predsjednika suda ili predsjednika suda i sudije ili sudije porotnika odluku o izuzeću donosi predsjednik neposredno višeg suda. Iz odredbe stava 4. navedenog člana proizlazi da je dozvoljena posebna žalba protiv rješenja kojim se zahtjev za izuzeće odbija, a ako je takvo rješenje doneseno poslije podignute optužbe onda samo žalbom na presudu.

O žalbi na presudu nije uopšte sporno da odlučuje vijeće višeg suda. Kod takvog stanja stvari i o dijelu žalbe koja se odnosi na rješenje,

kojim je odbijen zahtjev za izuzeće u fazi postupka nakon podignute optužbe, po ocjeni Vrhovnog suda odlučuje isto vijeće koje odlučuje i o žalbi protiv presude.

Zbog toga Vrhovni sud smatra da nema nikakvog razloga da se na drugačiji način postupa kada je u pitanju i faza postupka prije podizanja optužbe i kada se radi o posebnoj žalbi protiv rješenja kojim je predsjednik višeg suda

6.

Član 364. stav 1. tačka 11. u vezi sa članom 351. stav 1. tačka 1. ZKP

KOD KRIVIČNOG DJELA POKUŠAJA UBISTVA (A TAKO JE I KOD SVAKOG DRUGOG DJELA) U IZRECI OSUĐUJUĆE PRESUDE, MORAJU BITI NAVEDENE ČINJENICE I OKOLNOSTI, KAKO OBJEKTIVNE, TAKO I SUBJEKTIVNE PRIRODE, KOJE SADBŽE SVE BITNE ELEMENTE TOGA KRIVIČNOG DJELA KOJE GA JASNO RAZLIKUJU OD KRIVIČNOG DJELA TEŠKE TJELESNE POVREDE (KAO I SVAKOG DRUGOG DJELA), U PROTIVNOM IZREKA PRESUDE JE NERAZUMLJIVA, TAKO DA SE PRESUDA NE MOŽE ISPITATI, ŠTO PREDSTAVLJA BITNU POVREDU ODREĐABA KRIVIČNOG POSTUPKA IZ ČLANA 364. STAV 1. TAČKA 11. ZKP I ZAKONSKI OSNOV ZA UKIDANJE PRESUDE.

Iz obrazloženja:

Prvostepenom presudom okrivljeni su oglašeni krivim zbog krivičnog djela pokušaja ubistva iz člana 36. stav 1. KZ SRBiH, u vezi sa članom 19. KZ SFRJ.

Okrivljeni su protiv te presude izjavili žalbe zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka, povrede krivičnog zakona, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i odluke o kazni, sa prijedlogom da se ta presuda ukine ili preinači, tako da im se izreknu blaže kazne.

Vrhovni sud BiH je uvažio žalbe okrivljenih i prvostepenu presudu ukinuo, te spis vratio istom sudu na ponovno suđenje, a ovo iz slijedećih razloga:

Prvostepena presuda je predmetno djelo pravnog ocijenila kao krivično djelo pokušaja ubistva iz člana 36. stav 1. KZ SRBiH, u vezi sa članom 19. KZ SFRJ. Presuda je iznijela i razloge za takvu svoju ocjenu, kao i da su okrivljeni htjeli oštećenog lišiti života. Međutim, u činjeničnom opisu djela ovaj subjektivni element (da su okrivljeni htjeli ubiti oštećenog) nije naveden. Dakle, izreka presude ne sadrži sve bitne elemente krivičnog djela pokušaja ubistva kako je to propisano članom 351. stav 1. tačka 1. ZKP. U konkretnom slučaju činjenični opis djela sadrži samo objektivne činjenice i okolnosti, dakle realnu radnju okrivljenih koja je kod oštećenog prouzrokovala tešku tjelesnu povredu. Zbog nedostatka činjenice i okolnosti subjektivne prirode, iz takvog činjeničnog opisa djela proizlazi da se radi o krivičnom djelu teške tjelesne po-

odbio zahtjev okrivljenog za izuzeće predsjednika osnovnog suda, koji istovremeno i vodi istragu protiv okrivljenog.

Radi svega izloženog u konkretnom slučaju odlučivalo je vijeće, a ne predsjednik Vrhovnog suda BiH.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Kž. 268/91 od 28. 6. 1991. godine)

vrede. Prema tome, takav činjenični opis djela ne sadrži sve bitne elemente krivičnog djela pokušaja ubistva, već krivičnog djela teške tjelesne povrede, istina i ovo drugo sa istim, ili manjim nedostatkom nego što je to za prvo djelo. Iz tih razloga, ovaj sud i nalazi da je takva izreka presude nerazumljiva, a pored toga ona je i suprotna datim razlozima, čime je učinjena bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 364. stav 1. tačka 11. ZKP, zbog čega je uvažanjem žalbi okrivljenih takvu presudu valjalo ukinuti i predmet vratiti istom sudu na ponovno suđenje. Prednji nedostatak iz izreke prvostepene presude prvostepeni sud nije mogao nadomjestiti ni navodima iz obrazloženja, kada navodi da su okrivljeni htjeli lišiti života oštećenog. Taj subjektivni element ili činjenice i okolnosti iz kojih on proizlazi mora postojati i u izreci. Kod stanja iznesenog u prvostepenoj presudi izreka u stvari sadrži samo činjenice i okolnosti objektivne prirode, dakle samo jedan dio bitnih elemenata krivičnog djela, ali se ne zna da li pokušaj ubistva ili teške tjelesne povrede. Eto zbog toga je takva izreka nepotpuna i nerazumljiva, zbog čega prvostepenu presudu ovaj sud nije mogao ispitati u pogledu činjenice, o kome se ovdje krivičnom djelu radi, da li o pokušaju ubistva ili o teškoj tjelesnoj povredi.

Iz tih razloga se prvostepena presuda morala ukinuti i predmet vratiti prvostepenom sudu na ponovno suđenje, kako bi u ponovnom postupku otklonio prednje nedostatke i donio pravilnu i zakonitu odluku.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Kž. 18/91 od 21. 3. 1991. godine)

7.

Član 364. stav 2. u vezi sa članom 401. stav 1. tačka 3. ZKP

KADA OSUDENI PODNESE ZAHTJEV ZA PONAVLJANJE KRIVIČNOG POSTUPKA IZ VIŠE ZAKONSKIH OSNOVA, SUD JE DUŽAN ODLUČITI O SVAKOM OSNOVU I U SVOJOJ ODLUCI NAVESTI RAZLOGE ZA SVAKI OSNOV.

Iz obrazloženja:

Osudeni je podnio zahtjev za takozvano nepravo ponavljanje krivičnog postupka iz osnova člana 401. stav 1. tačka 1. ZKP, a dopunom zahtjeva i iz osnova člana 401. stav 1. tačka 3. ZKP. Sud koji je odlučivao o zahtjevu primio je dopunu zahtjeva sa dokazima o amnestiji prije donošenja presude. Međutim, sud je donio presudu kojom je odlučio samo o osnovu iz člana 401. stav 1. tačka 1. ZKP, tako da je osuđenom izrekao jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 15 godina, uzimajući kao utvrđene kazne zatvora iz četiri pravnosnažne presude više sudova. Sud je, međutim, propustio da tom presudom odluči i o osnovu iz dopune zahtjeva za ponavljanje krivičnog postupka tako je u toj dopuni naveo da mu je po svakoj od četiri pravnosnažne presude u smislu zakona o amnestiji oproštena jedna četvrtina izrečenih kazni. Za fakve svoje tvrdnje osuđeni je uz dopunu zahtjeva priložio rješenje Kazneno-popravnog doma. I ne samo da sud nije odlučio i o tom

8.

Član 364. stav 1. tačka 5. ZKP

SUD JE UČINIO BITNU POVREDU ODREĐABA KRIVIČNOG POSTUPKA IZ ČLANA 364. STAV 1. TAČKA 5. ZKP KADA JE, POSTUPAJUĆI PO OPTUŽNICI JAVNOG TUŽIOCA, U NEDOSTATKU DOKAZA DA JE UČINIO KRIVIČNO DJELO UBISTVA U POKUŠAJU, OKRIVLJENOG OSLOBODIO OD OPTUŽBE ZA TO DJELO, ISTOVREMENO GA OGLASIO KRIVIM ZA KRIVIČNO DJELO LAKE TJELESNE POVREDE IZ ČLANA 43. STAV 1. KZ SRBIH I AKO ZA TO DJELO NIJE POSTOJALA OPTUŽBA PRIVATNOG KAO OVLAŠĆENOG TUŽIOCA U SMISLU STAVA 3. NAVEDENOG ČLANA

Iz obrazloženja:

Javni tužilac je podigao optužnicu protiv okrivljenog zbog krivičnog djela pokušaja ubistva iz člana 36. stav 1. KZ SRBIH, u vezi sa članom 19. KZ SFRJ. Pri toj optužnici javni tužilac je ostao do kraja glavnog pretresa.

Postupajući po toj optužnici prvostepeni sud je utvrdio koje je povrede okrivljeni nanio oštećenom i na koji način i iz toga izveo zaključak da nema dokaza da je okrivljeni učinio krivično djelo pokušaja ubistva, te ga je na osnovu člana 350. tačka 3. ZKP-a oslobodio od optužbe.

Međutim, prvostepeni sud je iz činjeničnog opisa djela iz optužnice javnog tužioca, koji je potvrđen izvedenim dokazima utvrdio da je okrivljeni učinio krivično djelo lake tjelesne povrede iz člana 43. stav 1. KZ SRBIH i za to djelo

zahtjevu, već u svojoj odluci nije naveo ni razloge zašto nije prihvatio navode i osnov iz dopune zahtjeva.

Osudeni je protiv takve presude izjavio žalbu sa prijedlogom da se prvostepena presuda ukinu i predmet vrati prvostepenom sudu da odluči i o osnovu iz člana 401. stav 1. tačka 3. ZKP, tj. da mu od jedinstvene kazne odbije kazne oproštene amnestijom.

Vrhovni sud BiH je uvažio žalbu osuđenog i ukinuo prvostepenu presudu nalazeći da je tom presudom učinjena bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 364. stav 2. u vezi člana 401. stav 1. tačka 3. i stav 5. ZKP.

U ponovnom postupku prvostepeni sud će odlučiti o oba zakonska osnova osuđenog za ponavljanje krivičnog postupka i za svaki od njih navesti posebne razloge u zavisnosti od ocjene i priloženih dokaza da li su ti zahtjevi osnovani ili ne.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Kž. 331/91 od 7. 8. 1991. godine)

okrivljenog oglasio krivim i izrekao mu kaznu zatvora u trajanju od 2 mjeseca.

Okrivljeni je izjavio žalbu protiv prvostepene presude u onom dijelu u kome je oglašen krivim zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka, povrede krivičnog zakona i pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, odluke o kazni i odluke o troškovima krivičnog postupka, sa prijedlogom da se prvostepena presuda preinači tako da bude oslobođen i za krivično djelo lake tjelesne povrede ili da mu se za to djelo izrekne uslovna osuda ili da se ta presuda ukinu i predmet vrati istom sudu na ponovno suđenje.

Vrhovni sud BiH je uvažio žalbu okrivljenog, te je prvostepenu presudu preinačio tako što je protiv okrivljenog na osnovu člana 349. tačka 3. ZKP-a odbio optužbu za krivično djelo lake tje-

lesne povrede iz člana 43. stav 1. KZ SRBiH, a ovo iz slijedećih razloga:

Pravilno je prvostepeni sud postupio kada je u nedostatku pouzdanih dokaza da je okrivljeni učinio krivično djelo pokušaja ubistva oslobodio ga od optužbe za to djelo. Takva presuda se zasniva na odredbama člana 350. tačka 3. ZKP.

Međutim, osnovani su žalbeni prigovori okrivljenog da je prvostepeni sud učinio bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 364. stav 1. tačka 5. ZKP, kada ga je oglosio krivim zbog krivičnog djela lake tjelesne povrede iz člana 43. stav 1. KZ SRBiH iako za to krivično djelo nije postojala optužba ovlaštenog tužioca. Naime, prema odredbi iz stava 3. člana 43. KZ SRBiH, za krivično djelo lake tjele-

sne povrede gonjenje se preduzima po privatnoj tužbi. Kako privatne tužbe nije bilo, a javni tužilac za gonjenje za ovo djelo nije bio ovlašten, onda prvostepeni sud nije ni mogao okrivljenog oglositi krivim za to djelo, a kada je to učinio onda je učinio bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 364. stav 1. tačka 5. ZKP.

Radi toga je ovaj sud uvažavajući žalbu okrivljenog prvostepenu presudu u osuđujućem dijelu preinačio, tako što je protiv okrivljenog odbio optužbu za djelo iz člana 43. stav 1. KZ SRBiH u smislu člana 349. tačka 3. ZKP.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Kž. 209/91 od 19. 6. 1991. godine)

9.

Član 364. stav 1. tačka 9. u vezi sa članom 346. stav 1. ZKP

SUD NIJE PREKORAČIO OPTUŽBU KADA JE NA OSNOVU UTVRĐENOG ČINJENIČNOG STANJA NA GLAVNOM PRETRESU U ČINJENIČNI OPIS DJELA IZREKE SVOJE PRESUDE DODAO ČINJENICE I OKOLNOSTI O PONAŠANJU POVRIJEDENOG KOJE PREDSTAVLJAJU PROTIVPRAVNI NAPAD NA OKRIVLJENOG IZ KOJIH PROIZLAZI DA GA JE OKRIVLJENI LIŠIO ŽIVOTA U STANJU NUŽNE ODBRANE.

Iz obrazloženja:

Javni tužilac je optužnicom optužio okrivljenog zbog krivičnog djela ubistva iz člana 36. stav 1. KZ SRBiH.

Prvostepeni sud je na glavnom pretresu utvrdio da je okrivljeni zaista lišio života povrijeđenog. Međutim, istovremeno je utvrdio da je to okrivljeni učinio braneći se od protivpravnog napada povrijeđenog, dakle, postupajući u nužnoj odbrani. Pošto nakon takvog utvrđenja javni tužilac nije izmijenio činjenični opis djela iz dispozitiva svoje optužnice, stojeći na stanovištu iz optužnice prvostepeni sud je sam izmijenio, odnosno dopunio činjenični opis djela tako što je dodao činjenice i okolnosti iz kojih proizlazi ponašanje povrijeđenog, a to je da je on preduzeo protivpravni napad prema okrivljenom, kojeg je okrivljeni odbijao od sebe i pri tome nanio povrijeđenom smrtonosan udarac. Iz tih činjenica sud je izveo zaključak da takvo ponašanje okrivljenog ne predstavlja krivično djelo ubistva za koje je tužen. Radi toga ga je prvostepeni sud na osnovu člana 350. tačka 1. ZKP, u vezi sa članom 9. stav 1. KZ SFRJ oslobodio od optužbe.

Protiv te presude javni tužilac je izjavio žalbu u kojoj je, između ostalog, naveo da je prvostepeni sud učinio bitnu povredu odredaba Zakona o krivičnom postupku iz člana 364. stav 1. tačka 9. u vezi sa članom 346. stav 1. ZKP, jer da je izmjenom, odnosno dopunom činjeničnog opisa djela u izreci presude prekoračio

optužbu. Zbog toga je predložio da se prvostepena presuda ukine i predmet vrati prvostepenom sudu na ponovno suđenje.

Vrhovni sud BiH je takvu žalbu javnog tužioca odbio kao neosnovanu i potvrdio prvostepenu presudu kao pravilnu i zakonitu.

Naime, kada je prvostepeni sud utvrdio da je okrivljeni lišio života povrijeđenog u nužnoj odbrani, i kada ga je zbog toga oslobodio od optužbe, onda je u obrazloženju presude o tome morao navesti sasvim određene razloge. Da je činjenični opis djela iz dispozitiva optužnice ostao neizmijenjen, odnosno nedopunjen onda bi on sadržavao činjenice i okolnosti iz kojih proizlaze svi bitni elementi krivičnog djela ubistva iz člana 36. stav 1. KZ SRBiH. Kod takvog stanja stvari postojala bi protivječnost izreke te presude i njenog obrazloženja, što bi presudu činilo nerazumljivom, što takođe predstavlja bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 364. stav 1. tačka 11. ZKP, koja takođe povlači ukidanje prvostepene presude. Imajući to u vidu i činjenicu da javni tužilac nije prilagodio činjenični opis djela u skladu sa utvrđenim činjeničnim stanjem, prvostepeni sud je bio ovlašten da činjenični opis djela izmijeni, odnosno dopuni činjenicama i okolnostima koje je utvrdio, a u cilju pravilne primjene zakona. Kada sud ne bi na to bio ovlašten, onda ne bi nikada bio u mogućnosti da okrivljenog oslobodi od optužbe iz razloga što u njegovim radnjama nema elemenata krivičnog djela zbog postupanja u nužnoj odbrani, sve dok javni tužilac

sam ne izmijeni odnosno dopuni činjenični opis djela. Međutim, kada javni tužilac neće da izmijeni činjenični opis djela ili neće da odustane od optužnice u takvoj situaciji, onda se jedino može donijeti pravilna i zakonita odluka na način kako je to u ovom slučaju postupio sud. Zbog

10.

Član 404. stav 1. tačka 4. ZKP

KADA SE U ŽALBI PROTIV PRVOSTEPENE PRESUDE PREDLOŽI IZVODENJE JEDNOG DOKAZA, A ŽALBENI SUD OČIJENI DA IZVODENJE TOG DOKAZA NIJE POTREBNO, TAJ DOKAZ NEMA KARAKTER NOVOG DOKAZA U SMISLU ČLANA 404. STAV 1. TAČKA 4. ZKP NITI SE NA OSNOVU NJEGA MOŽE DOZVOLITI PONAVLJANJE PRAVNO-SNAŽNO ZAVRŠENOG KRIVIČNOG POSTUPKA.

Iz obrazloženja:

Osuđeni je u zahtjevu za ponavljanje krivičnog postupka ponovio prijedlog iz žalbe protiv prvostepene presude o izvođenju dokaza saslušanjem svjedoka na okolnost, da nije na vozilu imao upaljena kratka već druga svjetla prilikom preticanja drugih vozila. Sem toga naveo je da je za toga svjedoka saznao u žalbenom postupku, dakle, nakon izricanja prvostepene presude, kojom je oglašen krivim zbog krivičnog djela iz člana 186. stav 5. u vezi sa članom 181. stav 3. KZ SRBIH.

Prvostepeni sud je u smislu člana 407. stav 1. ZKP takav zahtjev osuđenog odbacio.

Osuđeni je protiv toga rješenja izjavio žalbu u kojoj je, između ostalog, naveo da je nakon donošenja prvostepene presude saznao za jednog svjedoka, koji bi mogao potvrditi činjenicu da je on imao na vozilu upaljena duga, a ne kratka svjetla u vrijeme preticanja drugih vozila, kako je to pogrešno utvrdio prvostepeni sud svojom presudom, zbog toga je predložio da se pobijano rješenje kojim je njegov zahtjev odbačen, ukine i predmet vrati prvostepenom sudu na ponovan postupak i odluku.

Vrhovni sud je odbio takvu žalbu osuđenog kao neosnovanu.

Naime, Vrhovni sud nalazi da je prvostepeni sud pravilno postupio kada je zahtjev osuđenog za ponavljanje postupka odbacio iz razloga što navedeni dokaz ne predstavlja novi dokaz u

toga je žalba, koja ukazuje na navedenu bitnu povredu odredaba krivičnog postupka neosnovana, radi čega je i odbijena.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Kž. 104/91 od 28. 6. 1991. godine)

smislu člana 404. stav 1. tačka 4. ZKP koji bi bio podoban za dozvolu ponavljanja krivičnog postupka. Iz stanja spisa proizlazi da je prvostepeni sud tokom postupka iz izvedenih dokaza utvrdio da je osuđeni na svome vozilu imao upaljena kratka, a ne duga svjetla prilikom preticanja drugih vozila. Dakle, tu odlučnu činjenicu prvostepeni sud je utvrđivao i utvrdio. Stoga ta činjenica nije nova. Polazeći od toga drugostepeni sud koji je odlučivao o žalbi osuđenog protiv prvostepene presude i nalazi sasvim ispravno da prijedlog osuđenog iz žalbe za saslušanje svjedoka na tu istu okolnost nije potrebno i da se izvođenjem toga dokaza činjenično stanje iz prvostepene presude ne bi moglo izmijeniti u tolikoj mjeri da bi to prouzrokovalo drugačiju odluku. Za takav svoj zaključak drugostepeni sud je u svojoj presudi naveo valjane razloge.

Imajući prednje u vidu i Vrhovni sud nalazi da prijedlog osuđenog iz zahtjeva o saslušanju navedenog svjedoka ne predstavlja novi dokaz u smislu člana 404. stav 1. tačka 4. ZKP, koji bi bio podoban za dozvolu ponavljanja pravno-snažno završenog krivičnog postupka.

Sa navedenih razloga Vrhovni sud je žalbu osuđenog protiv pobijanog rješenja odbio kao neosnovanu.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Kž. 312/91 od 4. 9. 1991. godine)

PRIVREDNI PRESTUPI

11.

Član 10. stav 1. i stav 2. Zakona o isplati ličnih dohodaka do kraja I polugodišta 1990. godine

OKOLNOST DA SU OKRIVLJENI POSTUPILI PREMA OBAVIJESTI SIZ-a OSNOVNOG OBRAZOVANJA I DOGOVORA SA SDK (DA SE ISPLATA AKONTACIJA LIČNIH DOHODAKA RADNICIMA MOŽE VRŠITI DO RASPLOŽIVIH SREDSTAVA) NIJE OD ZNAČAJA NA UTVRĐIVANJE ODGOVORNOSTI OKRIVLJENIH NITI ISKLJUČUJE NJIHOVU ODGOVORNOST ZA UČINJENI PRIVREDNI PRESTUP, OBZIROM DA JE LIČNI DOHODAK ISPLAĆEN IZNAD IZNOSA UTVRĐENOG ODREDBAMA ZAKONA O ISPLATI LIČNIH DOHODAKA DO KRAJA PRVOG POLUGODIŠTA 1990. GODINE.

Iz obrazloženja:

Prvostepenom presudom na osnovu člana 350. tačka 1. Zakona o krivičnom postupku u vezi sa članom 60. Zakona o privrednim prestupima oslobođeni su od optužbe okrivljeni da su učinili privredni prestup iz člana 10. stav 1. i stav 2. Zakona o isplati ličnih dohodaka do kraja prvog polugodišta 1990. godine.

Protiv prvostepene presude žalbu je izjavio javni tužilac zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja sa prijedlogom da drugostepeni sud ukine prvostepenu presudu i predmet vrati prvostepenom sudu na ponovno suđenje

Na osnovu provedenih dokaza, a prije svega uvidom u zapisnik SDK, te nalaz i mišljenje vještaka finansijske struke, prvostepeni sud je utvrdio da su okrivljeni izvršili isplatu mjesečne akontacije ličnih dohodaka radnicima u većem

12.

Član 92. stav 1. tačka 16. i stav 2. Zakona o računovodstvu

OKRIVLJENI SU ODGOVORNI ZA PRIVREDNI PRESTUP IZ ČLANA 92. STAV 1. TAČKA 16. I STAV 2. ZAKONA O RAČUNOVODSTVU, JER SU BILI DUŽNI SDK DOSTAVITI PERIODIČNI OBRAČUN U ROKU OD 20 DANA OD DANA ISTEKA TROMJESEČJA BEZ OBZIRA ŠTO SU SDK OBAVIJESTILI DA NISU OTPOČELI SA RADOM, ODNOSNO ŠTO NIJE BILO NIKAKVIH PROMJENA STANJA, OBAVEZA I POTRAŽIVANJA, POŠTO SE I OVAKVO POSLOVANJE MORA EVIDENTIRATI KOD NADLEŽNE SDK.

Iz obrazloženja:

Prvostepenom presudom oglašeni su odgovornim okrivljeno pravno lice i okrivljeno odgovorno lice zbog privrednog prestupa iz člana 92. stav 1. tačka 16. i stav 2. Zakona o računovodstvu.

Protiv prvostepene presude žalbu su zajednički izjavili okrivljeno pravno lice i okrivljeno odgovorno lice zbog povrede zakona, sa prijedlogom da drugostepeni sud preinači prvostepenu presudu i oslobodi ih od optužbe.

Stavom 1. člana 91. Zakona o računovodstvu propisano je da organizacija dostavlja službi društvenog knjigovodstva polugodišnji obračun za period januar - juni do kraja jula tekuće godine, a godišnji obračun do 28. februara tekuće godine za prethodnu godinu, odnosno u roku od 60 dana od dana otvaranja postupka redovne likvidacije ili postupka stečaja ili nastanka statusne promjene. Stavom 2. istog člana propisano je da organizacija istovremeno sa polugodišnjim i godišnjim obračunom dostavlja

13.

Član 170. stav 1. tačka 5. i stav 2. Zakona o Službi društvenog knjigovodstva

NEMOGUĆNOST NAPLATE POTRAŽIVANJA OD DUŽNIKA NE ISKLJUČUJE ODGOVORNOST OKRIVLJENOG PRAVNOG I ODGOVORNOG LICA ZA NEDOSTAVLJANJE NALOGA ZA IZMIRENJE OBAVEZA PREMA POVJERICIMA NADLEŽNOJ SDK-a U PROPISANOM ROKU.

12

iznosu nego što je to bilo moguće prema odredbama Zakona o isplati ličnih dohodaka do kraja prvog polugodišta 1990. godine, ali je izveo zaključak da na njihovoj strani nema odgovornosti za učinjeni privredni prestup, jer da su postupili prema obavjesti SIŽ-a osnovnog obrazovanja i dogovorom sa SDK-a da se isplata akontacija ličnih dohodaka radnicima može vršiti do raspoloživih sredstava. Međutim, po stavu ovog suda navedene činjenice nisu od značaja na utvrđivanje odgovornosti okrivljenih niti isključuje njihovu odgovornost za učinjeni privredni prestup, obzirom da su radnje okrivljenih suprotne odredbama Zakona o isplati ličnih dohodaka do kraja prvog polugodišta 1990. godine i predstavljaju privredni prestup iz člana 10. st. 1. i 2. navedenog zakona.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, PKŽ. 166/91 od 28. 6. 1991. godine)

vlja i tromjesečni izvještaj za drugo i četvrto tromjesečje, dok tromjesečne izvještaje za prvo i treće tromjesečje dostavlja u roku od 20 dana od isteka tromjesečja. Prema tome, okolnosti na koje okrivljeni ukazuju u izjavljenim žalbama (da okrivljeno pravno lice nije otpočelo sa radom, da nije bilo nikakvih promjena stanja, obaveza i potraživanja kod okrivljenog pravnog lica) nisu od značaja da bi se oni oslobodili od odgovornosti za učinjeni privredni prestup, jer bez obzira što je SDK obaviještena da okrivljeno pravno lice nije otpočelo sa radom odnosno što nije bilo nikakvih promjena stanja, obaveza i potraživanja kod okrivljenog pravnog lica, u smislu naprijed citiranih propisa postoji obaveza dostavljanja periodičnog obračuna nadležnoj SDK u roku od 20 dana od dana isteka tromjesečja. Zbog toga, žalbe okrivljenih valjalo je odbiti i presudu prvostepenog suda potvrditi.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, PKŽ. 121/91 od 9. 5. 1991. godine)

Iz obrazloženja:

Žalbenim navodima okrivljeni nisu doveli u sumnju pravilnost uvrđenog činjeničnog stanja na kome se temelji prvostepena presuda kojom su oglašeni odgovornim zbog privrednog prestupa iz člana 170. stava 1. tačka 5. i stava 2. Zakona o Službi društvenog knjigovodstva. Naime, osporavajući odgovornosti za navedeni privredni prestup okrivljeni u zajedničkoj žalbi ukazuju da je do izvršenja prestupa došlo zbog sveukupne nelikvidnosti u zemlji, te nemogućnosti naplate potraživanja od dužnika. Istaknute okol-

14.

Član 26. stav 1. tačka 5. i stav 2. Zakona o finansijskom poslovanju

ZA UČINJENI PRIVREDNI PRESTUP PRAVNOM I ODGOVORNOM LICU NE MOGU SE IZREĆI KAZNE PREMA KAZNENIM ODREDBAMA ZAKONA KOJI U VRIJEME IZVRŠENJA PRIVREDNOG PRESTUPA NIJE BIO NA SNAZI.

Iz obrazloženja:

Neosnovani su žalbeni navodi javnog tužioca da je prvostepeni sud prilikom odmjeravanja kazni okrivljenim trebao primijeniti kaznene odredbe Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o finansijskom poslovanju ("Službeni list SFRJ", broj 58/89) koji je stupio na snagu 1. 10. 1989. godine i kojim je za privredni prestup iz člana 26. stava 1. tačka 5. i stava 2. Zakona o finansijskom poslovanju ("Službeni list SFRJ", br. 10/89 do 61/90) za okrivljeno pravno lice zapriječena minimalna kazna u iznosu od 3.000 dinara, a za odgovorno lice u iznosu od 100 dinara. Naime, u konkretnom slučaju okrivljeni su izvršili privredni prestup za koji su optuženi u vremenu od 7. 3. 1989. godine do 15. 1. 1990.

15.

Član 51. stav 1. tačka 2. i stav 2. Zakona o oporezivanju proizvoda i usluga u prometu

ORGANIZACIJA I NJENO ODGOVORNO LICE ČINE TEŽU POVREDU PROPISA O FINANSIJSKOM POSLOVANJU AKO PROPUSTE DA OBRAČUNAJU I UPLATE POREZ NA PROMET.

Iz obrazloženja:

Protiv prvostepene presude kojom su okrivljeni oglašeni odgovornim zbog privrednog prestupa iz člana 51. stav 1. tačka 2. i stava 2. Zakona o oporezivanju proizvoda i usluga u prometu i osuđeni na novčane kazne pravno lice u iznosu od 200,00 dinara, a odgovorno lice u iznosu od 20 dinara, javni tužilac je izjavio žalbu u pogledu odluke o kazni ističući da u ovom slučaju sud nije u dovoljnoj mjeri cijenio težinu izvršenog prestupa i da se izrečenim kaznama ne može ostvariti svrha kažnjavanja.

Vrhovni sud BiH je uvažio žalbu javnog tužioca, preinačio prvostepenu presudu u pogledu

nosti po mišljenju Vrhovnog suda BiH, predstavljaju okolnosti pod kojima je privredni prestup učinjen i kao takve mogu biti od značaja samo pri odmjeravanju kazne, dok nisu od značaja niti mogu uticati na utvrđenu odgovornost okrivljenih. Pri tome je potrebno ukazati da je prvostepeni sud prilikom odmjeravanja kazni imao u vidu i cijenio naprijed pomenute okolnosti. Kod takvog stanja stvari zajednička žalba okrivljenih ukazuje se kao neosnovana.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, PKŽ. 388/90 od 20. 2. 1991. godine)

godine. Prema tome, kako se u ovom slučaju radi o produženom privrednom prestupu, na okrivljene se primjenjuju kaznene odredbe Zakona o finansijskom poslovanju ("Službeni list SFRJ", broj 10/89) koji je bio na snazi u vrijeme kada je započeto izvršenje privrednog prestupa, a ne pomenutog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o finansijskom poslovanju koji je stupio na snagu u toku izvršenja privrednog prestupa. Stoga se žalbeni prigovor javnog tužioca, da je prvostepeni sud prilikom odmjeravanja kazni povrijedio zakon, ukazuje kao neosnovan.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, PKŽ. 110/91 od 23. 4. 1991. godine)

odluke o kazni i okrivljenim izrekao kazne, i to pravnom licu u iznosu od 500,00 dinara, a odgovornom licu u iznosu od 50 dinara, iz slijedećih razloga:

Ispitujući prvostepenu presudu u pogledu odluke o kazni, u vezi sa žalbenim navodima javnog tužioca, ovaj sud je došao do zaključka da je prvostepeni sud okrivljenim omjerio kazne koje nisu srazmjerne težini izvršenog prestupa i stepenu njihove odgovornosti. U konkretnom slučaju radi se o teškoj povredi propisa o finansijskom poslovanju. Ovo iz razloga što se ovakvim propisima direktno nanosi šteta društveno-političkoj zajednici kojoj pripada neobračunati i neuplaćeni porez. Prvostepeni sud, me-

đutim, nije u dovoljnoj mjeri cijenio težinu izvršenog prestupa prilikom odmjeravanja kazni, pa ovaj sud smatra da se izrečenim kaznama ne može ostvariti svrha kažnjavanja. Stoga je žalba javnog tužioca uvažena, prvostepena presuda u pogledu odluke o kazni preinačena i okrivljenim izrečene kazne kako je to naprijed navede-

no u uvjerenju da su adekvatne težini izvršenog prestupa, stepenu odgovornosti okrivljenih i da će se izrečenim kaznama ostvariti svrha kažnjavanja.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Pkž. 278/90 od 23. 1. 1991. godine)

16.

Član 77. stav 1. tačka 2. i stav 2. Zakona o standardizaciji

ISPORUKOM ELEKTRIČNE ENERGIJE KOJA NIJE ODGOVARAJUĆEG NAPONA PREDVIĐENOG JUGOSLOVENSKIM STANDARDIMA ORGANIZACIJA I NJENO ODGOVORNO LICE ČINE PRIVREDNI PRESTUP.

Iz obrazloženja:

Osporavajući prvostepenu presudu kojom su oglašeni odgovornim zbog privrednog prestupa iz člana 77. stav 1. tačka 2. i stav 2. Zakona o standardizaciji ("Službeni list SFRJ", broj 37/88) okrivljeni u žalbama ukazuju da su se prilikom isporuke električne energije pridržavali opštih akata SIZ-a elektroprivrede kojima su regulisani svi odnosi između potrošača i isporučioaca električne energije.

Žalbeni prigovori okrivljenih, po mišljenju Vrhovnog suda BiH, pri utvrđenom činjeničnom stanju u postupku pred prvostepenim sudom, ne mogu se prihvatiti kao osnovani. Naime, iz izvedenih dokaza proizlazi da su okrivljeni potrošačima električne energije isporučivali preko naponske mreže znatno manje električne energije nego što je propisano jugoslovenskim stan-

dardom JUS.N.A2.001 od 220V. Ovakvo ponašanje okrivljenih je u suprotnosti sa odredbom iz člana 17. Zakona o standardizaciji, pa se u njihovom ponašanju i po mišljenju ovog suda stiču obilježja privrednog prestupa za koji su oglašeni odgovornim. Istina, okrivljeni ukazuju da su odnosi između potrošača i isporučioaca električne energije, uključujući tu i kvalitet isporučene električne energije, uređeni opštim aktima SIZ-a elektroprivrede. Međutim, istaknuta okolnost ne može predstavljati osnov za isključenje njihove odgovornosti, jer se tim aktima ne može utvrđivati napon električne energije koji bi bio u suprotnosti sa jugoslovenskim standardom napona električnih mreža JUS N. A2. 001. Stoga je žalbe okrivljenih valjalo odbiti.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Pkž. 132/90 od 13. 11. 1990. godine).

17.

Član 364. stav 1. tačka 9. ZKP, u vezi sa članom 60. Zakona o privrednim prestupima
PRVOSTEPENI SUD ČINI PREKORAČENJE OPTUŽBE AKO OKRIVLJENE OGLASI ODGOVORNIM ZA IZVRŠENI PRIVREDNI PRESTUP U DUŽEM VREMENSKOM PERIODU OD ONOG KOJI JE NAZNAČEN U OPTUŽNOM PRIJEDLOGU.

Iz obrazloženja:

Pobijajući prvostepenu presudu kojom je oglašen odgovornim zbog privrednog prestupa iz člana 170. stava 1. tačka 5. i stava 2. Zakona o službi društvenog knjigovodstva okrivljeno pravno lice ističe da je prvostepeni sud učinio bitnu povredu odredaba postupka, pošto ih je oglasio odgovornim i za vremenski period koji nije obuhvaćen optužnim prijedlogom.

Žalbeni prigovor okrivljenog pravnog lica, po mišljenju Vrhovnog suda BiH, je osnovan. Naime, optužnim prijedlogom, u konkretnom slučaju, okrivljeni su optuženi da su u 1988. godini do 30. 4. 1989. godine propustili da nadležnoj SDK-a dostavljaju naloge za plaćanje dospjelih obaveza najkasnije na dan njihova dospijanja.

Na pretresu održanom dana 14. 2. 1989. godine pred prvostepenim sudom javni tužilac je precizirao optužni prijedlog tako da su radnje koje predstavljaju privredni prestup izvršene u vremenu od 1. 1. do 30. 4. 1989. godine. Neovisno o tome, međutim, prvostepeni sud je okrivljene oglasio odgovornim za propuste i u 1988. godini. Na taj način prvostepeni sud je prekoračio optužbu, pošto je okrivljene oglasio odgovornim i za ponašanja u periodu koja nisu predmet optuženja, čime je učinio bitnu povredu odredaba postupka iz člana 364. stava 1. tačka 9. Zakona o krivičnom postupku. Shodno tome žalbu javnog tužioca valjalo je uvažiti.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Pkž. 264/90 od 20. 2. 1991. godine)

ZAKON O PREKRŠAJIMA

18.

Član 222. stav 1. tačka 6. u vezi sa članom 203. st. 3. i 4. Zakona o prekršajima

AKO SE PREKRŠAJNI POSTUPAK VODI ZA VIŠE PREKRŠAJA U RJEŠENJU ĆE SE NAVESTI ZA KOJE PREKRŠAJE SE POSTUPAK OBUSTAVLJA, A ZA KOJE SE OKRIVLJENI OGLAŠAVA KRIVIM. STOGA JE PRVOSTEPENI SUD ZA PREKRŠAJE UČINIO POVREDU ODREĐABA PREKRŠAJNOG POSTUPKA IZ ČLANA 203. ST. 3. I 4. ZAKONA O PREKRŠAJIMA KADA JE PROTIV OKRIVLJENOG OBUSTAVIO PREKRŠAJNI POSTUPAK ZA DVA PREKRŠAJA, A ZA TREĆI NIJE UOPŠTE ODLUČIO.

Iz obrazloženja:

Protiv okrivljenog je pokrenut prekršajni postupak za tri prekršaja. Nakon provedenog postupka prvostepeni sud za prekršaje obustavio je postupak protiv okrivljenog za dva prekršaja. Za treći prekršaj taj sud nije donio nikakvu odluku. Nezadovoljan razlozima o obustavi postupka za ona dva prekršaja podnosilac zahtjeva je izjavio žalbu drugostepenom sudu za prekršaje. Drugostepeni sud je odbio žalbu podnosioca zahtjeva kao neosnovanu i potvrdio prvostepeno rješenje. Međutim, ni podnosilac zahtjeva u žalbi nije ukazao na to da o trećem prekršaju nije donesena nikakva odluka. Taj propust prvostepenog suda nije uočio ni drugostepeni sud, jer ga uopšte ne spominje u svom rješenju.

Republički javni tužilac je podigao kod Vrhovnog suda BiH zahtjev za zaštitu zakonitosti protiv rješenja sudova za prekršaje smatrajući da su povrijeđene odredbe iz člana 13. stava 3, člana 19. stava 2. člana 204. stava 1. tačka 2. i člana 222. stava 1. tačka 6. Zakona o prekršajima, te je predložio da se drugostepeno rješenje ukine i predmet vrati drugostepenom sudu da ispravi u ponovnom postupku navedene povrede zakona.

Vrhovni sud BiH je našao da zahtjev za zaštitu zakonitosti u odnosu na povrede odredaba iz člana 13. stava 3. i člana 19. stava 2. nije osnovan, tako da je zauzeo stav da je odluka o obustavi prekršajnog postupka protiv okrivljenog za dva prekršaja pravilna i zakonita. O tome su i prvostepeni a i drugostepeni sud u svojim odlukama naveli valjane razloge. Stoga, ovaj dio zahtjeva javnog tužioca nije interesantan za prednje stanovište ovoga suda.

Za prednje stanovište je interesantna činjenica što prvostepeni sud nije donio nikakvu odluku za treći prekršaj za koji je, takođe, pokrenut prekršajni postupak. Stoga je osnovan navod javnog tužioca da je prvostepeni sud povrijedio odredbe iz člana 203. st. 3. i 4. (a ne iz člana 204. stava 1. tačka 2. kako to pogrešno navodi javni tužilac) Zakona o prekršajima, te da je time učinio bitnu povredu odredaba prekršajnog postupka iz člana 222. stav 1. tačka 6. Zakona o prekršajima. Kada drugostepeni sud za pre-

kršaje nije tu povredu otklonio i on je učinio istu povredu.

Naime, prema odredbi iz člana 203. stava 4. Zakona o prekršajima, ako se prekršajni postupak vodi za više prekršaja, u rješenju se mora navesti za koje prekršaje se postupak obustavlja, a za koje se okrivljeni oglašava krivim i koja mu se sankcija izriče.

U konkretnom slučaju prvostepeni sud za prekršaje nije tako postupio, pa je povrijedio tu zakonsku odredbu. On je protiv okrivljenog obustavio prekršajni postupak za dva prekršaja, a za treći nije, niti ga je oglasio krivim, dakle, o trećem prekršaju nije donio nikakvu odluku. Zbog toga je osnovan navod iz zahtjeva za zaštitu zakonitosti da nije u cijelosti odlučeno o zahtjevu za pokretanje prekršajnog postupka i da to predstavlja bitnu povredu odredaba prekršajnog postupka iz člana 222. stava 1. tačka 6. Zakona o prekršajima.

Međutim, polazeći od svega izloženog ovaj sud nije mogao prihvatiti prijedlog javnog tužioca iz zahtjeva da se ukine rješenje drugostepenog suda za prekršaje i da se predmet vrati tome sudu da otkloni po službenoj dužnosti navedene povrede zakona iz prvostepenog rješenja. Vrhovni sud pri tome polazi od ocjene da je taj dio zahtjeva javnog tužioca uperen na štetu okrivljenog, a prema odredbi iz člana 255. Zakona o prekršajima i u prekršajnom postupku po zahtjevu za zaštitu zakonitosti primjenjuju se odredbe iz člana 422. stava 3. ZKP. Prema ovoj odredbi ako je zahtjev za zaštitu zakonitosti podnesen na štetu okrivljenog, a sud nađe da je osnovan, utvrdiće samo da postoji povreda zakona, ali neće dirati pravosnažnu odluku.

Radi toga je i ovaj sud ocijenio osnovanim zahtjev javnog tužioca da su pravosnažnom presudom povrijeđene naprijed navedene odredbe zakona, ali kako su one učinjene u korist okrivljenog, onda je zahtjev javnog tužioca podnesen na štetu okrivljenog, tako da je bilo osnova da se utvrdi da su učinjene navedene povrede, koje se samo konstatuju, ali se pravosnažna odluka nije mogla ukinuti.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Pvl. 51/91 od 8. 7. 1991. godine)

GRADANSKO PRAVO - OPŠTI DIO

19.

Čl. 1, 2, 6. stav 1. i 11. stav 1. Zakona o udruživanju građana

POJEDINI ORGANIZACIONI DIJELOVI SAMOSTALNIH SINDIKATA NE MOGU SE REGISTRovati KAO UDRUŽENJA GRAĐANA, SA SVOJSTVOM DRUŠTVENOG PRAVNOG LICA, AKO TO NIJE PREDVIĐENO STATUTOM SINDIKATA ČIJI SU DIO

Iz obrazloženja:

Amandmanom LXIX na Ustav SRBiH (tačka 8.) "Službeni list SRBiH" broj 21/90, kojim je dopunjena Glava III, Dio II Ustava SRBiH, zamjenjena je sloboda sindikalnog organizovanja i djelovanja, a Zakonom o udruživanju građana ("Službeni list SRBiH", br. 5/90 i 21/90) bliže je uređen način ostvarivanja ustavne slobode udruživanja građana (član 1.), pa u tom okviru i sindikalnog organizovanja. U članu 2. ovog zakona predviđeno je udruživanje i u sindikate, kao jedan od oblika udruživanja, a o obliku udruživanja odlučuju građani kao osnivači, odnosno članovi udruženja. Članom 6. stav 1. pomenutog zakona propisano je da društvene organizacije (s kojima su izjednačeni i sindikati, kako proizilazi iz odredbe člana 2. stav 2. ovog zakona), stiču svojstvo društvenog pravnog lica danom upisa u registar udruženja.

Iz ovih odredaba proizilazi da se građani SRBiH mogu udruživati u međusobno nezavisne sindikate, te da se svaki od sindikata nastalih slobodnim udruživanjem građana, može upisati u registar udruženja i time steći svojstvo pravnog lica.

Ne mogu se, međutim, smatrati samostalnim udruženjima pojedini organizacioni oblici koji su sastavni dio udruženja osnovanog po odredbama naprijed spomenutog zakona, ako im statut osnovanog i registrovanog udruženja to

20.

Član 12. Zakona o zaštiti pronalazaka, tehničkih unapređenja i znakova razlikovanja NA PROTEK ROKA RADI ZAŠTITE PRONALASKA SUD PAZI PO SLUŽBENOJ DUŽNOSTI.

Iz obrazloženja:

Tužilac je autor patentiranog pronalaska (upisan u registar 4. 1976. sa pravom prvenstva od 26. 3. 1968. godine utvrđeno je da je tuženi prodao ovaj pronalazak trećemu (stranom licu) i da se on koristi u proizvodnji), što znači da mu pripada pravo na odgovarajuću naknadu po članu 44. stav 1. tačka 4. Zakona o zaštiti pronalazaka, tehničkih unapređenja i znakova razlikovanja ("Službeni list SFRJ", br.

svojstvo ne priznaje, tako što ih ne oglašava pravnim licima. Stoga se ne mogu organizovati kao pravna lica (što podrazumijeva poseban stepen samostalnosti) ni pojedini organizacioni oblici sindikata koji je registrovan kao samostalno udruženje sa svojstvom pravnog lica, ako to nije predviđeno statutom tog sindikata, kako se može zaključiti iz odredaba člana 11. stav 1. Zakona o udruživanju građana SRBiH.

Statutom Samostalnog sindikata radnika u proizvodnji i preradi metala Bosne i Hercegovine (članovi 9. do 19.) uređena je unutrašnja organizacija ovog sindikata u obliku sindikalnih organizacija po pojedinim preduzećima, kao osnovnim oblicima organizovanja, ali je članom 36. Statuta predviđeno da samo sindikat (kao cjelina) ima svojstvo pravnog lica. Ovaj sindikat, koji je reegistrovan kao društveno pravno lice, član je Saveza samostalnih sindikata Bosne i Hercegovine, takode registrovanog kao društveno pravno lice, a po Statutu ovog Saveza (član 61.) samo članovi Saveza (pojedini samostalni sindikati) i sam Savez imaju svojstvo pravnog lica, dok su sindikalne organizacije predviđene samo kao osnovni organizacioni oblici samostalnih sindikata, članova Saveza (članovi 16. do 24. Statuta Saveza samostalnih sindikata BiH).

(Vrhovni sud BiH, Gž.49/90 od 17. 7. 1991. godine)

34/81, 3/90 i 20/90). U ovom slučaju nisu utvrđene relevantne činjenice za ocjenu blagovremenosti tužbe. Prema članu 12. navedenog zakona tužilac ima pravo da traži naknadu štete u roku od tri godine od kada je saznao za povredu svoga prava i učinoca, a u svakom slučaju taj zahtjev se ne može istaći po proteku pet godina.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 53/90 od 28. 2. 1991. godine).

21.

Čl. 27, 30. i 103. Zakona o obligacionim odnosima

Čl. 54. i 62. Zakona o autorskom pravu

Čl. 4, 8. i 23. Zakona o izdavačkoj djelatnosti

Čl. 32. i 33. Zakona o udžbenicima i drugim nastavnim sredstvima za osnovno i srednje usmjereno obrazovanje i vaspitanje - raniji

PUNOVAŽAN JE IZDAVAČKI UGOVOR KOJI ZAKLJUČE AUTOR ŠKOLSKOG UDŽBENIKA SA OVLAŠTENIM IZDAVAČEM IAKO OVA NIJE UČESTVOVALA U POSTUPKU PRIPREMANJA ZA IZDAVANJE I ODOBRAVANJE UDŽBENIKA REGULISANOG RANIJIM ZAKONOM.

Iz obrazloženja:

U smislu člana 23. Zakona o izdavačkoj djelatnosti ("Službeni list SRBiH", broj 35/90), izdavanje školskog udžbenika i drugog nastavnog sredstva koje je na dan stupanja na snagu ovog zakona u toku, okončaće se po postupku po kojem je započeto, a najkasnije u roku od jedne godine od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Do stupanja na snagu navedenog zakona, postupak pripremanja i odobravanja udžbenika bio je regulisan odredbama čl. 9. do 27. Zakona o udžbenicima i drugim nastavnim sredstvima za osnovno i srednje usmjereno obrazovanje i vaspitanje ("Službeni list SRBiH", broj 29/86), a postupak izdavanja udžbenika odredbama člana 28. do 42. istog zakona.

Iz činjeničnih utvrđenja prvostepenog suda proizilazi da je tužilac učestvovao u postupku pripremanja i odobravanja udžbenika u smislu navedenih zakonskih odredaba i da je Savjet za unapređivanje vaspitnoobrazovnog rada BiH, u smislu člana 32. istog zakona, odredio tužioca kao izdavačaku organizaciju za izdavanje predmetnih udžbenika.

U smislu člana 8. u vezi sa članom 4. Zakona o izdavačkoj djelatnosti, izdavanjem školskog udžbenika i drugog nastavnog sredstva mogu se baviti preduzeća, ustanove, kao i njihovi složeni oblici udruživanja odnosno organizovanja, zadruga, državni i drugi organ, društvena organizacija, udruženje građana i fizičko lice.

Kako je prvotuzena registrovana kao izdavačka organizacija (društvena organizacija), prvostepeni sud pravilno zaključuje da je prvotuzena ovlašteno lice za zaključivanje izdavačkih ugovora.

Odredbama Zakona o izdavačkoj djelatnosti i Zakona o udžbenicima i drugim nastavnim sredstvima za osnovno i srednje usmjereno obrazovanje i vaspitanje nije predviđena obaveza autora da zaključuje ugovore sa izdavačkom organizacijom koju odredi Savjet za unapređivanje vaspitno obrazovnog rada Bosne i Herce-

govine, niti su regulisani odnosi izdavača i autora. Savjet nije ovlašten da naloži autoru sa kojim će izdavačem zaključiti izdavački ugovor, pa nema uslova za primjenu člana 27. Zakona o obligacionim odnosima.

Odredbama člana 33. Zakona o udžbenicima i drugim nastavnim sredstvima za osnovno i srednje usmjereno obrazovanje i vaspitanje predviđeni su uslovi koje mora ispunjavati izdavačka organizacija za izdavanje udžbenika za osnovno i srednje usmjereno obrazovanje i vaspitanje i određivanje izdavačke organizacije ako više izdavačkih organizacija ima jednake uslove predviđene ovim članom. Ovim zakonom nije predviđen postupak zaštite prava drugih izdavačkih organizacija koje ispunjavaju zakonske uslove za izdavanje udžbenika i žele da izdaju udžbenike. Kaznenim odredbama ovog zakona (čl. 54. do 56) nije predviđena sankcija za postupanje suprotno odredbama člana 33. istog zakona. Iz toga proizilazi da izdavačka organizacija određena u smislu člana 32. navedenog zakona nema isključivo pravo na zaključivanje izdavačkih ugovora radi izdavanja udžbenika u čiojoj je pripremi i odobravanju učestvovala.

U smislu člana 54. Zakona o autorskom pravu ("Službeni list SFRJ", br. 19/78, 24/86 i 21/90), isključivo autor može na drugoga prenijeti pravo iskorištavanja djela. Zaključenjem izdavačkog ugovora sa izdavačkom organizacijom autor prenosi na izdavača pravo objavljivanja autorskog djela štampanjem, odnosno umnožavanjem (član 62. istog zakona).

Zbog toga tuženi autori koji su vodili pregovore sa tužiocem radi zaključenja izdavačkih ugovora nisu bili u obavezi da te ugovore zaključe. Zato prvostepeni sud pravilno zaključuje da izdavački ugovori sklopljeni između prvotuzene i ostalih tuženih (autora) nisu u suprotnosti sa kogentnim propisima i da, u smislu člana 103. Zakona o obligacionim odnosima, nisu ništavi.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 581/91 od 19. 8. 1991. godine).

EKSPROPRIJACIJA

22.

Član 57. Zakona o eksproprijaciji

NAKNADA TROŠKOVA UREĐENJA GRADEVINSKOG ZEMLJIŠTA PRIPADA SAMO ONOM EKSPROPRIJATU KOJI JE STANOVAO U EKSPROPRIJISANOJ PORODIČNOJ STAMBENOJ ZGRADI, A NE TRAŽI DA MU SE DODIJELI NA KORIŠĆENJE STAN U DRUŠTVENOJ SVOJINI I POD USLOVOM DA JE PRISTUPIO IZGRADNJI NOVE PORODIČNE STAMBENE ZGRADE.

Iz obrazloženja:

U principu eksproprijatu ne pripada pravo na naknadu za uređenje građevinskog zemljišta radi izgradnje nove porodične stambene zgrade, a pogotovo ne neke druge zgrade (u ovom slučaju vikendice).

Pravo na ovu naknadu ima samo onaj bivši vlasnik kome je eksproprijsana porodična stam-

bena zgrada u kojoj je stanovao, ako ne traži da mu se dodijeli na korišćenje stan u društvenoj svojini, a pristupio je već izgradnji nove porodične stambene zgrade (član 57. stav 3. tač. 2. Zakona o eksproprijaciji).

(*Vrhovni sud BiH, Rev. 370/91 od 13. 6. 1991. godine.*)

23.

Član 47. stav 3, čl. 90. i 91. Zakona o eksproprijaciji

U SLUČAJU PRINUDNOG PRENOSA ZGRADE IZ IMOVINE JEDNOG DRUŠTVENO-PRAVNOG LICA U IMOVINU DRUGOG DRUŠTVENO-PRAVNOG LICA, ODREĐUJE SE NAKNADA PROPISANA ZAKONOM, AKO NIJE DRUKČIJE UGOVORENO.

Iz obrazloženja:

Prinudni prenos dobara iz imovine jednog u imovinu drugog inostranog lica uređen je Zakonom o eksproprijaciji. U tom slučaju se društveno-pravnom licu koje se lišava dobra plaća naknada za uložena sredstva u to dobro kao i nak-

nada zbog pogoršanja uslova poslovanja (član 49. Zakona o eksproprijaciji). Nije isključeno međutim, da stranke ugovorom drugačije urede taj pravni odnos.

(*Vrhovni sud BiH, Rev. 435/90 od 5. 7. 1991. godine.*)

24.

Član 12. stav 1. Zakona o parničnom postupku

Čl. 21, 25. i 44. Zakona o građevinskom zemljištu

U POSTUPKU ODREĐIVANJA NAKNADE ZA PODRUŠTVLJENO GRADEVINSKO ZEMLJIŠTE NE MOŽE SE ODLUČIVATI O PRIGOVORU DA NOSILAC PRIVREMENOG PRAVA KORIŠĆENJA NIJE ONO LICE KOJE JE KAO TAKVO ODREĐENO RJEŠENJEM O DEPOSEDIRANJU.

Iz obrazloženja:

Rješenjem o depozediranju bivšeg vlasnika, odnosno njegovog nasljednika (nosioca privremenog prava korišćenja) određuje se povjerilac kome je dužnik (opština) dužan platiti naknadu za preuzeto neizgrađeno građevinsko zemlji-

šte, koje je po sili zakona prešlo u društvenu svojinu.

U vanparničnom postupku određivanja naknade ne može se raspravljati o tome da je imalac prava na naknadu neko drugo lice.

(*Vrhovni sud BiH, Rev. 351/90 od 24. 5. 1991. godine.*)

STVARNO PRAVO

25.

Čl. 12, 14. i 24. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima

LICE KOJE JE SUVLASNIK POKLONIO REALNI DIO, BEZ SAGLASNOSTI OSTALIH SUVLASNIKA, NEMA PRAVNI OSNOV ZA STICANJE PRAVA VLASNIŠTVA UKNJIŽBOM U ZEMLJIŠNU KNJIGU, ALI MOŽE STEĆI PRAVO VLASNIŠTVA GRAĐENJEM NA DIJELU KOJI POKRIVA ZGRADA I KOJE SLUŽI ZA NJENU REDOVNU UPOTREBU.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su utvrdili da je majka parničnih stranaka pokojna H.F. bila suvlasnik navedenog zemljišta i da je realni dio tog zemljišta, a ne suvlasnički dio, poklonila tuženima. Tuženi nisu na taj način, stekli pravni osnov za uknjižbu prava vlasništva na prodatom realnom dijelu, jer suvlasnik može da raspolaže samo svojim suvlasničkim dijelom ili dijelom svoga dijela (član 14. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima) a nikako sa realnim dije-

lom. Poklonoprимci su, međutim, građenjem stekli pravo vlasništva na onoj površini koju pokriva zgrada i koja služi za njenu redovnu upotrebu (član 12. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima) ukoliko su ispunjene pravne pretpostavke iz člana 24. stav 1. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima o sticanju prava vlasništva građenjem.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 369/90 od 13. 6. 1991. godine).

26.

Član 28. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima

ZAKUPNIK NE MOŽE ODRŽAJEM STEĆI PRAVO VLASNIŠTVA NA ZAKUPLJENOJ STVARI, JER MU NEDOSTAJE VOLJA ZA STICANJE PRAVA VLASNIŠTVA, A JEDNOSTRANO NE MOŽE IZMIJENITI OSNOV POSJEDA JER TIME POSTAJE NESAVJESTAN POSJEDNIK, A NESAVJESTAN POSJEDNIK NE MOŽE NIKADA STEĆI PRAVO VLASNIŠTVA ODRŽAJEM.

Iz obrazloženja:

Nije sporno da je tužlac zasnovao neposredni posjed nekretnine na ugovoru o zakupu. Od ulaska u posjed proteklo je vrijeme potrebno za sticanje prava svojine održajem, međutim, tužilac, kao zakupoprимac nije imao volju za sticanje prava vlasništva (animus domini). S druge

strane nije mogao jednostrano promijeniti osnov posjeda (bez saglasnosti tuženoga), jer time postaje nesavjesnim posjednikom, a nesavjesni posjednik ne može nikada steći pravo vlasništva održajem.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 406/90 od 5. 7. 1991. godine).

27.

Član 12. Zakona o obligacionim odnosima

Član 41. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima

KUPAC KOJI JE ZNAO ILI JE MOGAO ZNATI DA JE ULOŽIO PAŽNJU KOJA SE OČEKUJE OD PROSJEČNOG ČOVJeka U PRAVNOM PROMETU, DA SU KUPLJENE NEKRETNINE RANIJE PRODATE TREĆEM LICU NE MOŽE STEĆI PRAVO VLASNIŠTVA UKNJIŽBOM U ZEMLJIŠNU KNJIGU KAO NI POLAGANJEM ISPRAVE KOD NADLEŽNOG SUDA TAMO GDJE SU UNIŠTENE ZEMLJIŠNE KNJIGE.

Iz obrazloženja:

U zasnivanju obligacionih odnosa i ostvarivanju prava i obaveza iz tih odnosa učesnici su dužni da se pridržavaju načela savjesnosti i poštenja (član 12. Zakona o obligacionim odnosima) zato pravni poredak ne štiti nesavjesnog sticaoca. Nesavjestan je kupac nekretnina ono lice, koje zna ili treba da zna, ulažući potrebnu pažnju koja se očekuje od svakog prosječnog čovjeka u pravnom prometu, da su te nekretni-

ne otudene trećem licu. U tom slučaju nije jači u pravu, dakle, ni kupac koji se na temelju ugovora uknjižio kao vlasnik u zemljišne i druge javne knjige ili ako je položio ispravu kod nadležnog suda o sticanju nekretnina (član 41. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 56/91 od 5. 7. 1991. godine).

28.

Član 39. Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta od 26. 12. 1958. sa obaveznim tumačenjem od 9. 6. 1959. - raniji ("Službeni list FNRJ", broj 24/59)

Član 5. stav 4. Zakona o određivanju građevinskog zemljišta u gradovima i naseljima gradskog karaktera

DO 15. FEBRUARA 1968. GODINE BIVŠI VLASNIK NACIONALIZOVANOG GRAĐEVINSKOG ZEMLJIŠTA MOGAO JE OTUDITI TO ZEMLJIŠTE AKO JE BILO NEIZGRAĐENO, ALI SAMO AKO GA JE KORISTIO KAO POLJOPRIVREDNO. STICALAC JE ULAZIO U PRAVA BIVŠEG VLASNIKA AKO SE PRENOS ZASNIVAO NA UGOVORU NA KOME SU POTPISI UGOVARAČA BILI OVJERENI OD STRANE ORGANA NADLEŽNOG ZA OVJERAVANJE POTPISA ILI AKO JE UGOVORENA CIJENA BILA ISPLAĆENA PREKO BANKE ILI AKO JE LICE NA KOJE JE PRIJAŠNJI VLASNIK PRENIO TO PRAVO PLAĆALO POREZ ILI DOPRINOS U VEZI SA TIM ZEMLJIŠTEM.

Iz obrazloženja:

Stranke su zaključile ugovor o kupoprodaji neizgrađenog građevinskog zemljišta nacionalizovanog po Zakonu o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta od 26. decembra 1958. godine. Ovaj ugovor je zaključen prije 15. 2. 1968. godine kada je stupio na snagu Zakon o određivanju građevinskog zemljišta u gradovima i naseljima gradskog karaktera.

Ugovor je punovažan pod pretpostavkom da je zemljište otuđeno kao poljoprivredno i da su ispunjene zakonske pretpostavke iz člana 5. stav 4. Zakona o određivanju građevinskog zemljišta u gradovima i naseljima gradskog karaktera. A to znači da se traži specijalna forma:

potpisi ovjereni od strane nadležnog organa ili ako to nije učinjeno da je cijena za zemljište isplaćena preko banke ili ako ni toga nema, da je plaćen porez ili doprinos u vezi sa tim zemljištem. drugim riječima ako je izvršen katastarski prenos na kupca. Ove odredbe imaju karakter legalnog dokaza. Mimo tih pretpostavki se ne može dokazivati postojanje ugovora. Insi- stira se na prenosu zemljišta koje se koristi u poljoprivredne namjene jer ni po obaveznom tu- mačenju navedenog propisa Zakona o naciona- lizaciji nije bilo moguće prenositi pravo koriš- ćenja neizgrađenog građevinskog zemljišta.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 396/90 od 5. 7. 1991. godine).

29.

Član 52. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima

PRAVO SLUŽNOSTI NA NEKRETNINI STIČE SE NA OSNOVU UGOVORA UKNJIŽBOM U ZEMLJIŠNU ILI DRUGU JAVNU KNJIGU U KOJU SE UPISUJU PRAVA NA NEPOKRETNOSTI.

Iz obrazloženja:

U ovom slučaju nije sporno da su parnične stranke zaključile ugovor o zasnivanju pravo- služnosti puta tužioca u korist parcele tuženo- ga. U skladu sa ugovorom tuženi je ušao u posjed prava služnosti (član 70. stav 3. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima). Ti-

me, međutim, tuženi nije stekao pravo služnosti jer se za sticanje prava služnosti na nekretnini traži upis u javnu knjigu (član 52. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 463/90 od 19. 9. 1991. godine).

30.

Član 54. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima

ZA STICANJE PRAVA STVARNE SLUŽNOSTI ODRŽAJEM NE TRAŽI SE SAVJESNI POSJEDNIK.

Iz obrazloženja:

Tužilac i njegovi preci su bez protivljenja tu- ženih koristili navedeni prolaz preko zemljišta tuženih preko dvadeset godina. Budući da se tuženi za to vrijeme nisu protivili, nije odlučno da li je tužilac bio savjesni ili nesavjesni posjednik:

protekom vremena od dvadeset godina stekao je pravo stvarne služnosti prolaza preko zem- ljišta tuženih (član 54. stav 1. Zakona o osnov- nim svojinsko-pravnim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 383/90 od 20. 6. 1991. godine).

31.

Član 54. Zakona o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima

PRAVO SLUŽNOSTI BUNARA (CRPLJENJA VODE) SE I PO PRAVILIMA PREDRATNOG PRAVA STICALO ODRŽAJEM PROTEKOM ODREĐENOG VREMENA.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su utvrdili da su stranke zajedničkim sredstvima izgradile bunar na zemljištu tuženoga i da se tužilac 20 i više godina neprekidno koristio vodom sa bunara do 1987. godine kada je tuženi porušio ogradu i zabranio tužiocu da se koristi bunarom. Ne ulazeći u pitanje da li je građenjem na originalan način stečeno pravo suvlasništva na bunaru, sama činjenica da se tuženi koristio bunarom, kao da mu pripada pravo suvlasništva ili kao da mu pripada pravo crpljenja vode iz bunara dovoljan

je osnov za sticanje prava služnosti protekom vremena (tužilac je postavio takav zahtjev, a sud ne može suditi preko zahtjeva - član 2. Zakona o parničnom postupku), pa i da je bio nesavjestan ako se vlasnik tome nije protivio niti dokazao da je služnost vršena zloupotrebom povjerenja, silom, prevarom ili da je služnost ustupljena do opoziva (član 54. Zakona o osnovnim svojinsko - pravnim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 360/90 od 23. 5. 1991. godine).

32.

Član 4. Zakona o nevažnosti pravnih propisa donijetih od 6. 4. 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije

PRAVILA IMOVINSKOG PRAVA - PARAGRAF 384. BIVŠEG OPŠTEG GRAĐANSKOG ZAKONIKA (OGZ) PO PRAVILIMA GRAĐANSKOG PRAVA VLASNIK ZEMLJIŠTA MOŽE PRISVOJITI TUDI ROJ PČELA, AKO NJIHOV VLASNIK NE PREDUZME MATERIJALNE RADNJE DA IH VRATI U ROKU OD DVA DANA OD KADA SU MU ODBJEGLE.

Iz obrazloženja:

Tužilac svoj zahtjev zasniva na tvrdnji da je u ljeto 1982. godine iz njegove košnice odbjegao roj pčela i da ih je prisvojio tuženi. Prema računici tužioca (geometrijska progresija) tuženi mu je u času podnošenja tužbe bio dužan vratiti 729 rojeva pčela.

Kako tuženi nije preduzeo materijalne radnje za vraćanje pčela - (vijanje) u roku od dva dana,

po pravilima imovinskog prava izgubio je pravo vlasništva - pčele su postale ničija stvar (paragraf 384. bivšeg Opšteg građanskog zakonika) koju može da prisvoji svako (res nullius cedit primo ocupanti).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 405/90 od 21. 6. 1991. godine).

OBLIGACIONO PRAVO - OPŠTI DIO

33.

Čl. 10, 27, 133 - 138. i 399. Zakona o obligacionim odnosima

UGOVORENA FIKSNA KAMATNA STOPA NA ŠTEDNI ULOG OSTAJE DO ISTEKA OROČENJA. IZJAVA BANKE DA ĆE POSLIJE 1.7.1986. GODINE PLAĆATI KAMATU PO SAMOUPRAVNOM SPORAZUMU NA DEVIZNE ŠTEDNE ULOGE IMA SAMO TO ZNAČENJE DA SE UGOVOR O ŠTEDNJI MOŽE PRODUŽITI SA KAMATNOM STOPOM IZ NAVEDENOG SPORAZUMA.

Iz obrazloženja:

Stranke su ugovorile fiksnu kamatnu stopu na devizni štedni ulog sa oročenjem od tri godine (član 399. Zakona o obligacionim odnosima). U međuvremenu, prije isteka roka, samoupravnim sporazumom banaka od 18. 6. 1986. godine (član 41. stav 2.), odnosno odredbom člana 4. stav 2. Samoupravnog sporazuma o

izmjenama i dopunama sporazuma od 25. 3. 1987. godine, mijenja se kamatna stopa na štedne uloge. Međutim, ta promjena ne može uticati na ugovor koji predstavlja izraz volje ravnopravnih ugovarača pa ga samo oni sporazumno mogu mijenjati. Ne radi se, naime, o ugovoru čije zaključenje je obavezno niti o ugovoru čiji sadržaj određuje propis (član 27. Zakona o obligacionim odnosima), niti postoje pret-

postavke za izmjenu ugovora jednostranom izjavom volje (čl. 133 - 138. ZOO).

Prema tome, izjava banke da će poslije navedenog datuma plaćati kamatu po stopi iz navedenog sporazuma može imati samo značenje ponude za produžetak ugovora po isteku vremena na koji je bio zaključen. Ovo je u skladu

34.

Član 35. Zakona o obligacionim odnosima

JAVNI OGLAS O UDRUŽIVANJU SREDSTAVA RADI DOVRŠETKA IZGRADNJE GRADEVINSKOG OBJEKTA I PRODAJE POSEBNOG DIJELA ZGRADE PREDSTAVLJA POZIV ZA PRIKUPLJANJE PONUDA, A NE PONUDU ZA ZAKLJUČENJE UGOVORA, PA LICE KOJE JE PRIHVATILO USLOVE IZ OGLASA NIJE TIME ZAKLJUČILO UGOVOR VEĆ DALO PONUDU ZA ZAKLJUČENJE UGOVORA. TO LICE IMA PRAVO DA TRAŽI NAKNADU ŠTETE AKO ONO LICE KOJE JE OBJAVILO OGLAS NE PRIHVATI PONUDU BEZ OSNOVANOG RAZLOGA.

Iz obrazloženja:

Tužena je u dnevnom listu objavila oglas o udruživanju sredstava za dovršenje izgradnje poslovnih prostorija u gradskoj tržnici i prodaji dijela zgrade. U oglasu su navedeni uslovi prioriteta prijavitelaca za zaključenje ugovora o udruživanju sredstava (prioritet ima lice koje je prije dalo ponudu). Tužilac je drugi po redu dao ponudu. Dva dana nakon davanja ponude je obaviješten od tužene da "ima ugovorne obaveze sa drugim licima". Zato nije zaključen ugovor. Tužena je, međutim, nakon toga oglasila drugo javno nadmetanje u dnevnom listu. Ponovo se prijavio tužilac. Međutim, tužena je prihvatila ponude trećih lica i sa njima zaključila ugovore.

35.

Čl. 42. stav 2. i 69. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

UGOVOR O ISPORUCI KONCENTRATA ZA TOV PILIĆA, IZMIJENJEN JE TIME ŠTO JE KOOPERANT PRIMIO I UPOTRIJEBO KVALITETNIJI KONCENTRAT, IAKO PRI TOME NIJE SAČINJENA PISMENA ISPRAVA KAKO JE TO BILO UGOVORENO.

Iz obrazloženja:

Ugovorom o tovu pilića tuženi (organizator proizvodnje) se obavezao da će tužiocu (kooperantu) isporučiti hranu (koncentrat) za tov pilića, kvaliteta predviđenog posebnim pravilnikom, u potrebnoj količini. Ugovoreno je da ukoliko dođe do izmjene kvaliteta koncentrata stranke će se sporazumjeti da upotrijebe tu hranu. U toku izvršenja ugovora tužiocu je isporučena kvalitetnija stočna hrana, o čemu je on upoznat blagovremeno, a nije sastavljena pismena isprava kako je predviđeno ugovorom.

sa načelom slobode određivanja obligacionih odnosa iz člana 10. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 785/90 od 5. 7. 1991. godine).

Na temelju ovog činjeničnog stanja sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su odbili zahtjev tužioca da se tužena presudom obaveže da s njim zaključi ugovor. Prema odredbi čl. 35. Zakona o obligacionim odnosima, kao i oglasi učinjeni putem štampe itd. ne predstavljaju ponude za zaključenje ugovora. Prema stavu 2. istog člana pošiljalac, odnosno lice koje je objavilo obavještenje o uslovima za zaključenje ugovora odgovara za štetu koju pretrpi ponudilac ako bez osnovanog razloga ne prihvati njegovu ponudu. Iz te odredbe slijedi, dakle, da bi tužilac mogao tražiti naknadu štete ukoliko ju je pretrpio zbog toga što je tuženi bez opravdanog razloga odbio da s njim zaključi ugovor ali ne može tražiti da se obaveže da s njim zaključi ugovor.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 233/90 od 21. 2. 1991. godine).

U principu ugovor ne podliježe formi ako to nije određeno zakonom ili ugovorom stranaka (član 67. ZOO). Ovo sve važi i za izmjene ugovora. Međutim, ako je ugovorena forma ugovora a stranke odustanu od te forme i ispune obavezu ugovora u pretežnom dijelu dolazi do konvalidacije u smislu člana 63. Zakona o obligacionim odnosima. U ovom slučaju došlo je do ponude i prihvata izmjene ugovora u smislu člana 42. stav 2. ZOO, ugovor je pretežno ispunjen i time konvalidirana izmjena. To znači da stranke u svemu veže izmijenjeni ugovor.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 437/90 od 5. 7. 1991. godine).

36.

Član 75. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

NIŠTAV JE UGOVOR KOJIM SE JEDAN SUPRUG OBAVEZUJE DA ĆE SVOJ DIO IZ BRAČNE TEKOVINE USTUPITI DRUGOME POD USLOVOM DA PREKINE BRAČNU ZAJEDNICU I STUPI U VANBRAČNU ZAJEDNICU S DRUGOM OSOBOM.

Iz obrazloženja:

Parnične stranke su zaključile pismeni sporazum o diobi zajedničke imovine stečene u braku sa klauzulom da će tuženi ustupiti tužiteljici svoj dio ako prekine bračnu zajednicu i zasnjuje zajednicu života sa drugom ženom.

Drugostepeni sud je pravilno sudio kada je našao da je ovaj sporazum ništav, jer je zaključen pod nedopuštenim raskidnim uslovom (član 75. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima). Bračna veza se ne može mjeriti materijalnim dobrima, pa ni raskid bračne veze se ne

može kompenzirati sa imovinskom naknadom. Bračna veza se zasniva na moralnom principu i međusobnom povjerenju supružnika. Nemoralan je uslov kakav je ugovoren u ovom slučaju, jer s jedne strane stavlja u istu ravan moralnu vrijednost - bračnu vezu i imovinsku vrijednost, a s druge strane predstavlja neku vrstu plaćanja naknade za slobodu odlučivanja u pogledu raskida bračne zajednice.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 164/91 od 23. 5. 1991. godine).

37.

Član 46. Zakona o prometu nepokretnosti

Paragrafi 938. i 943. Opšteg građanskog zakonika

USMENI UGOVOR O DAROVANJU NEKRETNINA, KAO I UGOVOR O DOŽIVOTNOM IZDRŽAVANJU, KOJIM PRIMALAC IZDRŽAVANJA PRENOSI ZA ŽIVOTA U IMOVINU DAVAOCA IZDRŽAVANJA ODREĐENE NEKRETNINE, PUNOVAŽAN JE AKO JE PREDAJA U POSJED NEKRETNINA IZVRŠENA PRIJE 4. JANUARA 1979. GODINE.

Iz obrazloženja:

Iako je ugovor o darovanju dobročin (čl. 938. i 943. bivšeg Opšteg građanskog zakonika) ne protivi se prirodi toga ugovora obaveza da daroprimac čini protučinidbe darodavcu koje su po vrijednosti manje od vrijednosti darovane stvari. Takav ugovor je punovažan iako potpisi ugovarača nisu ovjereni kod nadležnog organa ako je zaključen i izvršen u cjelini ili u pretežnom dijelu prije 4. 1. 1979. godine, kada je stupio na

snagu Zakon o prometu nepokretnosti (član 46. ZPN). Ovo važi i za ugovor o doživotnom izdržavanju kojim primalac izdržavanja za života prenosi svoju imovinu ili njen dio na davaoca izdržavanja, a ne poslije smrti, kako predviđa član 120. Zakona o nasljeđivanju, koji za taj ugovor propisuje formu sudskog testamenta.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 324/90 od 29. 4. 1991. godine).

38.

Čl. 10, 21, 58. i 63. Zakona o građevinskom zemljištu

NIŠTAV JE UGOVOR O OTUDENJU NEIZGRAĐENOG GRAĐEVINSKOG ZEMLJIŠTA KAO I UGOVOR O OTUDENJU NEDOVRŠENE ZGRADE, UKOLIKO NISU ISPUNJENE ZAKONSKE PRETPOSTAVKE.

Iz obrazloženja:

U principu je pravo na neizgrađeno građevinsko zemljište u društvenoj svojini van pravnog prometa. Samo bivši vlasnik područstvljenog neizgrađenog građevinskog zemljišta može svoje privremeno pravo korišćenja (i prvenstveno pravo građenja) prenijeti na bračnog druga, potomka, usvojenika i njegovog potomka, roditelje i usvojitelje (član 21. Zakona o ograđevinskom zemljištu). Otudjenje nedovršene zgrade se izuzetno dozvoljava pod određenim pretpo-

stavkama (član 58. i 63.). Inače ugovori koji su zaključeni protivno Zakonu o građevinskom zemljištu su pravno ništavi (član 10). Prema tome u ovom slučaju se mora ispitati da li su bile ispunjene zakonske pretpostavke za pravni promet nedovršene zgrade. Odobrenje za promet takve zgrade koje daje skupština opštine ne može nadomjestiti sudska presuda.

(Vrhovni sud BiH, Gvl. 17/91 od 21. 6. 1991. godine).

39.

Član 10. Zakona o građevinskom zemljištu

Član 120. Zakona o nasljeđivanju

UGOVOR O DOŽIVOTNOM IZDRŽAVANJU JE NIŠTAV U DIJELU KOJIM PRIMALAC IZDRŽAVANJA PORED IZGRADENE GRADEVINSKE ČESTICE USTUPA DAVAOCU IZDRŽAVANJA NEIZGRADENO GRADEVINSKO ZEMLJIŠTE U DRUŠTVENOJ SVOJINI.

Iz obrazloženja:

Primalac izdržavanja je za života ugovorom o doživotnom izdržavanju prenio u vlasništvo tužene, kao davateljice izdržavanja, stambenu zgradu na k.č. 2588/17 k.o. Mostar s pravom trajnog korišćenja, ali i pravo korišćenja k.č. 2588/20. Budući da ova posljednja parcela nije izgrađena bivši vlasnik nije mogao prenijeti svoje privremeno pravo korišćenja na lice izvan

kruga bliskih srodnika iz člana 24. Zakona o građevinskom zemljištu ("Službeni list SRBiH", br. 34/86 i 1/90), pa je u tom dijelu ugovor pravno ništav (član 10). Kako taj ugovor može opstati bez ove odredbe postoji samo djelimična ništavost (član 105. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 345/90 od 24. 5. 1991. godine).

40.

Čl. 10, 103. i 105. Zakona o obligacionim odnosima

ČLAN 20. STAV 2. i 32. STAV 1. ZAKONA O OSNOVAMA POSLOVANJA ORGANIZACIJA UDRUŽENOG RADA U OBLASTI PROMETA ROBE I USLUGA U PROMETU ROBE I O SISTEMU MJERA KOJIMA SE SPREČAVA NARUŠAVANJE JEDINSTVA JUGOSLOVENSKOG TRŽIŠTA U TOJ OBLASTI - RANIJI

ČL. 586. i 587. ZAKONA O UDRUŽENOM RADU - RANIJI

SPORAZUM O PRENOSU OSNOVNIH SREDSTAVA UZ NAKNADU I PREUZIMANJE RADNIKA POSLOVNE JEDINICE JEDNE PIVARE OD STRANE DRUGE IMA KARAKTER OBLIGACIONOG UGOVORA, A NE SAMOUPRAVNOG SPORAZUMA, IAKO JE TAKO NAZVAN.

NIŠTAVA JE ODREDBA U OVOM SPORAZUMU DA JE PRENOSILAC DUŽAN DA SE UZDRŽI OD PRODAJE PIVA NA PODRUČJU RANIJE POSLOVNE JEDINICE DUŽI NIZ GODINA ILI DA PRIBAVIOCU PLATI NAKNADU ŠTETE, POŠTO DOVODI DO NARUŠAVANJA JEDINSTVA JUGOSLOVENSKOG TRŽIŠTA.

Iz obrazloženja:

Dana 2.11.1986. godine, tužilac i tuženi zaključili su Samoupravni sporazum o prenosu na korištenje osnovnih sredstava i prelasku radnika tužene zaposlenih u Poslovnoj jedinici Sarajevo u radni odnos kod tužioca, kojim se tužilac obavezao da će primiti u radni odnos dvanaest radnika tuženog i na ime korištenja ustupljenih osnovnih sredstava isplatiti tuženome iznos od 1.000.000 dinara, a tuženi da će na ime stvaranja uslova za otvaranje radnih mjesta za prelazak radnika kod tužioca isplatiti tužiocu iznos od 5.000.000 dinara i po isteku dvije godine, od pravosnažnosti sporazuma, izvršiti prenos tužiocu ustupljenih osnovnih sredstava bez naknade knjigovodstvene vrijednosti. Tačkom VI st. 2. i 3. sporazuma, tuženi je, imajući u vidu povećane materijalne troškove koje će tužilac imati po osnovu zaposlenja preuzetih radnika, preuzeo obavezu da u narednih osam godina (sem piva u limenkama) neće vršiti prodaju piva na tržištu koje je podmirivala Poslovna jedinica Sarajevo, a u slučaju da se tuženi na tržištu pojavi unutar toga roka sa prodajom piva (sem

u limenkama) da će tužiocu isplatiti naknadu u visini cijene dvanaest radnih mjesta, a prema pokazateljima saveznog zavoda za statistiku.

Tuženi je krajem 1988. godine započeo sa prodajom piva mimo zaključenog sporazuma, pa tužilac zahtijeva naknadu štete u visini cijene dvanaest radnih mjesta u industriji proizvodnje piva. Prvostepeni sud je pravilno postupio kada je, nakon provedenih dokaza i njihove ocjene, odlučio da tužbeni zahtjev odbije. Pravilan je činjenični i pravni zaključak suda da tačka VI st. 2. i 3. zaključenog sporazuma ima obligacionopravni (ugovorni), a ne samoupravno-pravni karakter, da je suprotna prinudnom propisu i da je kao takva ništava.

Zaključenim sporazumom tužilac i tuženi su riješili pitanje prenosa na korištenje osnovnih sredstava tuženog na tužioca i prelazak radnika tuženog u radni odnos kod tužioca. Sadržina sporazuma ne upućuje na razvoj samoupravnih društveno - ekonomskih odnosa tužioca i tuženog, a što bi bila osnovna karakteristika samoupravnog sporazuma, nego na ugovorno regulisanje prestanka djelatnosti Poslovne jedinice tuženog. Zbog toga, cijeneći prirodu odnosa

koji je sporazumom nastao, a ne sam naziv (samoupravni sporazum), prvostepeni sud je pravilno zaključio da je u pitanju obligacionopravni (ugovorni) odnos između stranaka, a ne samoupravno-pravni odnos.

Samoupravni sporazum o prenosu uz naknadu osnovnih sredstava sa tuženog na tužioca zaključen u smislu člana 246. ZUR-a, pošto ne podrazumijeva korišćenje tih sredstava u cilju zajedničkog sticanja dohotka, predstavlja u suštini obligacioni ugovor kako proizilazi iz odredaba člana 587. stav 2. ZUR-a (taj sporazum ne ispunjava uslove predviđene odredbama člana 586. stav 1. ZUR-a). U smislu odredbe člana 10. Zakona o obligacionim odnosima, sudionici u prometu slobodno uređuju obavezne odnose, a ne mogu ih uređivati suprotno ustavom utvrđenim načelima društvenog uređenja, prinudnim propisima i moralu socijalističkog samoupravnog društva.

Posebna ograničenja slobode ugovaranja privrednih subjekata bila su predviđena u Zakonu o osnovama poslovanja organizacija udruženog rada u oblasti prometa robe i usluga u prometu robe i o sistemu mjera kojima se sprečava narušavanje jedinstva jugoslovenskog tržišta u toj oblasti ("Službeni list SFRJ", br. 43/76, 23/79, 54/81, 20/84 i 43/86), koji je prestao da važi dana 1.10.1989. godine. Cilj zakona je bio da se obezbijedi pravilno funkcionisanje jedinstvenog jugoslovenskog tržišta u oblasti prometa robe i usluga u prometu robe i tu autonomija volje ugovornih strana nije mogla ići dotle da naruši ili ugrozi takvo tržište. Prema odredbi člana 20. stav 2. tačka 2. navedenog zakona, bilo je predviđeno da se narušava jedin-

stvo jugoslovenskog tržišta u oblasti prometa robe i usluga, ako se aktima i radnjama organizacija udruženog rada obavezuje da promet robe i usluga vrši samo na određenom području ili isključivo, odnosno pretežno sa određenim organizacijama udruženog rada, ili ako joj se na određenom području na drugi način uslovljava vršenje prometa robe i usluga. Stoga, u konkretnom slučaju, nije od značaja da li je tuženome zabranjena prodaja piva ili je u pitanju odricanje tuženoga od prava na prodaju piva. Sadržina tačke VI st. 2. i 3. sporazuma suprotna je odredbi člana 20. stav 2. tačka 2. navedenog zakona, dakle, suprotna je prinudnom propisu, pa kao takva ne proizvodi pravno djestvo. U smislu odredbe člana 31. stav 1. Zakona o osnovama poslovanja organizacija udruženog rada u oblasti prometa robe i usluga u prometu robe i o sistemu mjera kojima se sprečava narušavanje jedinstva jugoslovenskog tržišta u toj oblasti, ugovori i drugi pravni poslovi kojima se narušava jedinstvo jugoslovenskog tržišta u oblasti prometa robe i usluga ne proizvode pravno djestvo, a i odnosima iz tih ugovora i drugih pravnih poslova ne može se dati sudska zaštita, pa je prvostepeni sud pravilno primjenio materijalno pravo, kada je tužbeni zahtjev odbio. Odredbe samoupravnog sporazuma stranaka o ugovorenoj naknadi štete neodvojivo su povezane sa nedopuštenom klauzulom o odricanju od prodaje određene vrste robe na određenom tržištu, pa su i same ništave.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 457/90 od 18. 4. 1991. godine).

41.

Član 133. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

NARUČILAC SPECIJALNIH UREDAJA IZRADENIH PO POSEBNOJ NARUDŽBI I SKICI PORUČIOCA, NE MOŽE ZAHTIJEVATI RASKID UGOVORA NAKON IZRADE UREDAJA, A PRIJE ISPORUKE DIJELA NARUČENE ROBE, POZIVOM NA PROMIJENJENE OKOLNOSTI, AKO JE ON MOGAO U VRIJEME ZAKLJUČENJA UGOVORA PREDVIDJETI POREMEĆAJE NA TRŽIŠTU KOJI SU DOVELI DO ELIMINISANJA UPOTREBE NARUČENIH UREDAJA.

Iz obrazloženja:

Stranke su dana 23. 8. 1984. godine zaključile ugovor, kojim se tužilac kao prodavac obavezao da tuženom kao kupcu izradi i isporuči 1000 komada bakrenih uvodnica i 1000 komada Mendingerovih ploča u svemu prema skici koja je sastavni dio ugovora. Članom 4. ugovora, dogovorena je dinamika isporuke tako što je do kraja 1984. godine trebala biti sukcesivna isporuka 500 kompleta prema dinamici tuženoga, a ostatak od 500 kompleta prema dogovoru o dinamici u 1985. godini.

Prvostepeni sud je utvrdio da je tužilac prema skici tuženoga izradio u 1984. godini ukupnu

ugovorenu količinu kompleta i da je tuženi u januaru 1985. godine putem telefona saopštio tužiocu da odustaje od ugovora za isporuku količine kompleta predviđenih za isporuku u 1985. godini, a iz razloga što je od SIŽ-a stanovanja obaviješten da se u 1985. godini neće graditi stanovi sa etažnim ložištima na plinsko gorivo.

Na osnovu ovako utvrđenog činjeničnog stanja prvostepeni sud je zaključio da ne postoje zakonski razlozi na osnovu kojih bi tuženi mogao ugovor jednostrano raskinuti.

Tuženi tvrdi da je prilikom zaključivanja ugovora, ugovorene količine kompleta za 1984. godinu bazirao na osnovu planom zacrtane

stambene izgradnje, dok je za 1985. godinu imao u vidu probleme grada vezane za isporuku i cijene plinskog goriva iz SSSR-a.

Tuženi nije dokazao kada je i da je zaista izmijenjen plan izgradnje stanova u 1985. godini. To što za izmjenu plana izgradnje stanova u 1985. godini tuženi nije znao, nego je bio informisan od SIZ-a stanovanja, ne opravdava tuženoga. U vrijeme zaključenja ugovora tuženi je znao za poremećaje na tržištu sa plinskim gorivom, odnosno za uzroke izmjene plana izgradnje stanova sa etažnim ložištima na plinsko gorivo, u 1985. godini.

U smislu člana 133. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, raskid ugovora ne može se zahtijevati ako je strana koja se poziva na promijenjene okolnosti bila dužna u vrijeme sklapanja ugovora uzeti u obzir te okolnosti ili ih je mogla izbjeći ili savladati

Rizik nepoznavanja postojećih činjenica u vrijeme zaključenja ugovora, a koje su relevantne za određivanje sadržaja promijenjenih okolnosti, pada na tuženoga koji to ističe i ne može se prebaciti na tužioca. Tuženi i sam navodi da mu je u vrijeme zaključenja ugovora bila poznata problematika oko distribucije i cijena plinskog

goriva. Te okolnosti tuženi je morao uzeti u obzir, ne samo kada je u pitanju dinamika isporuke kompleta, nego i kada je u pitanju izrada tih kompleta. Ovo tim više što se nije radilo o serijskoj proizvodnji, već o izradi kompleta po narudžbi, odnosno skici tuženoga.

Stoga je pravilan zaključak prvostepenog suda da ne postoje zakonski razlozi na osnovu kojih bi tuženi mogao ugovor raskinuti jednostrano. Tuženi se ne može pozvati na okolnosti za raskid ugovora, koje su postojale u vrijeme zaključenja ugovora ili su u tom času bile predvidive.

Osnovano je prvostepeni sud zaključio, analizom sadržaja člana 4. ugovora stranaka, da je tužilac postupao u skladu sa ugovorom kada je svu naručenu količinu ploča i uvodnica izradio odmah, a kasnije je sukcesivno po dinamici koja je odgovarala tuženom, ovom isporučivao, pa kod ovakvih okolnosti pogotovu nema uslova za jednostrani raskid ugovora zbog promijenjenih okolnosti.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 532/90 od 23. 5. 1991. godine).

42.

Član 21. stav 2, čl. 270. i 230. stav 5. Zakona o obligacionim odnosima

Posebna uzansa o građenju broj 55.

NARUČILAC IZ UGOVORA O GRAĐENJU, AKO NIJE DRUGAČIJE UGOVORENO, MORA IZJAVU O ZADRŽAVANJU PRAVA NA UGOVORNU KAZNU ZBOG ZADOCNJENJA IZVOĐAČA U OBAVLJANJU RADOVA, DATI DO ZAVRŠETKA KONAČNOG OBRAČUNA.

IZJAVA MORA BITI ODREĐENA I JASNA, INAČE NE PROIZVODI PRAVNO DJEJSTVO.

Iz obrazloženja:

U toku prvostepenog postupka utvrđeno je da su parnične stranke zaključile ugovor o građenju, radi obavljanja radova na II kolosijeku pruge. Dopunom ugovora - aneksom broj 1 stranke su ugovorile visinu ugovorne kazne, te se sporazumjele da će njihov međusobni odnos, u nedostatku ugovornih odredba, biti uređen Posebnim uzansama o građenju. Daljim aneksima nije bilo regulisano ostvarivanje prava na ugovornu kaznu, a odredbe o roku do koga se može zahtijevati ostvarivanje prava na ugovornu kaznu ne sadrže ni opšti ni posebni uslovi koji su sastavni dio ugovora.

Imajući u vidu navedene činjenice, a uz primjenu stava 2. člana 21. Zakona o obligacionim odnosima, ovaj sud takođe ocjenjuje da je prilikom razrješenja spornog odnosa trebalo primijeniti citiranu Posebnu uzansu o građenju.

Navedena Posebna uzansa o građenju uređuje materijalnopравни rok - "najkasnije do završetka konačnog obračuna" u kome se može ostvariti pravo na ugovornu kaznu. Nakon protoka toga roka gasi se pravo na ostvarivanje ugovorne kazne.

Iz činjenica koje su utvrđene u toku prvostepenog postupka putem provođenja vještačenja kao i uvidom u isprave, posebno u konačni obračun, proizilazi da tužilac nije u propisanom roku dao jasnu i nedvosmislenu izjavu da zadržava pravo na ostvarivanje ugovorne kazne. Takvom izjavom ne može se smatrati njegovo upozorenje izvođaču da ne može ostvariti razliku u cijeni, jer on, kao investitor, ima pravo na ugovornu kaznu, a na što se ukazuje žalbom, i što bi proizilazilo iz zapisnika o konačnom obračunu.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 700/90 od 12. 7. 1991. godine).

43.

Član 313. Zakona o obligacionim odnosima

IZNOS IZ MJENICE, INDOSIRANE RADI NAPLATE POTRAŽIVANJA IZ UGOVORA O KREDITU URAČUNAVA SE U OTPLATU DUGA NA NAČIN PROPISAN U ČLANU 313. ZAKONA O OBLIGACIONIM ODNOSIMA.

Iz obrazloženja:

U smislu člana 313. Zakona o obligacionim odnosima, ako dužnik pored glavnice duguje i kamate i troškove, uračunavanje se vrši tako što se prvo otplaćuju troškovi, zatim kamate i najzad glavnica.

Prema podacima u spisu, tuženi je 16. 6. 1986. godine indosirao na tužioca mjenice radi isplate koje su dospjele za naplatu 7. 9. 1986. godine. Prvostepeni sud pravilno zaključuje da

se uračunavanje vrši u smislu odredaba člana 313. navedenog zakona (kada se mjenica daje kao sredstvo obezbjeđenja plaćanja između korisnika društvenih sredstava, iznos iz naplaćene mjenice može se uračunati u otplatu samo glavnice čije je plaćanje obezbijeđeno mjenicom, no u konkretnom slučaju ne radi se o takvim mjenicama.

(Vrhovni sud BiH, Pž.390/91 od 13. 6. 1991. godine).

44.

Član 333. stav 3. Zakona o parničnom postupku

PRIJEDLOG ZA PRIJEBOJ POTRAŽIVANJA MORA SE OPREDIJELJENO PODNIJETI DO ZAKLJUČENJA GLAVNE RASPRAVE.

Iz obrazloženja:

Prigovorom protiv prijedloga za izvršenje, tuženi nije osporio obavezu plaćanja kamata po kratkoročnom kreditu, niti visinu obračunatih kamata, već je tražbinu tužioca osporio zbog svojih potraživanja koje ima prema tužiocu iz međusobnih poslovnih odnosa, ne precizirajući koja su to potraživanja i njihovu visinu, koja bi stavio u prijeboj sa tražbinom tužioca, i ne postavljajući određeni prigovor ni u naknadnom roku koji mu je ostavljen po sudu na ročištu od 2. 4. 1990. godine.

Kako tuženi, iako je uredno pozvan, nije pristupio na ročište zakazano za dan 16.5.1990. godine, prvostepeni sud je pravilno postupio kada je, saglasno odredbi člana 295. ZPP-a, održao ročište u odsutnosti uredno pozvanog tuženog i na tom ročištu provedenim dokazima utvrđivao odlučne činjenice za donošenje odluke o tužbenom zahtjevu, jer nije bilo određenog prigovora prijebaja.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 745/90 od 19. 8. 1991. godine).

45.

Čl. 336. i 337. Zakona o obligacionim odnosima

IZJAVA O PREBIJANJU POTRAŽIVANJA NE PROIZVODI PRAVNE EFEKTE KOD JEDNOSTRANE - ZAKONSKE KOMPENZACIJE AKO JE DATA PRIJE ISPUNJENJA USLOVA ZA PREBIJANJE POTRAŽIVANJA.

Iz obrazloženja:

Dužnik, shodno pravilima zakonske kompenzacije, može prebiti potraživanje koje ima prema povjeriocu sa onim što ovaj potražuje od njega, ako oba potraživanja glase na novac ili druge zamjenjive stvari istog roda i iste kakvoće i ako su oba dospjela (član 336. ZOO). Prebijanje, međutim, ne nastaje čim se steknu uslovi za to, nego je potrebno da jedna strana izjavi drugoj da vrši prebijanje i nakon toga smatra se da je prebijanje nastalo onog časa kad su se stekli uslovi za to (član 337. ZOO). Prema tome, za ostvarenje kompenzacije, ako su ispunjene pretpostavke iz člana 336. ZOO, nije potrebna

saglasnost druge strane (tzv. jednostrana kompenzacija). Ukoliko nisu ispunjene kumulativne pretpostavke iz člana 336. ZOO za kompenzaciju, ona ne nastupa i pored izjave o prebijanju tako da na taj način ne mogu prestati obaveze. Izjava o prebijanju ne može se punovažno dati unaprijed u pogledu obaveze koja će tek kasnije dospjeti. Ako bi takva izjava proizvodila dejstva to ne bi doprinosilo izvjesnosti u obligacionim odnosima stranaka nego bi, naprotiv stvaralo nesigurnost, što je u suprotnosti sa članom 337. ZOO.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 648/90 od 27. 6. 1991. godine).

46.

Čl. 369, 372. i 373. Zakona o obligacionim odnosima

POTRAŽIVANJE ZATEZNIH KAMATA KAO SAMOSTALNO POTRAŽIVANJE ZASTARIJEVA U ROKU OD TRI GODINE OD DANA NASTANKA (NASTAJE I ISTOVREMENO DOSPIJEVA SVAKOG DANA DOCNJE GLAVNOG POTRAŽIVANJA), A NE U ROKU ODREĐENOM ZA ZASTARJELOST GLAVNOG POTRAŽIVANJA, ALI ZASTARIJEVA U CJELINI AKO NIJE TUŽBOM ZAHTIJEVANO U ROKU OD PET GODINA OD DOSPIJECA PRVOG OBROKA.

Iz obrazloženja:

Predmet tužbenog zahtjeva su zatezne kamate kao glavno potraživanje, uz procesne kamate. Pri ocjeni zastarjelosti potraživanja zatezних kamata primjenjuju se odredbe člana 372. Zakona o obligacionim odnosima koje regulišu zastarjelost povremenih potraživanja. Zatezne kamate dospijevaju svakog dana docnje i zastarjevaju u roku od tri godine, tako da su zastarjela ona potraživanja zatezних kamata nastala i dospjela u periodu starijem od tri godine od podnošenja tužbe. Članom 369. Zakona o obligacionim odnosima predviđeno je da nastupa zastarjelost i sporednih potraživanja, kao što su potraživanja kamata, kad zastari glavno potraživanje. U ovom slučaju, rok zastare glavnog potraživanja ne primjenjuje se i na

kamate, jer je glavno potraživanje prestalo isplatom dana 28. 12. 1988. godine, a utuženo potraživanje zatezних kamata u ovom predmetu egzistira kao samostalno potraživanje. Dospjelost potraživanja kamata ne može početi teći prije njihovog nastanka, već samo od tog momenta, pa zastarjelost tog potraživanja kao samostalnog ne može nastupiti prije isteka zastarnog roka za zastaru samoga prava takvog potraživanja. U konkretnom slučaju, kamata je počela teći 25. 9. 1981. godine, a tužba je podnijeta sudu dana 26. 12. 1985. godine, dakle unutar roka od 5 godina, predviđenog za zastaru samog prava u članu 373. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 533/90 od 23. 5. 1991. godine).

47.

Član 400. st. 1. i 3. Zakona o obligacionim odnosima

Član 3. stav 4. Zakona o osnovama kreditnog i bankarskog sistema - raniji

INTERNE BANKE SU MOGLE UGOVARATI DA ĆE NA UGOVORNE KAMATE NA DATI KREDIT, POČETI TEĆI NOVE UGOVORNE KAMATE, KADA DOSPIJU ZA ISPLATU.

Iz obrazloženja:

U smislu člana 400. stav 3. u vezi sa stavom 1. Zakona o obligacionim odnosima, u kreditnim poslovima banaka i drugih bankarskih organizacija nije zabranjeno ugovaranje da će na kamatu, kada dospije na isplatu, početi teći kamata, ako ne bude isplaćena.

Prema članu 3. stav 4. Zakona o osnovama kreditnog i bankarskog sistema ("Službeni list SFRJ", br. 2/77, 59/81, 9/84, 70/84), interna banka je bankarska organizacija. Članom 24.

Zakona o osnovama bankarskog i kreditnog sistema ("Službeni list SFRJ", broj 70/85) određeno je da su banke prema ovom zakonu, interne banke, osnovne banke i udružene banke.

Zbog toga interna banka može ugovoriti kamate i mimo zabrane iz člana 400. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 390/91 od 13. 6. 1991. godine).

48.

Član 437. st. 1. i 3, član 440. stav 1. i član 444. st. 1. i 3. Zakona o obligacionim odnosima

USTUPANJEM POTRAŽIVANJA UMJESTO ISPUNJENJA USTUPAJU SE PRIJEMNIKU I DOSPJELE, A NEISPLAĆENE KAMATE U VRIJEME USTUPANJA, AKO USTUPILAC NE DOKAŽE DA SE SA PRIJEMNIKOM DRUGAČIJE SPORAZUMIO.

USTUPILAC NIJE OVLAŠTEN, AKO NEMA DRUGAČIJEG SPORAZUMA, DA OD DUŽNIKA ZAHTIJEVA DOSPJELE KAMATE, A MOŽE SAMO OD PRIJEMNIKA ZAHTIJEVATI DA MU PREDÁ ONO ŠTO JE NAPLATIO PREKO IZNOŠA SVOG POTRAŽIVANJA.

Iz obrazloženja:

U smislu člana 437. st. 1. i 3. Zakona o obligacionim odnosima, sa potraživanjem prelaze na prijemnika sporna prava, kao što su pravo prvenstvene naplate, hipoteka, zaloga, prava iz ugovora sa jemcem, prava na kamatu, ugovornu kaznu i sl. Pretpostavlja se da su dospjele, a neisplaćene kamate do časa ustupanja ustupljene sa glavnim potraživanjem.

Prema tome i kada ugovorom nije izričito određeno ustupanje sporednih potraživanja sporno potraživanje dijeli pravnu sudbinu glavnog potraživanja. Dospjele, a neisplaćene kamate ne dijele sudbinu glavnog potraživanja, pa je oboriva zakonska pretpostavka da su dospjele, a neisplaćene kamate ustupljene sa glavnim potraživanjem, ako ugovorom u odnosu na to potraživanje nije ništa regulisano. Ova zakonska pretpostavka podrazumijeva ovlaštenje ustupioca da dokazuje suprotno. Međutim, tužilac nije predlagao izvođenje dokaza na te okolnosti.

Zbog toga prvostepeni sud pravilno zaključuje da je tužilac ugovorom o ustupanju potraživanja, koji prema utvrđenom činjeničnom stanju, ima karakter ugovora o ustupanju umjesto ispunjenja, ustupio svoje potraživanje po osnovu glavnog potraživanja i sporednih po-

traživanja, te dospjelih, a neisplaćenih kamata, koje tužilac i prvostepeni sud nazivaju neisplaćenim i interkalarnim kamatama.

U smislu člana 444. st. 1. i 3. Zakona o obligacionim odnosima, kad dužnik umjesto ispunjenja svoje obaveze ustupi povjeriocu svoje potraživanje, ili jedan njegov dio, zaključenjem ugovora o ustupanju dužnikova obaveza se gasi do iznosa ustupljenog potraživanja. Prijemnik je dužan predati ustupiocu sve što je naplatio preko iznosa svog potraživanja prema ustupiocu.

Prema odredbi člana 440. stav 1. navedenog zakona, prijemnik ima prema dužniku ista prava koja je ustupilac imao prema dužniku do ustupanja.

Zbog toga tužilac, iz potraživanja ustupljenog umjesto ispunjenja, ne može postavljati zahtjev prema dužniku iz ustupljenog potraživanja. Zahtjev iz tog potraživanja prema dužniku, u obimu ustupljenog potraživanja, u skladu sa zakonom, prema dužniku može postaviti samo prijemnik. Tužilac kao ustupilac može postaviti samo zahtjev prema prijemniku u skladu sa odredbama člana 444. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 346/91 od 13. 6. 1991. godine isto u Pž. 413/91 od 13. 6. 1991. godine).

49.

Čl. 451. i 771. Zakona o obligacionim odnosima

Član 7. stav 1. i stav 2. tačka 2. Zakona o prometu robe i usluga sa inostranstvom - raniji

RADNA ORGANIZACIJA IZ SASTAVA SLOŽENE ORGANIZACIJE UDRUŽENOG RADA, KOJA JE BILA REGISTROVANA, UZ SLOŽENU ORGANIZACIJU, ZA SPOLJNOTRGOVINSKI PROMET, MOGLA SE 1985. GODINE U SVOJE IME OBAVEZATI NA ISPUNJENJE OBAVEZA IZ UGOVORA O LICENCI SA STRANCI, IAKO JE DRUGA ORGANIZACIJA IZ SASTAVA SOUR-a NEPOSREDNI KORISNIK LICENCE, A MOGLA JE I ZAKLJUČITI UGOVOR O PRISTUPANJU DUGU.

Iz obrazloženja:

Ugovor od 27.2.1985. godine nema karakter preuzimanja duga (član 446. ZOO) iz prethodnih ugovora o licenci iz 1972. godine i ugovora iz 1984. godine, ali može predstavljati samostalni ugovor kojim je tuženi, u svoje ime, preuzeo obavezu, a u širem smislu bi mogao imati karakter ugovora o pristupanju dugu (član 451. ZOO). Tuženi se mogao, pošto je ovlašten da učestvuje u spoljno-trgovinskom prometu (što proizilazi iz strane 2. registarskog lista osnovnog suda udruženog rada), obavezati na činidbu u svoje ime, a za račun RO. Izgradnja objekata, ukoliko je on neposredni korisnik licence (kako to utvrđuje prvostepeni sud) što bi bilo u

skladu sa članom 27. stav 1. i stav 2. tačka 2. Zakona o prometu robe i usluga sa inostranstvom ("Službeni list SFRJ", broj 15/77) koji je bio na snazi u toku 1985. godine jer, po upisu na strani 3. registarskog lista, tuženi ima neograničena ovlaštenja u pravnom prometu sa trećim licima, a samo mu je potrebna prethodna saglasnost RO odnosno OOUR za čiji račun zaključuje pravni posao. To ne znači da pravni posao zaključen bez ove saglasnosti ili prekoračenjem ovlaštenja ne veže samog tuženog, kada ne nastupa kao punomoćnik, već kao komisionar (član 771. ZOO).

(Vrhovni sud BiH, Pž. 916/90 od 23. 5. 1991. godine).

OBLIGACIONO PRAVO - OBAVEZE IZ UGOVORA

50.

Čl. 456. i 472. Zakona o obligacionim odnosima

Član 2. stav 4. tačka 2. Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava - raniji

ODREDBE O PREDAJI STVARI I PRELAZU RIZIKA KOD UGOVORA O PRODAJI IZ ZAKONA O OBLIGACIONIM ODNOSIMA PRIMJENJIVALE SU SE NA ODNOSI IZMEĐU KORISNIKA DRUŠTVENIH SREDSTAVA I ZA VRIJEME VAŽENJA ZAKONA O OBEZBJEĐIVANJU PLAĆANJA IZMEĐU KORISNIKA DRUŠTVENIH SREDSTAVA.

Iz obrazloženja:

Stranke su zaključile ugovor o prodaji kojim se tuženi kao prodavac obavezao tužiocu isporučiti trideset hiljada kilograma uglja, a tužilac kao kupac isplatiti tuženom cijenu uglja. Tuženi je svoju obavezu isporuke uglja izvršio predajom uglja prevozniku i to tako što je predstavnik tužioca prethodno potpisao otpremnicu o prijemu uglja, a zatim organizovao otpremu uglja u saradnji sa predstavnikom radnika uglja, ali u toku prevoza došlo je do saobraćajne nezgode u kojoj je vozilo oštećeno, a uglj rasut. Kod ovih okolnosti, kao i nesporne okolnosti da ugovorom nije određeno mjesto ispunjenja, prvostepeni sud je pravilno zaključio da je tuženi kao prodavac izvršio predaju uglja tužiocu kao kupcu uručanjem uglja prevozniku i da rizik slučaj-

ne propasti uglja ne snosi tuženi, jer je predajom uglja prevozniku rizik prešao na tužioca. Nisu osnovani navodi žalbe tužioca da je i u konkretnom slučaju trebalo primijeniti odredbu člana 2. Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava, a ne odredbe člana 456. stav 1. u vezi sa članom 472. Zakona o obligacionim odnosima. Odredba člana 2. stav 4. tačka 2. Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava nije u koliziji sa članom 472. Zakona o obligacionim odnosima. Navedena odredba reguliše samo pravo i obavezu u pogledu obezbjeđivanja plaćanja, a ne i kada se predaja stvari smatra izvršenom.

(Vrhovni sud BiH, Pz. 504/90 od 23. 5. 1991. godine).

51.

Čl. 479, 482, 485. i 488. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Član 8. stav 2. Zakona o standardizaciji

PRODAVAC (PROIZVOĐAČ GRADEVINSKOG MATERIJALA) - SALONITNIH PLOČA KOME NISU MOGLI OSTATI NEPOZNATI NEDOSTACI MATERIJALA, ODGOVARA ZA ŠTETU KOJU JE PRETRPIO KUPAC UGRADIVANJEM TAKVOG MATERIJALA, IAKO SU SE NEDOSTACI POJAVILI PO PROTEKU ŠEST MJESECI OD PREDAJE KUPCU.

Iz obrazloženja:

Tužilac je kupio od tuženoga 2.200 komada salonit-ploča i upotrijebio ih za krovnu konstrukciju porodične stambene zgrade. Nakon ugradnje salonit-ploče su počele da pucaju i da se ljušte, usljed čega je cijeli krov počeo prokišnjavati, pa je tužilac skinuo ploče, kupio druge i ugradio ih u krov zgrade.

Nižestepeni sudovi su obavezali tuženoga da naknadi štetu koju je pretrpio tužilac zbog zamjene ploča. Radi se o materijalnim nedostacima stvari koje nisu imale potrebna svojstva za upotrebu prema namjeni (član 479. tač. 1. Zakona o obligacionim odnosima), a taj nedostatak nije se mogao otkriti prilikom prijema pa ni ugradivanjem. Tužilac nije blagovremeno obavijestio prodavca o nedostacima, ali nije izgubio pravo da po odredbi člana 488. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima zahtijeva naknadu

štete zbog izdataka učinjenih povodom zamjene ploča, jer u smislu člana 485. istog zakona to pravo nije mogao izgubiti ako nedostatak nije mogao ostati nepoznat proizvođaču - prodavcu. Prema odredbi člana 8. stav 2. Zakona o standardizaciji ("Službeni list SFRJ", broj 38/77) organizacija udruženog rada koja stavlja proizvod u promet, dužna je da, prije stavljanja u promet proizvoda, provjeri njegova svojstva tj. da li odgovara uslovima i zahtjevima utvrđenim propisima donesenim na osnovu toga zakona i da to učini na način koji je određen propisima. Tuženi nije tako postupio, jer je izostala odgovarajuća kontrola u njegovoj laboratoriji. S obzirom na ovo tužilac nije izgubio pravo na naknadu prouzrokovane štete, iako se nedostatak pokazao tek po proteku šest mjeseci od predaje stvari.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 334/90 od 23. 5. 1991. godine).

52.

Član 481. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

NE SMATRA SE DA JE KUPAC BEZ ODLAGANJA OBAVIJESTIO PRODAVCA DA JE KUPLJENO GROŽDE NEODGOVARAJUĆEG KVALITETA AKO JE TO UČINIO DVA DANA NAKON ISPORUKE.

Iz obrazloženja:

Tužilac je, kao prodavac, predao tuženome (kupcu) kupljeno grožđe dana 23.10.1987. godine. Istog dana je kupac, putem stručne službe obavio kontrolu kvaliteta robe na uobičajeni način. Utvrđeno je da grožđe ima vidljive nedostatke, da količina od 3.158 kg. nije podesna za ljudsku ishranu, a da se samo 1.344 kg. može upotrebiti za industrijsku preradu. Nije utvrđeno, međutim, da li je tuženi odmah o tome obavijestio tužioca.

Prema odredbama iz člana 481. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima kupac iz ugovora u privredi je dužan primljenu stvar na uobičajeni način pregledati i o vidljivim nedostacima obavijestiti prodavca (ugovor u privredi) bez odlaganja, pod sankcijom gubitka prava koja mu po tom osnovu pripadaju.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 755/90 od 19. 8. 1991. godine).

53.

Čl. 21. i 630. Zakona o obligacionim odnosima

Posebna uzansa o građenju broj 62. stav 4.

NARUČILAC NE DUGUJE ZATEZNE KAMATE I KADA NIJE PLATIO CIO IZNOS IZ PRIVREMENE SITUACIJE, AKO JE NEPLAĆENI IZNOS UVRŠTEN U OKONČANU SITUACIJU, KOJA JE NA VRIJEME PLAĆENA, A PRILIKOM KONAČNOG OBRAČUNA NA OSNOVU KOGA JE OKONČANA SITUACIJA IZDATA, STRANKE NISU UTVRDILE OBAVEZU PLAĆANJA ZATEZNE KAMATE ZBOG ZADOCNENJA U PLAĆANJU PRIVREMENE SITUACIJE.

Iz obrazloženja:

Okončanom situacijom utvrđuje se ukupna vrijednost izvedenih radova, ranije isplaćeni iznosi i iznosi koje bi trebalo platiti (uzansa broj 62. stav 4. Posebnih uzansi o građenju, "Službeni list SFRJ", broj 18/77). U okončanoj situaciji nisu navedene zatezne kamate koje bi tuženi dugovao zbog zadocnjenja u isplati iznosa od 10.000.000 dinara pa je neosnovan zahtjev tužioca za isplatu zatezne kamate na taj iznos od

dospjeća potraživanja iz treće privremene situacije. Ugovorne strane uračunavaju u okončanu situaciju glavni dug od 10.000.000 dinara, a ne i zatezne kamate iz čega bi proizlazilo da su na taj način svoje odnose stranke okončale i da tuženi ne duguje zatezne kamate na iznos od 10.000.000 dinara, prije izdavanja okončane situacije.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 631/90 od 22. 6. 1991. godine).

54.

Član 105. stav 1. i član 751. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima

Član 4. Zakona o prometu nepokretnosti

NALOGOPRIMAC KOJI JE RADEĆI BEZ NAKNADE ZA NALOGODAVCA ZAKLJUČIO DJELIMIČNO NIŠTAV UGOVOR NE ODGOVARA ZA ŠTETU AKO JE PRI ZAKLJUČENJU UGOVORA POSTUPAO ONAKO KAKO BI POSTUPAO U VLASTITOJ STVARI.

Iz obrazloženja:

Tuženi se obavezao tužiocu bez protunaknade da će mu kupiti odgovarajuću građevinsku parcelu. Tuženi je kupio određeno građevinsko zemljište za tužioca ali je u njegovom sastavu i dio zemljišta koje ulazi u putno zemljište, dakle, javna površina. Kako javna dobra ne mogu biti u pravnom prometu (član 4. Zakona o prometu nepokretnosti) zaključen ugovor je djelimično

ništav (član 105. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

Ukoliko je tužiocu time prouzrokovana šteta, tuženi je dužan da mu je naknadi samo ako se dokaže da pri zaključenju ugovora nije postupao sa onim stepenom pažnje sa kojim bi postupao u vlastitoj stvari (član 751. st. 2. i 3. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 419/90 od 5. 7. 1991. godine).

55.

Član 85. stav 1, član 296. stav 1, čl. 324, 446. i 771. Zakona o obligacionim odnosima
KOMISIONAR DUGUJE PRODAVCU ZATEZNE KAMATE ZBOG ZADOCNJENJA U PLAĆANJU CIJENE IZ UGOVORA O PRODAJI, AKO KOMITENT NIJE PREUZEO DUG I KADA JE ROBA PO KOMISIONAROVOM NALOGU, ISPORUČENA NEPOSREDNO KOMITENTU I OVAJ PLATIO CIJENU.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud pravilno utvrđuje da je tuženi sa tužiocem zaključio ugovor o prodaji. Tuženi je, naime, tužiocu dostavio narudžbu, nakon telex ponude. U narudžbi je naveo da se njemu dostave fakture, a isporuka izvrši RO "Željezara" Elektro skladište. Tužilac je robu isporučio RO "Željezara" Elektro skladište, koja je cijenu platila, ali sa zakašnjenjem. U ovom slučaju tuženi je postupao kao komisionar RO "Željezara" (član 771. Zakona o obligacionim odnosima - ZOO "Službeni list SFRJ", br. 29/78 i 39/85, važećeg u vrijeme nastanka obligacionih odnosa između stranaka), koji je u svoje ime i za račun komitenta zaključio ugovor o prodaji. Pravna priroda tog odnosa nije promijenjena činjenicom što je tuženi naložio tužiocu da robu isporuči RO "Željezari". Ugovor koji zaključi za-

stupnik u ime zastupanog lica i u granicama svojih ovlaštenja obavezuje neposredno zastupnog i drugu ugovornu stranu (član 85. stav 1. ZOO). U ovom slučaju tuženi, međutim, nije istupao u tom svojstvu nego u svoje ime, a za račun RO "Željezara" i tužiocu i nije bio poznat odnos između tuženog i RO "Željezara". Shodno tome tuženi je u obavezi prema tužiocu za isplatu prodajne cijene, a ne RO "Željezara" koja nije preuzela dug (član 446. ZOO), nego je samo ispunila obavezu tuženog, jer obavezu može ispuniti ne samo dužnik, nego i treće lice (član 296. stav 1. ZOO). Pošto je tuženi ugovorna strana (kupac) koji je istovremeno bio i komisionar (član 324. stav 1. ZOO), duguje tužiocu zatezne kamate.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 641/90 od 27. 6. 1991. godine).

56.

Čl. 792, 797. i 803. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

NA OCJENU DALI JE ZASTUPNIK UREDNO ISPUNIO UGOVOR O ZASTUPANJU, UTIČE I OKOLNOST DA LI JE NA VRIJEME OBAVIJESTIO ZASTUPANOG O NAMJERAVANOM ZAKLJUČENJU POSLA I DA LI GA JE ZASTUPANI BEZ ODLAGANJA OBAVIJESTIO O SVOJOJ ODLUCI.

Iz obrazloženja:

Po ocjeni prvostepenog suda tuženi je ugovore sa izvođačem radova zaključio u ime i za račun tužioca, te kao zastupnik u smislu člana 797. Zakona o obligacionim odnosima, dužan je bio brinuti se o interesima tužioca kao nalogodavca i u svim poslovima koje je preduzeo postupati s pažnjom dobrog privrednika i pri tome držati se uputa tužioca kao nalogodavca. Našao je da tuženi, zaključivanjem ugovora o obračunu razlike u cijeni, nije postupao sa pažnjom dobrog privrednika i držao se uputa tužioca, jer da je ugovorom utvrđenu razliku u cijeni u iznosu od 2.842,98 dinara isplatio izvođaču radova iz sredstava namijenjenih za druge svrhe, iako razlika u cijeni, utvrđena putem vještaka u ovom sporu, stvarno iznosi samo 766,06 dinara. Prvostepeni sud je pogriješio kada je odlučio da je zahtjev tužioca osnovan za iznos od 1.995,16 dinara, a da prethodno nije proveo dokaze uvidom u dopis tuženoga od 15.1.1981. godine i sve provedene dokaze ocijenio i u smislu člana 803. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima. Uz dopis tuženoga od 15.1.1981. godine tužiocu je dostavljen elaborat razlike u cijeni na iznos od 3.032,50 dinara koju zahtijeva

izvođač radova. Tim podneskom tužilac je pozvan da se izjasni o tom zahtjevu i izvrši obezbjeđenje sredstava. Da li se tužilac, kada i na koji način izjasnio o tom zahtjevu, prvostepeni sud nije raspravljao niti je tu okolnost imao u vidu prilikom odlučivanja o tužbenom zahtjevu. Tuženi je u smislu člana 792. Zakona o obligacionim odnosima imao generalno ovlaštenje da zaključuje ugovore u ime i za račun tužioca. Ugovor o obračunu razlike u cijeni tuženi je sa izvođačem radova zaključio tek 16. odnosno 19. 10. 1981. godine. Tim ugovorom utvrđeno je da razlika u cijeni iznosi 2.842,98 dinara, a to je manji iznos nego što je zahtijevao izvođač radova elaboratom o razlici u cijeni. Da li je tužilac, kada i na koji način bio obaviješten o zaključivanju ugovora o obračunu razlike u cijeni i da li je i kako na to reagovao, prvostepeni sud nije raspravljao. U smislu člana 803. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, nalogodavac može po svojoj volji prihvatiti ili odbaciti sklapanje ugovora pripremljenog od strane zastupnika, ali je dužan bez odlaganja obavijestiti zastupnika o svojoj odluci.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 390/90 od 23. 5. 1991. godine).

57.

Član 1072. stav 1, član 1073. stav 1, član 1079. stav 3. i član 1088. Zakona o obligacionim odnosima

NE PRESTAJE DOCNJA DUŽNIKA TIME ŠTO JE NA VRIJEME OTVORIO NEOPOZIVI DOKUMENTARNI AKREDITIV U KORIST POVJERIOCA, AKO POVJERILAC NIJE O OTVARANJU AKREDITIVA BIO OBAVIJEŠTEN, NEPOSREDNO OD DUŽNIKA ILI OD ORGANIZACIONE JEDINICE SLUŽBE DRUŠTVENOG KNJIGOVODSTVA KOD KOJE SE VODE ŽIRO RAČUNI POVJERIOCA I DUŽNIKA.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 1072. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 29/78), prihvatanjem zahtjeva nalogodavca za otvaranje akreditiva, akreditivna banka se obavezuje da će korisniku akreditiva isplatiti određenu novčanu svotu ako do određenog vremena budu ispunjeni uslovi navedeni u nalogu za otvaranje akreditiva. Članom 1073. stav 1. istog zakona određena je obaveza banke prema korisniku akreditiva od dana kad mu je otvaranje akreditiva saopšteno. To podrazumijeva obavezu akreditivne banke da obavijesti korisnika akreditiva da je akreditiv otvoren u njegovu korist. Od trenutka kad je korisnik obaviješten, akreditivna banka je dužna da vrši isplatu pod uslovima predviđenim u akreditivu. Tek tog trenutka smatra se da je dužnik ispunio obavezu otvaranja akreditiva.

U smislu člana 1079. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima, neopozivi dokumentarni akreditiv može biti potvrđen od neke druge banke, koja, time, pored akreditivne banke, preuzima samostalnu i neposrednu obavezu prema korisniku. Prema stavu 4. ovog člana, notifikacija akreditiva korisniku od strane neke druge banke nije sama po sebi potvrđivanje ovog akreditiva.

Obaveza obavješćavanja korisnika akreditiva, neposredno od akreditivne banke ili posredstvom druge banke (organizacione jedinice Slu-

žbe društvenog knjigovodstva) je obaveza iz ugovora o akreditivu. Ako dužnik iz tog ugovora ne ispunio obavezu ili zadocni sa njenim ispunjenjem, povjerilac ima pravo zahtijevati i naknadu štete koju je usljed toga pretrpio. U obligacionim odnosima iz osnovnog posla nalogodavac se ne može pozivati na propuste dužnika iz ugovora o akreditivu da obavijesti korisnika akreditiva da mu je otvoren akreditiv. Zato je nalogodavac, kao dužnik iz osnovnog posla, u docnji s ispunjenjem novčane obaveze obezbijeđene neopozivim dokumentarnim akreditivom ako korisnik akreditiva, kao povjerilac iz osnovnog posla, nije blagovremeno obaviješten da mu je akreditiv otvoren. Ne smatra se da je korisnik akreditiva obaviješten o otvaranju akreditiva kad je banka korespondent (avizirajuća banka) kod koje se vodi račun korisnika akreditiva primila akreditiv, jer ova banka (organizaciona jedinica Službe društvenog knjigovodstva) nije zastupnik, odnosno punomoćnik korisnika akreditiva. Korisnik akreditiva dolazi u povjerilačku docnju ako nakon saznanja da mu je otvoren akreditiv ne preduzme na vrijeme radnje potrebne za korišćenje akreditiva. Dolaskom povjerioca u docnju prestaje docnja dužnika (čl. 325. i 326. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, Pž. 547/90 od 23. 5. 1991. godine).

OBLIGACIONO PRAVO - OBAVEZE IZ OSNOVA PROUZROKOVANJA ŠTETE

58.

Čl. 173, 174. i član 177. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima

AKO SE NE MOŽE UTVRDITI POD KOJIM OKOLNOSTIMA JE POGINUO RADNIK - OSIGURANIK ZAJEDNICE PENZIJSKOG OSIGURANJA PRILIKOM RADA NA TRANSPORTERU, KOJI PREDSTAVLJA OPASNU STVAR, IMALAC STVARI ODGOVARA U CJELINI ZA ŠTETU NASTALU ISPLATOM POROĐIČNE PENZIJE.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je utvrdio da je na poslu kod tuženog poginuo radnik tuženog tako što mu je transporter zahvatio ruku i uvukao ispod valjka i da je usljed toga nastupila smrt. S obzirom na

princip rada transportera, prvostepeni sud zaključuje da je transporter opasna stvar.

U smislu člana 173. Zakona o obligacionim odnosima, šteta nastala u vezi sa opasnom stvari, odnosno opasnom djelatnošću smatra se da potiče od te stvari, odnosno djelatnosti,

izuzev ako se dokaže da one nisu bile uzrok štete.

Članom 174. navedenog zakona predviđeno je da za štetu od opasne stvari odgovara njen imalac.

Prema odredbi člana 177. stav 3. istog zakona, imalac opasne stvari se oslobađa odgovornosti djelimično, ako je oštećeni djelimično doprinio nastanku štete.

Samoupravnu interesnu zajednicu penzijskog i invalidskog osiguranja osnivaju radni ljudi, radi obezbjeđenja svoje socijalne sigurnosti i udružuju sredstva u tu svrhu i utvrđuju na načelima uzajamnosti i solidarnosti i minulog rada, svoje zajedničke i pojedinačne obaveze i prava koja u njima ostvaruju. Zato se doprinos osiguranika da šteta nastane tužiteljici smatra doprinosom oštećenog.

Tuženi ne osporava zaključak suda da je transporter opasna stvar. Zakonska pretpostavka uzročnosti tj. da se smatra da šteta u vezi sa opasnom stvari potiče od te stvari, izuzev ako se dokaže da ona nije bila uzrok štete, podrazumijeva pravo imaoća opasne stvari da dokazuje da je oštećeni doprinio njenom nastanku. Teret toga dokazivanja je na imaoću opasne stvari.

Tuženi se može osloboditi odgovornosti za ovu štetu samo u onom obimu u kome je pogi-

59.

Član 178. st. 1. i 2. Zakona o obligacionim odnosima

Član 12. stav 3. Zakona o parničnom postupku

IMAOĆU MOTORNOG VOZILA ČIJI JE VOZAČ PRAVOSNAŽNOM PRESUDOM KRIVIČNOG ŠUDA OGLAŠEN KRIVIM ZA RADNJU, ODNOSNO PROPUŠTANJE KOJE JE U UZROČNOJ VEZI SA ŠUDAROM MOTORNIH VOZILA, NE MOŽE SE DOSUDITI PUNA NAKNADA ŠTETE.

Iz obrazloženja:

U smislu člana 178. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 29/78), u slučaju udesa izazvanog motornim vozilom u pokretu koji je prouzrokovan isključivom krivicom imaoća, primjenjuju se pravila o odgovornosti po osnovu krivice, a u smislu člana 178. stav 2. ZOO, ako postoji obostrana krivica, svaki imalac odgovara za ukupnu štetu srazmjerno stepenu svoje krivice.

U konkretnom slučaju to znači da tužilac može da zahtijeva punu naknadu štete pretrpljene oštećenjem svog vozila samo ako njegov vozač nije ni djelimično kriv za saobraćajnu nezgodu, a isključivo je kriv vozač vozila tuženikovog osiguranika, odnosno da može zahtijevati srazmjeran dio naknade štete, ako su kriva obojica (krivica vozača, radnika imalaca vozila, izjednačava se sa krivicom samih imalaca).

Iz činjeničnog opisa krivičnog djela za koje je vozač tužiočevog vozila oglašen krivim, proizilazi da je za saobraćajni udes u kome je oš-

nuli radnik svojom radnjom doprinio njenom nastanku. On mora dokazati njegovu konkretnu radnju koja je u uzročnoj vezi sa nastankom štetne posljedice.

Tuženi odgovara za štetu po principu objektivne odgovornosti, pa je za odlučivanje o tužbenom zahtjevu relevantno utvrditi da li je bilo propusta tuženog u primjeni mjera zaštite na radu samo ako je to bilo od značaja za postupanje poginulog radnika u konkretnoj situaciji.

Prema zapisniku o uviđaju u skici sačinjenoj na mjestu nesreće, poginuli osiguranik je nađen da visi na traci transportera sa zahvaćenom rukom između valjka i trake. Niko od radnika tuženog nije vidio kako je došlo do zahvatanja ruke ispod trake koja je bila na visini od 150 cm iznad zemlje.

Konstatacija u zapisniku o uviđaju da se sa malo više pažnje ovaj nesrećni slučaj mogao izbjeći zasniva se na pretpostavljenoj nepažnji, jer niko od radnika nije vidio šta je poginuli radio i zbog čega je zahvaćen trakom od koje je poginuo. Stoga se i mišljenje vještaka o njegovoj nepažnji zasniva na pretpostavci.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 538/90 od 13. 6. 1991. godine).

tećeno i tužiočevo vozilo, isključivo kriv vozač tužiočevog vozila.

Parnični sud je, u smislu člana 12. stav 3. Zakona o parničnom postupku, u pogledu postojanja krivičnog djela i krivične odgovornosti učinioca vezan za pravosnažnu presudu krivičnog suda kojom se optuženi oglašava krivim. Parnični sud je ovlašten da utvrđuje i krivicu drugih učesnika u konkretnoj saobraćajnoj nezgodi, ali ne može, kod postojanja pravosnažne krivične presude kojom je vozač tužiočevog vozila oglašen krivim za radnju odnosno propuštanje koje je u neposrednoj uzročnoj vezi sa štetnom posljedicom, zaključiti da nije ni djelimično kriv za nezgodu, te dosuditi tužiocu punu naknadu štete. Sud u ovoj parnici mora, dakle, uzeti kao dokazana obilježja koja čine biće krivičnog djela zbog koga je vozač tužiočevog vozila proglašen krivim, jer bi inače postupao suprotno odredbi člana 12. stav 3. ZPP.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 584/90 od 13. 6. 1991. godine).

60.

Čl. 154. i 178. Zakona o obligacionim odnosima

Član 54. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica - raniji

VLASNIK MOTORNOG VOZILA MOŽE BITI OBAVEZAN NA NAKNADU ŠTETE PROUZROKOVANU UPOTREBOM MOTORNOG VOZILA I PORED TOGA ŠTO JE BIO OSIGURAN OD ODGOVORNOSTI.

Iz obrazloženja:

Pogrešno je pravno shvatanje izraženo u reviziji da kod postojanja posebnih odredaba o obaveznom osiguranju vlasnika, odnosno korisnika motornog vozila od odgovornosti za štete prouzrokovane trećim licima nema mjesta primjeni odredaba Zakona o obligacionim odnosima kada je u pitanju odgovornost štetnika - vlasnika vozila za štete prouzrokovane iz njegove upotrebe.

Odredbom člana 54. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica ("Službeni list SFRJ", broj 24/76) samo je predviđena mogućnost direktne tužbe oštećenog trećeg lica i

protiv osiguravajuće organizacije po osnovu osiguranja od odgovornosti za štetu koju je sopstvenik odnosno korisnik motornog vozila dužan da mu naknadi na osnovu pravila imovinskog prava o odgovornosti za štete proistekle iz upotrebe motornog vozila, dok sam vlasnik vozila - štetnik odgovara za takve štete po odgovarajućim odredbama Zakona o obligacionim odnosima (čl. 174. i 178. tog zakona), kao što su u svojim presudama pravilno zaključili i nižestepeni sudovi obavezujući tuženog da tužiteljici naknadi prouzrokovanu štetu pozivom na odredbe tog zakona.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 418/90 od 5. 7. 1991. godine).

61.

Član 178. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima

NE MOŽE ZAHTIJEVATI NAKNADU ŠTETE IMALAC VOZILA ZBOG ČIJE JE NEISPRAVNOSTI DOŠLO DO SUDARA MOTORNH VOZILA I KADA VOZAČ NIJE ZNAO ZA NEDOSTATAK.

Iz obrazloženja:

Ako bi u ovom slučaju prihvatili da za nezgodu nema krivice ni od vozača vozila FAP ni od vozača tužiočevog vozila, primjenile bi se odredbe člana 178. stav 3. ZOO, po kojima ako nema krivice ni jednog, imaoći odgovaraju na ravne djelove, ako razlozi pravičnosti ne zahtijevaju što drugo. Po mišljenju ovog suda, razlozi

pravičnosti u konkretnom slučaju ne bi opravdavali dosudu ni djelimične naknade štete tužiocu, jer i da nije kriv za saobraćajnu nezgodu njegov vozač, ona je izazvana neispravnim kočionim mehanizmom na njegovom vozilu, pa je pravično da ta okolnost samo njega pogađa.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 584/90 od 13. 6. 1991. godine).

62.

Čl. 206. i 208. st. 1. i 2. Zakona o obligacionim odnosima

LICA OSUĐENA ZBOG UČEŠĆA U TUČI SOLIDARNO ODGOVARAJU ZA PROUZROKOVANU ŠTETU.

Iz obrazloženja:

Nížestepeni sudovi su utvrdili da je tužilac povrijeđen u tuči u kojoj su učestvovala oba tužena: Prvotuženi mu je nanió tešku tjelesnu povredu, a drugotuženi ga je udarao šakama po rukama i nogama, pa je pravosnažnom presudom u krivičnom postupku prvotuženi proglašen krivim zbog krivičnog djela iz člana 142. stav 1. KZ SRBiH, a drugotuženi zbog krivičnog djela iz člana 144. stav 1. KZ SRBiH.

Posljedica prouzrokovane tjelesne povrede su fizički bolovi i umanjenje životne aktivnosti

zbog kojih tužilac traži naknadu neimovinske štete.

Prema odredbama člana 206. st. 1. Zakona o obligacionim odnosima za štetu koju je više lica prouzrokovalo zajedno - svi učesnici odgovaraju solidarno, bez obzira na stepen krivice i udio u prouzrokovanju štete. Ove činjenice mogu biti relevantne samo u regresnoj parnici između lica koja su naknadila štetu (član 208. stav 1. ZOO).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 431/90 od 5. 7. 1991. godine).

63.

Čl. 41, 54. i 99. Zakona o putevima

Član 206. Zakona o obligacionim odnosima

SAMOUPRAVNA INTERESNA ZAJEDNICA ZA PUTEVE ODGOVARA ZA ŠTETU PROUZROKOVANU NEODRŽAVANJEM PUTA U ISPRAVNOM STANJU SOLIDARNO SA ORGANIZACIJOM (preduzećem) KOJOJ JE POVJERILA ODRŽAVANJE PUTA.

Iz obrazloženja:

Tužilac je pretrpio štetu na magistralnom putu M-B tako što je vozeći motorcikl iza kamiona naišao na rupu na kolovozu 80 x 70 cm, dubine 10 cm, pa je usljed toga oštetiio felge oba točka i gumu zadnjeg točka. Vozio je dozvoljenom brzinom.

Prema odredbi člana 41. Zakona o putevima ("Službeni list SRBIH", br. 6/78 i 21/83) zajednica za puteve odgovara za štetu koja nastaje

korisnicima puteva zbog propuštanja blagovremenog popravka i preduzimanja zaštitnih mjera na putu. Ove zakonske odgovornosti zajednica se ne oslobađa ni u slučaju kada u smislu člana 54. istog zakona povjeri održavanje puta specijalizovanoj organizaciji (preduzeću) već u tom slučaju postoji solidarna odgovornost (član 99. Zakona o putevima u vezi sa članom 208. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, Gž. 10/91 od 30. 5. 1991. godine).

64.

Član 55. stav 1. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica - raniji

Čl. 41, 42. i 99. Zakona o putevima - raniji

POSTOJI ODGOVORNOST ZA ŠTETU PROUZROKOVANU IZLIVANJEM ULJA I NAFTE NA KOLOVOZ IZ NEPOZNATIH VOZILA ZAJEDNICE ZA PUTEVE KOJA UPRAVLJA JAVNIM PUTEVIMA I ZAJEDNICE OSIGURANJA IMOVINE I LICA ČIJE JE SJEDIŠTE NA TERITORIJI REPUBLIKE NA KOJOJ JE ŠTETA NASTALA.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud utvrđuje da su naftu i ulje na kolovoz rasula vozila koja su nepoznata. Zajednica osiguranja čije je sjedište na teritoriji republike na kojoj je šteta nastala dužna je naknaditi štetu i u slučaju kada je šteta prouzrokovana nepoznatim motornim vozilom (član 55. stav 1. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica, "Službeni list SFRJ", broj 24/76, važećeg u vrijeme nastanka štetnog događaja), koja se primjenjuje i na posredno prouzrokovana

ne štete (rasipanjem tereta i izlivanjem ulja i benzina na kolovoz). Nekategorisanim javnim putevima upravljaju samoupravne interesne zajednice (član 123. stav 1. Zakona o putevima), a to mogu biti i druga ovlašćena lica. Prvostepeni sud utvrđuje da je prvotuzenoj bilo povjerenno održavanje puteva na kome se dogodila saobraćajna nezgoda pa je odgovorna što ga nije održavala saglasno odredbama čl. 41, 42. i 99. Zakona o putevima.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 647/90 od 27. 6. 1991. godine).

65.

Član 192. Zakona o obligacionim odnosima

PRESUDOM KOJOM SE USVAJA PRIGOVOR PODIJELJENE ODGOVORNOSTI MORA SE KVANTITATIVNO UTVRĐITI UČEŠĆE STRANAKA U PROUZROKOVANJU ŠTETE DA BI SE SRAZMJERNO TOME SNIZILA NAKNADA.

Iz obrazloženja:

Pravosnažnom presudom u krivičnom postupku tuženi je proglašen krivim zbog toga što je tuženome zadao teške tjelesne povrede. Ut-

vrđen je intenzitet i trajanje fizičkih bolova kao i stepen unakaženosti tužioca. Tužiocu je do- suđena naknada neimovinske štete za oba vida oštećenja u nižem iznosu zbog toga što je po shvatanju suda doprinio nastanku štete vrije- dajući tuženoga.

Prema odredbi člana 192. Zakona o obligacionim odnosima oštećeni koji je doprinio da šteta nastane ili da bude veća nego što bi inače bila ima pravo na srazmjerno smanjenu naknadu štete.

Nižestepeni sudovi nisu utvrđivali u kojoj srazmjeri je tužilac doprinio nastanku štete (izraženo u procentu ili u razlomku), pa se zbog

66.

Član 283. (319. prečišćenog teksta) Zakona o državnoj upravi

Čl. 185. i 186. Zakona o porezima građana

Naredba o načinu evidentiranja računa i o naplati dospjelih poreza

OPŠTINA NIJE U OBAVEZI DA NAKNADI ŠTETU PRAVNOM LICU ZBOG NAPLATE PORESKOG DUGA TREĆEG LIČA IZ NJEGOVIH SREDSTAVA, NITI DA DA NAKNADU PO NEKOM DRUGOM OSNOVU AKO JE OPŠTINSKA UPRAVA DRUŠTVENIH PRIHODA POSTUPALA PO PROCEDURI PREDVIĐENOJ U ČLANOVIMA 185. i 186. ZAKONA O POREZIMA GRAĐANA.

Iz obrazloženja:

*Pravilno je utvrđenje prvostepenog suda da po samom zakonu tužilac ne jamči za poreske obaveze drugog lica, jer jamstvo daju samo građani (a ne i pravna lica), kako proizilazi iz članova 195. i 196. Zakona o porezima građana ("Službeni list SRBiH", broj 29/84), koji je bio na snazi u toku 1988. godine.

Prvostepeni sud je, međutim, dužan da utvrdi da li je upravni organ tužene kod naplate poreza postupio nezakonito, odnosno nepravilno, tako da tužena odgovara tužiocu za štetu (član 283. Zakona o državnoj upravi, "Službeni list SRBiH", broj 38/78, član 319. prečišćenog teksta, "Službeni list SRBiH", broj 8/90).

Tužena u žalbi tvrdi da je organ postupao u skladu sa odredbama člana 186. Zakona o porezima građana i tačkama 4. i 6. Naredbe o načinu evidentiranja računa i o naplati dospjelih poreza (Naredba je objavljena u "Službenom listu SRBiH", broj 4/85), pa ove tvrdnje treba provjeriti uvidom u upravni predmet u kome je izvršen razrez poreza i prinudna naplata.

U smislu člana 185. Zakona o porezima građana, opštinska uprava društvenih prihoda mo-

67.

Čl. 109, 147. i 169. Zakona o službi društvenog knjigovodstva SFRJ,

Čl. 95, 102-a. i 177. st. 1-3 Zakona o osnovama bankarskog i kreditnog sistema - raniji

SLUŽBA DRUŠTVENOG KNJIGOVODSTVA NE ODGOVARA ZA ŠTETU ZBOG BLOKIRANJA SREDSTAVA ŽIRO RAČUNA KORISNIKA DRUŠTVENIH SREDSTAVA KOJA SU DEPONOVA NA KOD NELLIKVIDNE BANKE.

Iz obrazloženja:

Drugotužena i trećetužena SDK SFRJ i SRBiH su pravna lica, sa samostalnim pravima, obave-

toga ne može ocijeniti da li je tužiocu dosuđena adekvatna naknada što čini pobijanu presudu nerazumljivom a to je bitna povreda odredaba parničnog postupka iz člana 354. stav 2. tačka 13. Zakona o parničnom postupku.

(*Vrhovni sud BiH, Rev. 429/90 od 5. 7. 1991. godine*).

že radi naplate dospjelog poreza rješenjem staviti zabranu na lični dohodak iz radnog odnosa i druga potraživanja poreskog obveznika kojom se njegovom dužniku nalaže da isplati potraživanje poreskog obveznika u korist dužnog poreza, a dužnik poreskog obveznika je dužan postupiti po ovom rješenju ukoliko u roku od 15 dana od dana prijema rješenja ne podnese prigovor da potraživanje ne postoji ili da nije dospjelo. Ukoliko dužnik poreskog obveznika ne podnese prigovor u roku, niti u tom roku postupi po rješenju, rješenje izvršava Služba društvenog knjigovodstva kod koje se vodi finansijsko poslovanje dužnika poreskog obveznika, na zahtjev opštinske uprave društvenih prihoda, kako proizilazi iz člana 186. Zakona o porezima građana.

Ukoliko je organ tužena postupio u smislu članova 185. i 186. Zakona o porezima građana, tada u njegovom postupanju nema protupravnosti, pa ni obaveze tužene na naknadu štete, a u tom slučaju ne može doći do primjene ni institut sticanja bez osnova.

(*Vrhovni sud BiH, Pž. 482/90 od 18. 4. 1991. godine*).

zama i odgovornosti (član 147. Zakona o službi društvenog knjigovodstva, "Službeni list SFRJ", broj 70/83 i član 8. Zakona o službi društvenog knjigovodstva, "Službeni list SRBiH", broj 5/85),

dok je četvrtotuzena Filijala SDK organizaciona jedinica trećetužene, ali sa zakonom utvrđenom poslovnom i parničnom sposobnošću u okviru sredstava, prava, obaveza i odgovornosti, utvrđenih zakonom i statutom (čl. 41. i 43. Zakona o Službi društvenog knjigovodstva SRBiH). Drugotuzena odgovara za nezakonit rad svojih radnika kao i Federacija za rad radnika organa savezne uprave (član 172. u vezi sa članom 122. Zakona o osnovama sistema državne uprave i o Saveznom izvršnom vijeću i saveznim organima uprave, "Službeni list SFRJ", broj 23/78 i član 169. Zakona o Službi društvenog knjigovodstva, "Službeni list SFRJ", br. 70/83 i 72/86), a treće i četvrtotuzena za nezakonit i nepravilan rad svojih radnika u vršenju poslova i zadataka kojim se trećim licima nanosi šteta, kao i SRBiH za rad radnika republičkih organa uprave (član 303. u vezi sa članom 283. Zakona o državnoj upravi, "Službeni list SRBiH", broj 38/78).

Tužiteljica tvrdi da su treće i četvrtotuzena postupajući po nalogu datom teleksom drugotuzene, nakon prestanka rada petotuzene banke (stanja nelikvidnosti), sredsava sa računa tužiteljice evidentirala na zbirnom računu petotuzene i tužiteljicu onemogućili da ta sredstva deponuje kod druge banke i njima slobodno raspolaže, iako je, po mišljenju tužiteljice, ugovor o depozitu zaključen između tužiteljice i petotuzene prestao postojati časom prestanka petotuzene sa radom 22. 9. 1987. godine.

U smislu člana 109. Zakona o Službi društvenog knjigovodstva SFRJ, sredstva korisnika društvenih sredstava koja se vode na žiro-računu i drugim računima kod SDK smatraju se depozitima po videnju banke s kojom je korisnik zaključio ugovor o depozitu, a o eventualnoj promjeni banke - depozitara, korisnik je dužan da izvijesti SDK dostavom dokaza o raskidu ranijeg ugovora. Odredbama člana 177. stav 1 - 3. Zakona o osnovama bankarskog i kreditnog sistema ("Službeni list SFRJ", broj 70/85), koji

je bio na snazi u toku 1987. godine, bilo je predviđeno da sva društvena pravna lica odrede osnovnu banku kod koje će sredstva sa računa kod SDK držati kao depozite po videnju i da odnose sa bankom regulišu zaključenjem ugovora o depozitu, a nesporno je da je tužiteljica ta sredstva držala kod petotuzene i da ugovor o depozitu nije raskinut sporazumom između nje i petotuzene. U smislu člana 94. istog zakona, ne samo osnivači banke, već i sva druga društvena pravna lica ne mogu raspolagati sredstvima na svom žiro računu i drugim računima koji se vode kod SDK uključenim kod banke koja je nelikvidna, dok ta nelikvidnost traje, a u smislu člana 102-a ovog zakona ("Službeni list SFRJ", broj 70/85, sa dopunom u "Službenom listu SFRJ", broj 72/86), osnovna banka koja je nelikvidna ne može obavljati plaćanje sa svog žiro-računa, niti SDK može izvršavati naloge za plaćanje te banke.

Kod ovakvih okolnosti zakonito su postupili tuženi od 2. do 4. kada su sva sredstva tužiteljice evidentirali na posebnom računu, nakon prestanka rada petotuzene, a kako nelikvidnost petotuzene nije prestala ni do dana otvaranja stečajnog postupka nad njom, tužiteljica ta sredstva može potraživati samo od petotuzene kao stečajnog dužnika i eventualno od osnivača petotuzene u smislu člana 110. stav 2. naprijed spomenutog zakona (banka je, inače, u smislu člana 1035. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, ovlaštena da raspolaže deponovanim novcem, uz obavezu da ga vrati prema uslovima iz ugovora).

Kako radnici tuženih od 2. do 4. nisu postupali ni nepravilno, ni nezakonito, nema osnova za naknadu štete na teret ovih tuženih, pa je prvostepeni sud osnovano odbio tužbeni zahtjev.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 486/90 od 13. 6. 1991. godine).

OBLIGACIONO PRAVO - ZAKONSKE OBAVEZE

68.

Član 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Član 1. Zakona o visini stope zatezne kamate

ZATEZNA KAMATA NA DINARSKO POTRAŽIVANJE TEČE OD KONVERTOVANJA STRANE VALUTE, A DO KONVERZIJE U TOJ VALUTI.

Iz obrazloženja:

Na iznos dugovane strane valute teče zatezna kamata do konverzije u toj valuti ako je do konverzije došlo nakon nastanka obaveze. Ukoliko se konverzija poklapa sa nastankom obave-

ze (član 395. Zakona o obligacionim odnosima) tada dužnik duguje samo zateznu kamatu na sumu u domaćoj valuti od dospijeha obaveze

(Vrhovni sud BiH, Rev. 349/91 od 5. 7. 1991. godine).

69.

Član 17. stav 1. Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih srestava - raniji

Član 279. Zakona o obligacionim odnosima

NAKNADA IZ UGOVORA O ESKONTU MJENICE NE MOŽE SE IZJEDNAČITI SA KAMATOM, PA DUŽNIK - STICALAC MJENICE DUGUJE ZATEZNE KAMATE NA IZNOS NAKNADE OD PADANJA U DOCNJU.

Iz obrazloženja:

Tužilac je zahtijevao plaćanje glavnog duga koji se sastoji od iznosa naknade za eskont mjenica sa zateznim kamata od dana kada je eskont izvršen do isplate. Prvostepeni sud odbija zahtjev tužioca za plaćanje zateznih kamata na glavni dug od eskontovanja mjenica do podnošenja tužbe, smatrajući da glavni dug tužioca predstavlja obračunate zatezne kamate, a na obračunate zatezne kamate u apsolutnom iznosu može teći kamata tek od podnošenja tužbe - procesna zatezna kamata - član 279 stav 2. Zakona o obligacionim odnosima.

Iz dokaza u spisima predmeta proizilazi da je eskont mjenica vršen u 1989. godini, u skladu sa tada važećim odredbama člana 17. stav 1. Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava ("Službeni list SFRJ", br. 60/75 i 24/86). Korisnik društvenih sredstava mogao je vršiti eskont mjenica izdatih po tom zakonu na način i pod uslovima koje je utvrdio svojim samoupravnim opštim aktom

odnosno opštim aktom. Odredbama stava 10. Metodologije obračunavanja revalorizacije depozita i kredita, kamate na depozite i kredite, eskonta mjenica i zatezne kamate ("Službeni list SFRJ", broj 68/88) propisan je obračun eskonta. Po toj odredbi eskont se obračunava tako da se obezbijedi da se primjenom konformne stope revalorizacije i konformne stope kamate na eskontovani iznos mjenice za period do dospjeća mjenice dobije iznos na koji mjenica glasi. Okolnost što se obračun eskonta vrši na taj način ne mijenja njegovu pravnu prirodu. Naknada za eskont mjenica ne predstavlja kamatu, pa je isključena primjena člana 279. st. 1. i 2. Zakona o obligacionim odnosima kojima je propisana procesna zatezna kamata.

U slučaju da je tuženi u docnji sa plaćanjem iznosa naknade iz ugovora o eskontu u obavezi je da tužiocu plati zatezne kamate od momenta padanja u docnju do isplate.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 654/90 od 27. 6. 1991. godine).

70.

Čl. 277. stav 2. i 279. st. 1. i 2. Zakona o obligacionim odnosima

POVJERILAC NE MOŽE ZAHTIJEVATI REVALORIZACIJU DOSPJELIH, A NEISPLAĆENIH ZATEZNIH KAMATA PRIJE PODNOŠENJA TUŽBE SUDU KOJOM ZAHTIJEVA NJIHOVU ISPLATU.

Iz obrzaloženja:

Tužilac ne može zahtijevati revalorizaciju obračunatog iznosa zateznih kamata do dana podnošenja tužbe, jer tek sa tim danom počinje obaveza plaćanja zateznih procesnih kamata i

tek od tada se revalorizuje i potraživanje kamata na koje se plaća zatezna procesna kamata.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 565/90 od 23. 5. 1991. godine, isto u Pž. 682/90 od 27. 6. 1991. godine).

71.

Član 279. st. 1. i 2. Zakona o obligacionim odnosima

NA PROCESNU ZATEZNU KAMATU NE MOŽE SE ZAHTIJEVATI ZATEZNA KAMATA, PA NI KADA JE PO ISPUNJENJU GLAVNOG TUŽBENOG ZAHTJEVA U TOKU PARNICE (KOJI SE ODNOSIO NA ZATEZNU KAMATU ZBOG DOCNJE U PLAĆANJU GLAVNE OBAVEZE IZ UGOVORA) POSEBNO OBRACHUNATA I ISTAKNUTA KAO JEDINI TUŽBENI ZAHTJEV.

Iz obrazloženja:

Neosnovani su navodi žalbe da je prvostepena presuda donesena uz pogrešnu primjenu materijalnog prava. Prema odredbi stava 1 člana 279. Zakona o obligacionim odnosima, na neisplaćenu zateznu kamatu ne teče zatezna

kamata, izuzev kada je to zakonom određeno. Odredbom stava 2. istog člana regulisano je da se na iznos neisplaćene zatezne kamate može zahtijevati zatezna kamata samo od dana kada je sudu podnijet zahtjev za njenu isplatu.

Iz navedenih zakonskih odredaba proizilazi da u smislu stava 2. člana 279. Zakona o obli-

gacionim odnosima (kao izuzetak treba ga usko tumačiti) tužilac ima pravo da mu se procesna kamata obračuna i isplati na zateznu kamatu, ali on ne može zahtijevati isplatu zatezne kamate na procesne kamate. Kroz nemogućnost ostvarivanja zatezne kamate na procesnu kamatu

došlo je do izražaja i načelo zabrane anatocizma.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 707/90 od 12. 7. 1991. godine).

72.

Član 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

STOPA PROCESNE ZATEZNE KAMATE ODREĐUJE SE NA ISTI NAČIN KAO I STOPA ZATEZNE KAMATE NA KONKRETNO GLAVNO POTRAŽIVANJE NA KOJE JE ZATEZNA KAMATA TEKLA.

Iz obrazloženja:

Tužbom je zahtijevana, kao glavno potraživanje, dospjela, a neisplaćena zatezna kamata obračunata na dug tužene plaćen sa zakašnjenjem, a koji potiče iz ugovora u privredi. Tužena je dužna da na iznos ove kamate plati procesnu zateznu kamatu od dana podnošenja tužbe do isplate, u smislu člana 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima. U periodu od 9. 12. 1988. godine do 7. 10. 1989. godine stopa zatezne procesne kamate se određuje po odredbama člana 277. stav 2. ZOO, prije posljednje novele, a to znači saglasno odredbama Odluke o izmjenama i dopunama Odluke SIV-a o visini

stope zatezne kamate ("Službeni list SFRJ", broj 72/88). Po tački 1. ove odluke, stopa se određuje u visini ugovorne stope uvećane za 50%, a ova tačka može doći do primjene samo ako je ugovorom u privredi bilo predviđeno plaćanje ugovorne kamate od nastanka obaveze do dospjeća. Ako plaćanje redovne kamate nije bilo ugovoreno, povjerilac može zahtijevati zateznu kamatu samo po stopi od 8% godišnje, na nominalni ili revalorizovani iznos glavnice, zavisno od tužbenog zahtjeva, kako proizilazi iz tačke 2. naprijed spomenute odluke.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 593/90 od 23. 5. 1991. godine).

73.

Član 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

TUŽILAC MOŽE ZAHTIJEVATI PROCESNE ZATEZNE KAMATE NA IZNOS DOSPJELIH, A NEPLAĆENIH ZATEZNIH KAMATA OD DANA KADA SU ZATEZNE KAMATE U PARNICI POSTALE SAMOSTALNO POTRAŽIVANJE, AKO SU BILE UTUŽENE ZAJEDNO SA GLAVNIM, U TOKU PARNICE PLAĆENIM, POTRAŽIVANJEM. U OVOM SLUČAJU NIJE OD ZNAČAJA U KOM JE MOMENTU PRIJE ZAKLJUČENJA GLAVNE RASPRAVE ISTAKNUT ZAHTEJ ZA PLAĆANJE PROCESNIH ZATEZNIH KAMATA.

Iz obrazloženja:

Tužilac je tužbom podnesenom 18.1.1990. godine, utužio glavni dug sa zateznim kamata, tuženi je platio glavni dug dana 20.2.1990. godine, ostale su neplaćene zatezne kamate, pa tužiocu pripada pravo da traži da mu se plate te zatezne kamate i procesne kamate na te kamate, saglasno odredbi člana 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima.

Međutim, kamata na neplaćenu kamatu povjeriocu pripada tek od momenta kada su kamate zbog zakasnjelog plaćanja glavnog duga postale samostalno potraživanje, ako je u tom momentu već bio postavljen zahtjev kod suda za plaćanje zateznih kamata.

Bez značaja je činjenica kada su neplaćene kamate obračunate i kada je zatražena kamata na neplaćenu kamatu s obzirom da je zatezna

kamata bila utužena sa glavnim dugom i da povjeriocu, po odredbi člana 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, pripada pravo da traži procesnu kamatu na neplaćenu kamatu od postavljenog zahtjeva za plaćanje zatezne kamate i osamostaljenja te kamate od glavnog duga.

Prema gornjem, u konkretnom slučaju tužiocu pripada pravo da na obračunatu zateznu kamatu traži procesnu kamatu od 20.2.1990. godine, kada su neplaćene kamate postale samostalno potraživanje, jer je već od ranije postojao zahtjev za plaćanje zateznih kamata, a nije bitno kada je sam zahtjev za plaćanje procesnih kamata istaknut.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 737/90 od 19. 8. 1991. godine).

PRAVO OSIGURANJA

74.

Čl. 901. i 903. Zakona o obligacionim odnosima

OSIGURAVAČ NE MOŽE, MIMO UGOVORA O OSIGURANJU, SMANJITI OBIM OSIGURANIH SREDSTAVA (PREDMET OSIGURANJA) IZOSTAVLJANJEM POJEDINIH DJELOVA IZ POLICE OSIGURANJA.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 901. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, ugovor o osiguranju je zaključen kada ugovarači potpišu policu osiguranja ili listu pokrića, ali je moguće zaključenje ugovora i bez potpisa, samim plaćanjem premije ako je tako određeno uslovima osiguranja. U konkretnom slučaju stranke su svake godine pružavale ugovor o osiguranju potpisivanjem police kao isprave o prethodno zaključenom ugovoru.

Dana 19. 7. 1989. godine požar je uništio pogone osiguranika. Osiguranje se odnosi na imovinu klase 6 - nenovčana obrtna sredstva (vrijednost na dan požara). Tuženi tvrdi da ta imovina nije bila osigurana prema polici osiguranja iz 1977. i 1988. godine, ali su nižestepeni sudovi ispravno zaključili da su ova sredstva bila osigurana, jer su bila obuhvaćena ugovorom o osiguranju, a osiguravač nije mogao da jednostrano mijenja ugovor, izostavljanjem navedenih sredstava iz police osiguranja.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 406/91 od 20. 6. 1991. godine).

MJENIČNO PRAVO

75.

Član 8. i 103. Zakona o mjenici

Član 3. stav 1. tačka 4. Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava

INTERNA BANKA, NAKON NOVELE ZAKONA O OBEZBJEĐIVANJU PLAĆANJA IZMEĐU KORISNIKA DRUŠTVENIH SREDSTAVA, NIJE MOGLA BITI AVALISTA ZA TRASANTA NA MJENICI IZDATOJ PO OVOM ZAKONU, VEĆ JE MJENICU MOGLA POTPISATI SAMO KAO PUNOMOĆNIK AVALISTA OSNOVNE ILI UDRUŽENE BANKE, A U TOM SLUČAJU U PRAVILU NE POSTAJE MJENIČNI DUŽNIK.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je obavezao drugotuženu na isplatu mjeničnog iznosa, jer ju je tretirao kao avalistu i solidarnog mjeničnog dužnika.

Tužilac svoje potraživanje zasniva na mjenici izdatoj po odredbama Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava ("Službeni list SFRJ", br. 60/75 do 24/86). U mjenici je naznačeno da je avalista PBS - Osnovna banka. Drugotužena, kao interna banka, i ne bi mogla biti avalista u smislu člana 3. stav 1. tačka 4. Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava. Mjenica sadrži i naznaku da je drugotužena avalirala mjenicu po ovlaštenju PBS - Osnovna banka iz čega bi moglo proizlaziti da je ona punomoćnik avaliste, odnosno da je riječ o mje-

ničnom punomoćstvu, te da je ovlaštenje za takvo postupanje dato na osnovu Pravilnika o načinu davanja ovlaštenja internoj banci da avalira mjenicu u ime i za račun osnovne odnosno udružene banke ("Službeni list SFRJ", broj 48/86).

Mjenični punomoćnik bi, u smislu člana 8. Zakona o mjenici, mogao odgovarati kao mjenični dužnik samo ako nije bio ovlašten za zastupanje ili je prekorao ovlaštenja.

Kod navedenih činjenica nije jasno na osnovu čega bi drugotužena odgovarala kao solidarni mjenični dužnik (odgovarao bi samo avalista, ali ne i njegov punomoćnik).

(Vrhovni sud BiH, Pž. 691/90 od 12. 7. 1991. godine).

STAMBENO PRAVO

76.

Član 4. stav 1. tačka 4. Zakona o stambenim odnosima

NA STAN KOJI JE AKTOM SAMOUPRAVNOG ORGANA PROGLAŠEN SLUŽBENIM NE MOŽE SE STEĆI STANARSKO PRAVO, PA KORISNIK STANA KOJI JE ZASNOVAO RADNI ODNOS SA DRUGIM POSLODAVCEM, GUBI PRAVO DA GA DALJE KORISTI.

Iz obrazloženja

Samupravnim aktom tužiteljice (škole) stan u školskoj zgradi proglašen je službenim stanom u smislu člana 4. stav 1. tačka 4. Zakona o stambenim odnosima prema kome "stanovi vezani za vršenje određene funkcije dok funkcija traje, ne smatraju se stanom u smislu ovoga zakona". Drugim riječima, na takvim stanovima se ne može steći trajno pravo korišćenja već je korišćenje u vezi sa vršenjem funkcije.

Tuženoj je dodijeljen stan na korišćenje u školskoj zgradi u vezi sa vršenjem njene funkcije u školi. Budući da je naknadno zasnovala radni odnos sa drugim poslodavcem, usljed čega joj je prestao radni odnos sa školom, izgubila je pravo da koristi stan.

(*Vrhovni sud BiH, Rev. 411/90 od 5. jula 1991. godine.*)

77.

Pravila imovinskog prava - paragraf 971. Opšteg građanskog zakonika

LICE KOJE DRUGOME USTUPI STAN U SVOJINI NA BESPLATNO KORIŠTENJE MOŽE PO ISTEKU UGOVORENOG VREMENA TRAŽITI POVRAĆAJ.

Iz obrazloženja:

Pravilno su nižestepeni sudovi sudili kada su usvojili zahtjev za povraćaj predatih nekretnina jer iz sadržine ugovora proizilazi da su stranke sklopile ugovor o posluži (paragraf 971. Opšteg građanskog zakonika) pa je tužena dužna da po isteku ugovora vrati tužiteljici ove nekretnine -

stan. Tužena nije dužna da tužiteljici obezbijedi nužni smještaj, jer to pravo pripada samo nosiocu stanarskog prava kome iz zakonom propisanih razloga prestane to pravo.

(*Vrhovni sud BiH, Rev. 475/90 od 5. 7. 1991. godine.*)

78.

Član 5. stav 3. Zakona o prestanku važenja Zakona o finansiranju stambene izgradnje - raniji čl. 18 - 23. Osnovnog zakona o privrednom poslovanju (gazdovanju) stambenim zgradama u društvenoj svojini

RANIJA STAMBENA PREDUZEĆA NISU BILA NOSIOCI PRAVA RASPOLAGANJA, NI DAVAOCI NA KORIŠĆENJE TZV. "PRETPLATNIČKIH" STANOVA.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su pravilno utvrdili da tadašnje Stambeno preduzeće Sarajevo nije bilo davalac spornog stana na korišćenje. Sporni stan je spadao u takozvane "pretplatničke stanove" koji su izgrađeni dijelom iz sredstava bivših fondova za stambenu izgradnju opština Centar, Novo Sarajevo i Vogošća, dijelom iz kreditnih sredstava Privredne banke Sarajevo, a dijelom iz ličnih sredstava pretplatnika - kasnijih nosilaca stanarskog prava (20% do 30% ukupnih sredstava) u skladu sa odredbama tadašnjeg Zakona o finansiranju stambene izgradnje ("Službeni list FNRJ", br. 45/59 i 12/62).

Nakon stupanja na snagu Zakona o prestanku važenja Zakona o finansiranju stambene izgradnje ("Službeni list SFRJ", broj 34/65), Privredna banka Sarajevo je, na osnovu odredbe člana 5. stava 3. tog zakona, takve "pretplatničke" stanove - među kojima i sporni, predala na upravljanje tadašnjem Stambenom preduzeću Sarajevo.

U smislu ovog propisa banka - kreditor je bila dužna predati stanove izgrađene iz navedenih fondova onim organizacijama za upravljanje stambenih zgrada sa teritorije opštine iz čijeg fonda za stambenu izgradnju su izgrađeni, pa se mora zaključiti da su te opštine nosioci prava raspolaganja i davaoci stana na korišćenje.

Takav zaključak nižestepenih presuda, nalazi svoje uporište i u sadržini odredaba čl. 18. do 23. ranijeg Osnovnog zakona o privrednom poslovanju (gazdovanju) stambenim zgradama u društvenoj svojini ("Službeni list SFRJ", broj 35/65), a po kojima se unošenjem stambenih zgrada u fond stambenih zgrada stambenog

79.

Čl. 5, 11. i 30. Zakona o stambenim odnosima

NE STIČE SE PRAVO KORIŠĆENJA STANA AKO GA JE DODIJELIO ONAJ SUBJEKAT KOJI NEMA PRAVO RASPOLAGANJA, ILI OVLAŠTENJE DA GA USTUPA NA KORIŠĆENJE.

Iz obrazloženja:

Pravo davanja stana na korištenje ima ono društveno-pravno lice koje ima pravo raspolaganja na određenom stanu. Nosilac prava raspolaganja može prenijeti pravo davanja stana na korištenje i na drugo društveno-pravno lice, o čemu se zaključuje ugovor u posebnoj formi (član 5. stav 2. Zakona o stambenim odnosima).

U konkretnom slučaju ni prednik tužilaca, a ni tužilac nije stekao pravo davanja na korištenje navedenog stana ni po ugovoru ni po drugom osnovu, a nesporno je da nema ni pravo raspolaganja.

80.

Čl. 11. i 20. Zakona o stambenim odnosima

OKOLNOST ŠTO JE NOSILAC STANARSKOG PRAVA USELIO U RANIJE DODIJELJENI STAN NAKON RAZVODA BRAKA, A S NJIM I NOVI SUPRUG, NE LIŠAVA BIVŠEG SUPRUGA PRAVA DA USELI U STAN.

Iz obrazloženja:

Tuženome je dodijeljen na korištenje stan u vrijeme kada je živio u bračnoj zajednici s tužiteljicom i zajedničkim djetetom. U međuvremenu od dodjele stana do predaje stana radi useljenja došlo je do razvoda braka, pa je u stan uselio samo tuženi koji je zaključio brak sa drugom ženom.

Budući da je stan dodijeljen tuženome i s obzirom na porodični status: dakle, na činjenicu što je bio u braku sa tužiteljicom i s njom imao dijete, presudna je za odlučivanje o tužbenom zahtjevu tužiteljice koja traži da se useli u stan. Pravo korištenja stana u društvenoj svojini ima lični i porodični karakter: služi za zadovoljavanje ličnih i porodičnih stambenih potreba. Zato je

81.

Čl. 6, 19. stav 2. i 24. stav 3. Zakona o stambenim odnosima

BRAČNI DRUG I DJETE LICA KOME JE BIO DODIJELJEN STAN NA KORIŠĆENJE I ZA OVE ČLANOVE NJEGOVOG TADAŠNJEG PORODIČNOG DOMAĆINSTVA, A KOJI JE ON PRIJE USELJENJA, ZAMIJENIO ZA DRUGI, IMAJU PRAVO USELJENJA U STAN DOBIJEN ZAMJENOM, PA I KADA JE NAKON DONOŠENJA RJEŠENJA O DODJELI STANA BRAK RAZVEDEN.

preduzeća, ne prenosi i pravo davanja na korištenje stanova u toj stambenoj zgradi, ako ugovorom nije drugačije određeno.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 315/90 od 19. 4. 1991. godine).

Za sticanje prava korištenja na stan nije dovoljan ugovor o korištenju stana i useljenje u stan, već se, pored toga traži da se ugovor zasniva na aktu raspolaganja ovlaštenog davalca stana na korištenje (član 11. Zakona o stambenim odnosima). Kada nedostaje akt o dodjeli stana na korištenje ne stiče se stanarsko pravo. U tom slučaju imalac prava raspolaganja, pa i ovlašteni davalac stana na korištenje, ima ovlaštenje da traži predaju stana slobodnog od ljudi i stvari.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 300/90 od 18. 4. 1991. godine).

odlučan momenat kada je stan dodijeljen na korištenje. Kako je u ovom slučaju stan dodijeljen na korištenje u vrijeme kada je tuženi živio u bračnoj zajednici s tužiteljicom i u porodičnom domaćinstvu sa zajedničkim djetetom, tužiteljica sa djetetom ima pravo da se useli u taj stan i to bez obzira što je nakon razvoda braka tuženi zaključio brak sa drugom ženom sa kojom sada živi u spornom stanu. Na taj način se omogućava tužiteljici da pokrene postupak za utvrđivanje koji će se od bračnih drugova, koji su živjeli u bračnoj zajednici u vrijeme dodjele stana, proglasiti nosiocem stanarskog prava (čl. 11. i 20. Zakona o stambenim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 273/90 od 29. 3. 1991. godine).

Iz obrazloženja:

Prema utvrdenju nižestepeni sudova, tuženom je njegova radna organizacija dodjela stan imajući u vidu i broj članova porodičnog domaćinstva (supruga - prvotuziteljica, dijete - drugotuzitelj i bolesna majka). Ovaj stan u fazi izgradnje tuženi je zamijenio za sporni stan, da bi nakon poremećaja bračnih odnosa i raskida faktičke bračne zajednice, zaključio ugovor o korištenju stana i u isti uselio sa majkom, dok je tužiteljima zabranio useljenje.

Nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo (član 19. stav 2. i član 6. Zakona o stambenim odnosima SRBiH), kada su usvojili zahtjev tužilaca, jer okolnost da je prije zaključenja ugovora o korištenju stana, došlo do prekida zajednice života, a zatim i do razvoda

82.

Član 31. stav 2. Zakona o stambenim odnosima

SVEKRVA MOŽE TRAŽITI DA SE IZ STANA ISELI NJENA SNAHA (UDOVICA) - ČLAN PORODIČNOG DOMAĆINSTVA AKO SU SE NJIHOVI ODNOSI MEDUSOBNO POREMETILI BEZ NJENE KRIVICE.

Iz obrazloženja:

Stranke su kratko živjele u zajednici (od 15. 7. 1989. do 15. 8. 1989. godine) kada je tužiteljica otišla kod kćerke a njen sin (suprug tužene) poginuo. Kada se tužiteljica iste godine u decembru vratila u stan došlo je do sukoba sa tuženom jer je pokušala da istjera tužiteljicu iz stana. Dakle, došlo je do poremećaja u me-

83.

Član 31. stav 2, 47. i 48. Zakona o stambenim odnosima

NOSILAC STANARSKOG PRAVA MOŽE TRAŽITI, IZ OPRAVDANIH RAZLOGA, DA SE ISELI IZ STANA ČLAN PORODIČNOG DOMAĆINSTVA, A OVAJ NE MOŽE ISTAKNUTI USPJEŠAN PRIGOVOR PROTIV TOG ZAHTJEVA POZIVOM NA ČINJENICU DA NOSILAC STANARSKOG PRAVA NIJE KORISTIO STAN ONOLIKO VREMENA KOJE ZAKON PREDVIDA KAO RAZLOG ZA OTKAZ UGOVORA O KORIŠĆENJU STANA.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 31. stav 2. Zakona o stambenim odnosima SRBiH, nosilac stanarskog prava može iz opravdanih razloga, koje sam nije izazvao, od svakog korisnika stana osim od maloljetne djece i bračnog druga kao i lica koja su bračni drugovi po zakonu dužni da izdržavaju, tražiti iseljenje iz stana.

U ovom slučaju tužioci (sunoosioci stanarskog prava) su jedno vrijeme boravili u inostranstvu i za to vrijeme je tužena (snaha) sa njihovim sinom (bračni drug) koristila ovaj stan.

Tužioci traže da se tužena iseli iz stana jer im je onemogućila povratak u stan što je dovoljan razlog za njeno iseljenje iz stana u smislu člana 31. stav 2. Zakona o stambenim odnosima.

44

braka, ne lišava drugog bračnog druga prava da zahtijeva utvrđenje da je sunosilac stanarskog prava u smislu naprijed citirane zakonske odredbe odnosno drugotuzioca da je član porodičnog domaćinstva korisnika stana, pa prema tome ni prava da zahtijevaju useljenje u stan, kako pravilno nalaze nižestepeni sudovi.

Bez značaja je okolnost na koju tuženi ukazuje u reviziji, da je brak između njega i prvotuziteljice razveden, jer iz utvrđenog činjeničnog stanja proizilazi da je rješenje o dodjeli stana doneseno 30. 7. 1985. godine u vrijeme trajanja braka i bračne zajednice i da je stan dodijeljen po kriterijima iz člana 24. stava 3. Zakona o stambenim odnosima SRBiH.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 393/90 od 20. 6. 1991. godine).

Medusobnim odnosima bez krivice tužiteljice a to je dovoljan osnov za zahtjev tužiteljice da se tužena kao član porodičnog domaćinstva iseli iz stana (član 31. stav 2. Zakona o stambenim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 177/91 od 20. 6. 1991. godine)

Tužena prigovara da bi tužiocima prestalo stanarsko pravo jer nisu koristili stan onoliko vremena koliko je dovoljno da bi im se otkazao ugovor o korišćenju stana (čl. 47. i 48. Zakona o stambenim odnosima).

Prigovor tužene nije osnovan jer stanarsko pravo ne prestaje po samom zakonu, nekorisćenjem, već je nekorisćenje stana onoliko vremena koliko je određeno zakonom, samo razlog za otkaz ugovora o korištenju stana, a ugovor o korištenju stana ne može otkazati član porodičnog domaćinstva nosiocu stanarskog prava, već davalac stana na korištenje.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 327/90 od 23. 5. 1991. godine).

84.

Član 47. Zakona o stambenim odnosima

OKOLNOST ŠTO JE TUŽENA, NOSILAC STANARSKOG PRAVA, BORAVILA U DRUGOM MJESTU DUŽE OD ŠEST MJESECI ZBOG PRUŽANJA POMOĆI I NJEGE SVOJOJ MAJCI KOJA JE U DUBOKOJ STAROSTI (preko 90 godina) ISKLJUČUJE OTKAZ UGOVORA O KORIŠĆENJU STANA.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su usvojili tužbeni zahtjev za otkaz ugovora o korišćenju stana zbog nekorištenja (član 47. Zakona o stambenim odnosima). Utvrđeno je da se tužena nalazi kod svoje majke u drugom mjestu radi pružanja njege i pomoći (nepokretna je, senilna - ima preko 90 godina).

Tužena osnovano pobija odluku nižestepeni sudova. Neovisno od ljekarskog uvjerenja nižestepeni sudovi su previdjeli da se prema poda-

cima iz spisa da zaključiti da je odsustvo tužene iz stana bilo uvjetovano nuždom: potrebom tužene da neguje i pazi ostarjelu majku. Takvo odsustvo ne može biti razlog za otkaz ugovora o korišćenju stana zbog nekorišćenja, kada se takav otkaz ne može dati ni licu koje odsustvuje iz stana zbog bolesti duže od vremena predviđenog zakonom za redovne slučajeve (član 48. ZSO).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 285/90 od 18. 4. 1991. godine).

PORODIČNO PRAVO

85.

Čl. 243. i 244. Porodičnog zakona

AKO JE SUPRUGA POSLIJE KRAĆEG TRAJANJA BRAKA DOVEDENA U TEŽI MATERIJALNI POLOŽAJ SAMO ZBOG POROĐAJA I BRIGE OKO DJETETA SUD MOŽE ODLUČITI, PREMA PRILIKAMA, DA OBAVEZA SUPRUŽANSKOG IZDRŽAVANJA TRAJE KRAĆE VRIJEME.

Iz obrazloženja:

Tužena ni prije zaključenja braka nije bila zaposlena, živjela je na imanju svojih roditelja na koje se vratila nakon raskida bračne zajednice sa malodobnim djetetom. Završila je samo osnovnu školu i nije prijavljena kod zajednice za zapošljavanje. Tužilac je u radnom odnosu.

Polazeći od navedenih činjenica nižestepeni sudovi su ocijenili da iako je bračna zajednica kratko trajala, a tužena nije bila zaposlena prije

zaključenja braka i nakon raskida bračne zajednice vratila se na imanje svojih roditelja, tuženi dužan da plaća doprinos za njeno izdržavanje. Ovo zbog toga što je rođenjem djeteta umanjena njena sposobnost za privređivanje. Budući da će intenzivna briga oko djeteta trajati određeno vrijeme obaveza tuženoga da plaća doprinos za izdržavanje može se vremenski ograničiti (čl. 243. i 244. Porodičnog zakona).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 21/91 od 5. 7. 1991. godine).

86.

Član 267. stav 5. Porodičnog zakona

VRIJEDNOST STVARI STEČENIH U BRAČNOJ ZAJEDNICI, KOJE JE JEDAN SUPRUG SAMOVOLJNO ZADRŽAO, ODREĐUJE SE PREMA STANJU TIH STVARI NA DAN PREKIDA BRAČNE ZAJEDNICE, A PO CIJENAMA U VRIJEME SUDENJA.

Iz obrazloženja:

Tužiteljica opravdano ističe da nižestepeni sudovi nisu pravilno primijenili materijalno pravo kada su procenat amortizacije vozila utvrdili na dan suđenja umjesto na dan prekida bračne zajednice. Nakon raskida bračne zajednice, naime, tuženi je samovoljno zadržao motorno vozilo i sam ga je koristio. U tom slučaju naknada,

kao ekvivalent za suvlasništvo stvari stečene u bračnoj zajednici, mora se odrediti prema stanju stvari na dan raskida bračne zajednice, ali po cijenama u vrijeme suđenja (član 267. stav 5. Porodičnog zakona).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 669/90 od 21. 2. 1991. godine).

NASLJEDNO PRAVO

87.

Član 120. Zakona o nasljeđivanju

Član 9. Zakona o prometu nepokretnosti

Čl. 10. i 67. Zakona o obligacionim odnosima

ZAKON O NASLJEĐIVANJU PROPISUJE FORMU SUDSKOG TESTAMENTA ZA UGOVOR O DOŽIVOTNOM IZDRŽAVANJU KOJIM PRIMALAC IZDRŽAVANJA OSTAVLJA U NASLJEDE SVOJU IMOVINU ILI JEDAN NJEN DIO DAVAOCU IZDRŽAVANJA, ALI ZAKON NE ISKLJUČUJE ZAKLJUČENJE UGOVORA O USTUPANJU IMOVINE ILI NJENOG DIJELA ZA ŽIVOTA PRIMAOCU IZDRŽAVANJA. ZA OVAJ DRUGI UGOVOR ZAKON NE PROPISUJE POSEBNU FORMU, PA JE U SKLADU SA NAČELOM NEFORMALNOSTI UGOVORA, PUNOVAŽAN I NEFORMALAN UGOVOR O DOŽIVOTNOM IZDRŽAVANJU, AKO POSEBNI ZAKON ZA PRAVNI PROMET POJEDINIH DOBARA NE PROPISUJE POSEBNU FORMU.

Iz obrazloženja:

Tipičan ugovor o doživotnom izdržavanju, koji je normiran Zakonom o nasljeđivanju SRBIH (čl. 120.) sadrži obavezu primaoca izdržavanja da po smrti ustupi svoju imovinu ili jedan njen dio davaocu izdržavanja. Za taj ugovor se traži forma sudskog testamenta. Ovo zbog toga što ispunjenje obaveze primaoca izdržavanja nastupa tek poslije njegove smrti, kao i nasljeđivanje po testamentu, pa se mora osigurati autentičnost njegove izjave volje, tako da se ne može dovoditi u pitanje poslije smrti.

Zakon o nasljeđivanju, međutim, ne isključuje zaključenje ugovora o doživotnom izdržavanju prema kome primalac izdržavanja svoju imovinu ili jedan njen dio prenosi na davaoca izdržavanja za života. Takav ugovor stranke mogu zaključiti.

U građanskom pravu važi načelo prema kome ugovarači slobodno uređuju svoje obliga-

cione odnose (član 10. Zakona o obligacionim odnosima). Ograničenje tome načelu postavlja Ustav i zakon kao i moralna norma (čl. 103. ZOO) radi zaštite opšteg interesa.

Budući da pomenuti ugovor ne spada u imenovane ugovora, koji su uređeni zakonom, za njegovu punovažnost se ne traži posebna forma. U našem pravu, naime, važi načelo prema kome zaključenje ugovora ne podliježe nikakvoj formi, osim ako je zakonom drukčije određeno (član 67. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

Međutim, u slučaju kada se primalac izdržavanja obavezao da će za života davaocu izdržavanja ustupiti svoje nekretnine ili jedan njihov dio, tada se za punovažnost ovog ugovora traži forma koja je propisana u članu 9. st. 2, 3. i 4. Zakona o prometu nepokretnosti.

(Vrhovni sud BiH, Gvl. 4/91 od 23. 5. 1991. godine).

88.

Član 139. stav 3. Zakona o nasljeđivanju

Član 117. Zakona o obligacionim odnosima

NASLJEDNIK IMA PRAVO DA TRAŽI PONIŠTENJE IZJAVE O USTUPANJU NASLJEDSTVA ZBOG ZABLUDE U ROKU OD GODINU DANA OD DANA SAZNAVANJA ZA ZABLUDU. OVO PRAVO PRESTAJE U SVAKOM SLUČAJU U ROKU OD TRI GODINE OD DAVANJA IZJAVE.

Iz obrazloženja:

Zakon o nasljeđivanju propisuje da se nasljednička izjava može pobijati zbog mana volje: zablude, prevare i prinude (član 139. stav 3.) ali ne određuje rok u kome se može pobijati. U

tom slučaju shodno se primjenjuje opšte pravilo o prekluzivnom roku iz člana 117. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 331/90 od 23. 5. 1991. godine).

89.

Član 142. Zakona o nasljeđivanju

NASLJEDNIK KOJI POSJEDUJE POJEDINE STVARI (POKRETNE ILI NEPOKRETNE) IZ ZAOSTAVŠTINE UZ SAGLASNOST DRUGOG NASLJEDNIKA, NE MOŽE SE POZIVATI NA ZASTARU NASLJEDNIČKE TUŽBE, PA NI U SLUČAJU DA JE IMAO SKRIVENU VOLJU DA PRIBAVI PRAVO VLASNIŠTVA PROTEKOM VREMENA.

Iz obrazloženja:

Sporna parcela je diobom između parničnih stranaka pripala tužiteljici i ona je ovu parcelu posjedovala deset godina nakon diobe. Tada je zaključila brak i ustupila tu parcelu tuženome na korištenje do opoziva (*praecarium*). Tuženi koji je navedenu parcelu posjedovao uz saglasnost tužiteljice ne može se uspješno pozivati na protek vremena iz člana 142. Zakona o nasljeđivanju isticanjem prigovora zastare nasljedničke tužbe (*hereditas petitio*) upravo zbog toga što je nasljednička zajednica prestala diobom. Prigovor zastare bio bi neosnovan i u slučaju da je

90.

Član 46. Zakona o obligacionim odnosima

Član 240. Zakona o nasljeđivanju

RASPOLAGANJA NASLJEDNIKA SE NE ODNOSI NA NAKNADNO PRONAĐENU IMOVINU.

Iz obrazloženja:

Ostavilac je umro 30. 1. 1950. godine, a tužiteljica, njegova nasljednica, je sve nasljedene nepokretnosti poklonila bratu 14. 12. 1955. godine. Kasnije je, dopunskim rješenjem od 10. 5. 1988. godine, utvrđeno da je i sporna nekretnina predmet zaostavštine, pa je tuženi smatrao da mu je i ta nekretnina poklonjena. Ugovor o poklonu, kao i svaki drugi dvostrani pravni posao, zaključuje se saglasnošću volja ali se pri tome traži da ugovorna obaveza bude određena ili bar određiva (član 46. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima). Pretpostavka za odre-

dogovor o diobi ništav jer je tuženi posjedovao spornu nekretninu uz saglasnost sanasljednika - tužiteljice. Njegova unutrašnja volja da pribavi pravo vlasništva na ustupljenoj parceli protekom vremena ne proizvodi pravne učinke jer je u sukobu s njegovim ponašanjem. Samo onaj nasljednik koji na vidljiv način, dakle, svojim ponašanjem prisvoji sebi pravo vlasništva na stvari iz zaostavštine može uspješno isticati prigovor zastare nasljedničke tužbe sanasljednika po proteku vremena iz člana 142. ZN.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 58/90 od 5. 7. 1991. godine).

denost ili određivost jeste svijest ugovarača o granicama obaveze, a te svijesti ne može biti kod raspolaganja nasljednika kada nasljednik ne zna da određene stvari spadaju u zaostavštinu. Prema tome nasljednik koji sav svoj nasljedni dio ustupi sunasljedniku ne raspolaže sa onim dijelom zaostavštine koji će se kasnije pronaći i rasporediti nasljednicima prema Zakonu o nasljeđivanju (član 240.). Prema tome, naknadno pronađena nekretnina, u ovom slučaju, se ne može smatrati poklonom.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 325/90 od 19. 4. 1991. godine).

NADLEŽNOST

91.

Član 203. Zakona o opštenarodnoj odbrani

Članovi 208. stav 1. i 276. stav 2. Zakona o opštem upravnom postupku

Član 34. stav 1. tačka 1-d Zakona o redovnim sudovima

REDOVNI SUD JE NADLEŽAN DA PROVODI PRINUDNO IZVRŠENJE RJEŠENJA ORGANA UPRAVE O OBAVEZI PLAĆANJA DOPRINOSA ZA IZGRADNJU SKLONIŠTA, A DA U PARNIČNOM POSTUPKU ODLUČUJE O OBAVEZI PLAĆANJA ZATEZNIH KAMATA ZBOG NEBLAGOVREMENOG PLAĆANJA OVOG DOPRINOSA.

Iz obrazloženja:

U smislu člana 203. Zakona o opštenarodnoj odbrani ("Službeni list SRBiH", broj 3/84), rješenje o plaćanju doprinosa za izgradnju skloništa donosi opštinski organ uprave nadležan za urbanizam, građevinarstvo, stambene i komunalne poslove. Na ovo rješenje, prema odredbi istog člana, može se izjaviti žalba Re-

publičkom komitetu za urbanizam, građevinarstvo, stambene i komunalne poslove.

Prema odredbi člana 208. stav 1. Zakona o opštem upravnom postupku ("Službeni list SFRJ", broj 47/86 - prečišćeni tekst), u upravnom postupku dispozitivom rješenja rješava se o predmetu postupka u cijelosti i o svim zahtjevima stranaka o kojima u toku postupka nije posebno riješeno. Stavom 4. ovog člana određeno je da će se, ako se rješenjem nalaže

izvršenje kakve radnje, u dispozitivu rješenja odrediti i rok u kome se ta radnja ima izvršiti.

Članom 276. stav 2. Zakona o opštem upravnom postupku propisano je da se, po rješenju donesenom u upravnom postupku, izvršenje radi ispunjenja novčane obaveze provodi sudskim putem. Prema članu 16. stav 2. tačka 2. Zakona o izvršnom postupku ("Službeni list SFRJ", broj 20/78), izvršno rješenje opštinskog organa uprave, ako glasi na ispunjenje novčane obaveze, je izvršna isprava na osnovu koje sud određuje izvršenje.

Prema tome, obavezu plaćanja doprinosa za izgradnju skloništa, njen obim i rok ispunjenja, utvrđuje nadležni organ uprave, a na osnovu izvršnog rješenja donesenog u upravnom postupku izvršenje određuje i sprovodi nadležni redovni sud.

Izvršno rješenje o plaćanju doprinosa za izgradnju skloništa ne sadrži odluku o kamatama, jer odlučivanje o kamatama nije predviđeno članom 203. Zakona o opštenarodnoj odbrani. To rješenje nije izvršna isprava za naplatu kamata.

92.

Članovi 65, 196. i 197. Zakona o preduzećima

Članovi 469-a, 485. i 486. Zakona o parničnom postupku

AKO ARBITRAŽA U SLOŽENOM PREDUZEĆU NIJE USPOSTAVLJENA U SKLADU SA ODREDBAMA ZAKONA O PREDUZEĆIMA, NJENE ODLUKE SE MOGU POBIJATI U POSTUPKU PRED REDOVNIM SUDOM KAO ODLUKE IZBRANOG SUDA.

Iz obrazloženja:

Iz dokaza u spisima predmeta proizilazi da je Arbitraža složenog preduzeća svoju odluku broj A.567/90 od 8.12.1990. godine donijela na osnovu Pravilnika o Arbitraži od 17. 11. 1988. godine, koji je imao uporište u odredbama čl. 40, 372. i stavu 1. člana 578. Zakona o udruženom radu - ZUR ("Službeni list SFRJ", br. 53/76, 57/83 i 85/87). Stupanjem na snagu Zakona o preduzećima ("Službeni list SFRJ", br. 77/88 i 40/89), te odredbe ZUR-a su prestale važiti (član 196. Zakona o preduzećima), a i pored toga, Arbitraža odlučuje na osnovu Pravilnika koji se ne može primijeniti na nove odnose uspostavljene stupanjem na snagu Zakona o preduzećima. Odredbama člana 65. Zakona o preduzećima propisano je da statut društvenog preduzeća, pored ostalog, sadrži i odredbe o rješavanju sporova (arbitražom ili drugim oblikom za rješavanje spora) između dijelova društvenog preduzeća. U smislu ove

Obveznik doprinosa za izgradnju skloništa dolazi u docnju s ispunjenjem obaveze plaćanja doprinosa kada proteče rok plaćanja određen rješenjem donesenim u smislu člana 203. Zakona o opštenarodnoj odbrani. Obveznik doprinosa ne može doći u docnju ako nije utvrđena obaveza i određen rok njenog ispunjenja na zakonom propisan način.

Za rješavanje sporova o kamatama između društveno-političke zajednice i organizacije udruženog rada nadležan je redovni sud. Do stupanja na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku ("Službeni list SFRJ", broj 27/90) za rješavanje sporova o kamatama, zavisno od vrijednosti predmeta spora, bili su nadležni osnovni odnosno viši sudovi (član 34. stav 1. tačka 1.d, odnosno član 38. tačka 1.c. Zakona o redovnim sudovima), a sada isključivo osnovni sudovi.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 283/91 od 27. 6. 1991. godine).

odredbe prvostepeni sud je bio dužan utvrditi da li je nakon stupanja na snagu Zakona o preduzećima (1. 1. 1989. godine - član 197.) statutom složenog preduzeća eventualno, predviđeno rješavanje sporova putem arbitraže. Mogućnost rješavanja sporova putem arbitraže propisana je i stavom 1. tačka 4. Amandmana LXXVI na Ustav SRBiH ("Službeni list SRBiH", broj 21/90). Ako statutom i opštim aktom tuženog nije predviđeno rješavanje sporova putem arbitraže prvostepeni sud bio je dužan utvrditi da li se, u smislu odredaba člana 469-a Zakona o parničnom postupku ("Službeni list SFRJ", br. 4/77 do 27/90), sud u složenom preduzeću smatra izbranim sudom. U slučaju da se odluka Arbitraže smatra presudom izbranog suda onda se može poništiti pod pretpostavkama iz čl. 485. i 486. ZPP.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 41/91 od 13. 6. 1991. godine).

PARNIČNI POSTUPAK

93.

Član 20. Zakona o parničnom postupku

STVARNO NADLEŽNI SUD KOMJE JE TUŽBA PODNESENA IZA 1. 7. 1990. GODINE. NE MOŽE SE PO SLUŽBENOJ DUŽNOSTI OGLASITI MJESNO NENADLEŽNIM, SEM AKO SE NE RADI O SPORU ZA KOJI JE PROPISANA ISKLJUČIVA MJESNA NADLEŽNOST DRUGOG SUDA.

Iz obrazloženja:

Odredbom člana 4. stav 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku ("Službeni list SFRJ", broj 27/90) izmijenjena je odredba člana 20. Zakona o parničnom postupku tako što se sud po službenoj dužnosti ne može oglasiti mjesno nenadležnim za suršenje ukoliko za dotičnu vrstu spora nije propisana isključiva mjesna nadležnost nekog drugog suda.

Kako je odredbom člana 54. Zakona o parničnom postupku u bračnom sporu propisana

izberiva mjesna nadležnost suda opšte mjesne nadležnosti i suda na čijem su području bračni drugovi imali posljednje zajedničko prebivalište, a tužba u ovoj parnici je podnijeta nakon 1. 7. 1990. godine kao dana stupanja na snagu navedenog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, sud kome je tužba podnesena se po službenoj dužnosti nije mogao oglasiti mjesno nenadležnim za suršenje.

(*Vrhovni sud BiH, R. 369/91 od 2. 8. 1991. godine*).

94.

Član 52. st. 1. i 3. Zakona o parničnom postupku

OSIGURAVAJUĆA ORGANIZACIJA JE OVLAŠTENA DA REGRESNU TUŽBU ZA NAKNADU ŠTETE PRIČINJENE NJENOM OSIGURANIKU, KOJU JE ONA NAKNADILA, PODNESE SUDU NA ČIJEM JE PODRUČJU UČINJENA ŠTETA.

Iz obrazloženja:

Iz istorijata tužbe i isprava priloženih uz tužbu proizilazi da je tužiteljica protiv tuženog kao regresnog dužnika podnijela regresnu tužbu u kojoj tvrdi da je isplatila naknadu štete svom osiguraniku i da je za tu štetu odgovoran tuženi.

Shodno tome, tužiteljica je bila ovlaštena da podnese regresnu tužbu za naknadu štete protiv regresnog dužnika, ne samo sudu opšte mjesne nadležnosti (član 48. stav 2. ZPP) nego i sudu na čijem je području šteta učinjena (član 52. stav 3. u vezi sa stavom 1. ZPP).

(*Vrhovni sud BiH, Pž. 97/91 od 13. 6. 1991. godine*).

95.

Član 59. Zakona o parničnom postupku

POSTOJI IZBERIVA MJESNA NADLEŽNOST PO MJESTU POSLOVNE JEDINICE - PRODAVNIČE, AKO SPOR PROIZLAZI IZ PRAVNOG ODNOSA ZASNOVANOG S NJOM I KADA POSLOVNA JEDINICA NIJE UPIŠANA U SUDSKI REGISTAR.

Iz obrazloženja:

Za zasnivanje mjesne nadležnosti po mjestu u kome se nalazi poslovna jedinica pravnog lica (član 59. ZPP) nije relevantno da li je poslovna jedinica upisana u sudski registar koji se vodi za privredne organizacije nego okolnost da li pro-

davnica tuženog faktički posluje u tom svojstvu i da li spor između parničnih stranaka proizilazi iz pravnog odnosa tužioca i poslovne jedinice tuženog.

(*Vrhovni sud BiH, Pž. 62/91 od 13. 6. 1991. godine*).

96.

Član 330. Zakona o parničnom postupku

Član 460. Zakona o obligacionim odnosima

TUŽILAC (KUPAC) MOŽE TRAŽITI DA MU TUŽENI (PRODAVAC) PRENESE PRAVO VLASNIŠTVA IAKO JE RANIJE ODBIJEN SA OVIM ZAHTJEVOM, AKO JE NAKON ZAKLJUČENJA GLAVNE RASPRAVE TUŽENI STEKAO PRAVO VLASNIŠTVA TAKO DA NEMA VIŠE PREPREKE DA ISPUNI SVOJU OBAVEZU.

Iz obrazloženja:

Ugovor o prodaji tuđe stvari obavezuje prodavca da nakon sticanja prava vlasništva na tu stvar prenese pravo svojine na kupca (čl. 460. Zakona o obligacionim odnosima).

U ranijoj parnici odbijen je zahtjev tužioca (kupca) da mu tuženi (prodavac) prenese pravo vlasništva na kupljenu stvar jer do zaključenja glavne rasprave tuženi još nije bio pribavio pravo vlasništva na tu stvar. Nakon toga tuženi je postao vlasnik prodane stvari pa nema prepreke da ispuni svoju obavezu.

U ovom slučaju se ne radi o presuđenoj stvari (čl. 330. Zakona o parničnom postupku)

jer je promijenjen činjenični osnov u toj mjeri da se više ne može govoriti o identitetu spora. U vrijeme donošenja ranije presude tuženi nije bio stekao pravo vlasništva prodane stvari, pa nije mogao biti obavezan da ga prenese na tužioca. Sada kada je stekao pravo vlasništva nema prepreke da ispuni svoju obavezu. Dakle, između sadašnjeg zahtjeva i ranijeg zahtjeva ne postoji identitet jer je tek nakon donošenja ranije presude tuženi pribavio pravo vlasništva.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 279/90 od 22. 3. 1991. godine).

97.

Član 330. Zakona o parničnom postupku

Čl. 24. i 26. Zakona o osnovnim svojinsko pravnim odnosima

Član 120. Zakona o nasljeđivanju

NEMA PREPREKE DA ZAKONSKI NASLJEDNIK PRIMAOCA IZDRŽAVANJA, NAKON ŠTO MU JE PRAVOSNAŽNO ODBIJEN ZAHTJEV ZA RASKID UGOVORA O DOŽIVOTNOM IZDRŽAVANJU, PODNESE TUŽBU ZA UTVRĐENJE DA JE UGOVOROM O DOŽIVOTNOM IZDRŽAVANJU OBUHVATENA NEKRETNINA (ZGRADA) KOJU JE STEKAO NA ORIGINALAN NAČIN (GRADENJEM).

Iz obrazloženja:

Stranke su zaključile ugovor o doživotnom izdržavanju pred sudom kojim su ugovorile međusobna prava i obaveze u skladu sa odredbama iz člana 120. Zakona o nasljeđivanju. Nakon godinu i pol dana umro je primalac izdržavanja a nakon dvadesetak dana i njegova supruga.

Sudovi nalaze da nema osnova za raskid ugovora o doživotnom izdržavanju po zahtjevu nasljednika primalaca izdržavanja jer je davateljica izdržavanja ispunjavala svoje obaveze u skladu sa ugovorom. Time, međutim, nije prekludiran tužilac da traži izdvajanje zgrade iz

zaostavštine primalaca izdržavanja koja bi po ugovoru trebala da pređe na davaoca izdržavanja, ako dokaže da je tu zgradu podigao svojim sredstvima na zemljištu primalaca izdržavanja i da su ispunjene pretpostavke za sticanje prava svojine građenjem na tuđem zemljištu (čl. 24. i 26. st. 1. i 3. Zakona o osnovnim svojinsko pravnim odnosima). Radi se o dva potpuno različita zahtjeva pa se tužena ne može pozivati na presuđenu stvar u smislu odredbe člana 330. Zakona o parničnom postupku.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 339/90 od 24. 5. 1991. godine).

98.

Član 187. stav 1, čl. 354. i 386. Zakona o parničnom postupku

ODBIJANJEM TUŽBENOG ZAHTJEVA ZBOG NEDOSTATKA PRAVNOG INTERESA, UMJESTO DA ODBACI TUŽBU, DRUGOSTEPENI SUD JE UČINIO SAMO RELATIVNU BITNU POVREDU ODREDBA PARNIČNOG POSTUPKA, NA KOJU REVIZIJSKI SUD NE PAZI PO SLUŽBENOJ DUŽNOSTI.

Iz obrazloženja:

U slučaju nepostojanja pravnog interesa za podnošenje tužbe (član 187. Zakona o parničnom postupku) odbacuje se tužba, bez meritornog odlučivanja o tužbenom zahtjevu. Međutim, to ne predstavlja apsolutno bitnu povredu određaba parničnog postupka iz člana 354. st.

99.

Član 401-a Zakona o parničnom postupku

PROTIV PRESUDE KOJOM SE ODLUČUJE O ZAHTJEVU ZA ISPUNJENJE UGOVORA O PRODAJI NEIZGRADENOG GRADEVINSKOG ZEMLJIŠTA MOŽE SE IZJAVITI ZAHTEJ ZA ZAŠTITU ZAKONITOSTI U ROKU OD DVIJE GODINE.

Iz obrazloženja:

U ovom slučaju prvostepeni sud je donio presudu na osnovu priznanja prema kojoj je tužilac vlasnik porodične stambene zgrade na građevinskom zemljištu u društvenoj svojini koje je kupio od tuženoga.

Budući da se građenjem na građevinskom zemljištu u društvenoj svojini ne može steći pravo svojine, a ni trajno pravo korišćenja (ovo se stiče samo po osnovu i na način određen Zakonom o građevinskom zemljištu), u zahtjevu za zaštitu zakonitosti se osnovano ističe da je ugovor o prenosu neizgrađenog građevinskog

100.

Čl. 353. stav 2. i 421. tačka 9. Zakona o parničnom postupku

AKO JE PARNICA PRAVOSNAŽNO DOVRŠENA PRESUDOM ZBOG IZOSTANKA, NE MOŽE SE ZAHTIJEVATI PONAVLJANJE POSTUPKA ZBOG NOVIH ČINJENICA I DOKAZA.

Iz obrazloženja:

Postupak u ovom predmetu pravosnažno je završen presudom zbog izostanka, pa prijedlogom za ponavljanje postupka nije moguće napadati presudu zbog izostanka u okvirima širim od onih u kojima se ta vrsta presude može pobijati redovnim pravnim lijekom. Presuda zbog izostanka, prema Zakonu o parničnom postupku, i donosi se polazeći od apsolutne pretpostavke da tuženi nedolaskom na ročište priznaje

101.

Član 39. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku

Čl. 70. i 446. Zakona o parničnom postupku

PARNIČNI SUD ĆE ODBACITI TUŽBU AKO SE NA OSNOVU PRILOŽENE ISPRAVE MOŽE TRAŽITI IZVRŠENJE I KADA TUŽILAC ISTIČE DA IMA PRAVNI INTERES ZA IZDAVANJE PLATNOG NALOGA JER JE UGOVORIO MJESNU NADLEŽNOST PREMA SVOM SJEDIŠTU.

Iz obrazloženja:

U smislu člana 39. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku

2. već relativno bitnu povredu postupka iz člana 354. stav 1. na koju revizijski sud, kada je učinjen u prvostepenom postupku, ne pazi po službenoj dužnosti (član 386. ZPP-a).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 433/90 od 5. 7. 1991. godine).

zemljišta protivan prinudnim propisima i zbog toga pravno ništav (član 10. Zakona o građevinskom zemljištu, ("Službeni list SRBiH", br. 34/86 i 1/90).

Kako se presuda u stvari oslanja na ugovor o prometu neizgrađenog građevinskog zemljišta, zahtjev za zaštitu zakonitosti je u ovom slučaju blagovremen jer je podniet u roku od dvije godine (član 401-a Zakona o parničnom postupku).

(Vrhovni sud BiH, Gvl. 17/91 od 21. 6. 1991. godine).

sve činjenice na kojima tužitelj zasniva svoj tužbeni zahtjev. Kako se u smislu člana 353. stav 2. Zakona o parničnom postupku, presuda zbog izostanka ne može pobijati žalbom zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, to se ne može dozvoliti ni ponavljanje postupka zbog novih činjenica ili novih dokaza (član 421. t. 9. ZPP).

(Vrhovni sud BiH, Pž. 664/90 od 12. 7. 1991. godine).

("Službeni list SFRJ", broj 27/90), kad se na osnovu vjerodostojne isprave može tražiti izvršenje po Zakonu o izvršnom postupku, sud će izdati platni nalog samo ako tužilac učini vjero-

vatnim postojanje pravnog interesa za izdavanje platnog naloga. Ako tužilac ne učini vjerovatnim postojanje pravnog interesa za izdavanje platnog naloga, sud će tužbu odbaciti.

Odredbama člana 39. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku isključen je postupak izdavanja platnog naloga kad se na osnovu vjerodostojne isprave može tražiti izvršenje, izuzev ako tužilac učini vjerovatnim postojanje pravnog interesa za izdavanje platnog naloga. Sporazum o ugovorenoj mjesnoj nadležnosti u smislu člana 70. Zakona o parničnom postupku ne čini vjerovatnim postojanje pravnog interesa. Korištenje ugovorene mjesne nadležnosti podrazumijeva vođenje parnice. Postupak izvršenja pokreće se i sprovodi po odredbama Zakona o izvršnom postup-

ku. U tom postupku shodno se primjenjuju odredbe Zakona o parničnom postupku, ako Zakonom o izvršnom postupku ili drugim saveznim zakonom nije drukčije određeno. Povjerilac koji podnosi sudu prijedlog za izvršenje na osnovu vjerodostojne isprave može koristiti pravo iz sporazuma o mjesnoj nadležnosti u postupku povodom prigovora protiv rješenja o izvršenju na osnovu vjerodostojne isprave (član 10. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o izvršnom postupku - "Službeni list SFRJ", broj 27/90), pod uslovima iz člana 70. Zakona o parničnom postupku.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 521/91 od 19. 8. 1991. godine isto i u Pž. 704/90 od 12. 7. 1991. godine).

102.

Član 465. stav 1. Zakona o parničnom postupku

SMATRA SE DA JE POVUČENA TUŽBA U SPORU MALE VRIJEDNOSTI AKO UREDNO POZVANI TUŽILAC NE DODE NA PRVO ROČIŠTE ZA GLAVNU RASPRAVU PA I KADA JE PODNESCIMA PRIJE ROČIŠTA TUŽBENI ZAHTEJEV NAJPRIJE SMANJIO, A POTOM POVEĆAO, ALI NE PREKO GRANICA SPORA MALE VRIJEDNOSTI.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud utvrđuje da tužilac nije došao na prvo ročište za glavnu raspravu, a uredno je pozvan. Shodno tome, u ovom sporu male vrijednosti je nastupila fikcija povlačenja tužbe (član 465. stav 1. ZPP). Na takvo procesno djestvo ne utiče okolnost što je tužilac u prvom podnesku izjavio da smanjuje tužbeni zahtjev (član 191. stav 3. ZPP), a u drugom podnesku da tužbu preinačuje (član 191. st. 1. i 2. ZPP),

pošto se prvostepenim rješenjem konstatuje da se tužba smatra povučenom, a to se odnosi i na smanjenu, a kasnije preinačenu tužbu, prije održavanja prvog ročišta za glavnu raspravu, ako ni poslije preinačenja povećanjem novčanog zahtjeva nije spor prestao biti male vrijednosti.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 512/91 od 19. 8. 1991. godine).

103.

Čl. 117. i 467. Zakona o parničnom postupku

ZBOG PROPUŠTANJA ROČIŠTA U SPORU MALE VRIJEDNOSTI TUŽENI MOŽE TRAŽITI POVRAĆAJ U PREDAJŠNJE STANJE SAMO AKO JE PREKLUDIRAN U PRAVU DA IZNESE U ŽALBI ONE PRIGOVORE KOJE JE MOGAO STAVITI NA ROČIŠTU

Iz obrazloženja:

U smislu člana 117. stav 1. Zakona o parničnom postupku, ako stranka propusti ročište ili rok za preduzimanje neke radnje i usljed toga izgubi pravo na preduzimanje te radnje, sud će toj stranci na njen predlog dozvoliti da naknadno izvrši tu radnju ako ocijeni da postoje opravdani razlozi za propuštanje. Članom 118. (i članom 500. tačka 1.) istog zakona određeni su rokovi u kojima se predlog za povraćaj u predašnje stanje mora podnijeti.

Prema navedenim odredbama Zakona o parničnom postupku, predlog za povraćaj u predašnje stanje dozvolice se po predlogu stranke ako je stranka propuštanjem ročišta izgubila pravo za preduzimanje neke radnje u postupku, ako su razlozi propuštanja opravdani i ako je predlog blagovremeno podnesen.

Tuženi u predlogu za povraćaj u predašnje stanje nije naveo na preduzimanje koje radnje je izgubio pravo zbog propuštenog ročišta za glavnu raspravu. Ako stranka ne navodi da je zbog propuštenog ročišta prekludirana u pre-

duzimanju neke radnje, onda se ne može dozvoliti povraćaj u predašnje stanje, iako su razlozi propuštanja opravdani, a predlog blagovremeno podnesen.

Propuštanjem ročišta za glavnu raspravu na kome je u ovom sporu glavna rasprava zaključena i donesena presuda, stranka gubi ona prava zbog kojih se ta presuda ne može pobijati

(član 467. Zakona o parničnom postupku). Prava koja ne gubi zbog propuštenog ročišta stranka može ostvarivati u žalbi protiv presude i zbog tih propuštanja se ne može dozvoliti povraćaj u predašnje stanje.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 430/91 od 13. 6. 1991. godine).

104.

Član 496-a Zakona o parničnom postupku

POČEV OD 1. 7. 1990. GODINE NE MOGU SE USPJEŠNO U ŽALBI IZNOSITI NOVE ČINJENICE, AKO STRANKA NIJE UČINILA VJEROVATNIM DA TU ČINJENICU BEZ SVOJE KRIVICE NIJE MOGLA IZNIJETI DO ZAKLJUČENJA GLAVNE RASPRAVE.

Iz obrazloženja:

Nova činjenica koja se u žalbi iznosi da se tužilac odrekao prava na procesne kamate, kod činjenice da tužilac nije povukao tužbu i za taj dio tražbine, bez značaja je za rješenje spora među strankama. Osim toga u postupku u privrednim sporovima i kada bi ta činjenica bila od značaja za rješenje spora među strankama, ne

bi se mogla cijeniti iz razloga što tuženi, saglasno odredbi člana 496-a Zakona o parničnom postupku, nije učinio vjerovatnim da tu činjenicu bez svoje krivice nije mogao iznijeti do zaključenja glavne rasprave, odnosno donošenja prvostepene presude.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 719/90 od 12. 7. 1991. godine).

VANPARNIČNI POSTUPAK

105.

Član 22. Zakona o vanparničnom postupku

Čl. 1093, 1094, 1097. i 1098. Zakona o obligacionom odnosima

NE MOŽE SE POKRENUTI VANPARNIČNI POSTUPAK ZA ODREĐIVANJE PRAVIČNE NAKNADE ZA EKSPROPRISANE NEKRETNINE PRIJE PONIŠTENJA SPORAZUMA O NAKNADI.

Iz obrazloženja:

Sporazum o naknadi za eksproprisane nekretnine koje zaključuju korisnik eksproprijacije i bivši vlasnik pred upravnim organom ima karakter poravnanja.

Poravnanje se izuzetno može poništiti, ili utvrditi njegova ništavost, pod pretpostavkama koje su određene Zakonom o obligacionim odnosima (čl. 1093, 1094, 1097. i 1098.).

Prije nego što se poništi poravnanje, ili utvrdi da je ništavo, ne može se pokrenuti vanparnični postupak za utvrđivanje pravične naknade za eksproprisane nekretnine.

Ukoliko stranka koja je zaključila sporazum o naknadi za eksproprisane nekretnine pokrene vanparnični postupak za utvrđivanje pravične

naknade, prijedlog će se odbaciti jer poravnanje ima karakter presuđene stvari.

U ovom slučaju stranke su zaključile sporazum o naknadi pred nadležnim organom a taj sporazum nije poništen ili proglašen ništavim, pa nije postojala procesna pretpostavka za pokretanje vanparničnog postupka.

Kada ne postoji procesna pretpostavka za pokretanje vanparničnog postupka apriori se odbacuje prijedlog stranke i nema razloga za upućivanje na parnicu radi utvrđenja odlučnih činjenica u smislu člana 22. Zakona o vanparničnom postupku ("Službeni list SRBiH", broj 10/89). Ova odredba se odnosi na činjenice od kojih zavisi rješavanje o prethodnim pitanjima, a ne o pokretanju postupka.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 410/90 od 5. 7. 1991. godine).

IZVRŠNI POSTUPAK

106.

Član 20-a stav 1. Zakona o izvršnom postupku

NEMA OSNOVA ZA IZMJENU ODLUKE O ZATEZNYM KAMATAMA U ŽALBENOM POSTUPKU ZATO ŠTO SU PROPISI O STOPI ZATEZNE KAMATE IZMIJENJENI NAKON DONOŠENJA PRVOSTEPENE PRESUDE.

Iz obrazloženja:

Nakon donošenja prvostepene presude (28. 9. 1989. godine), Zakonom o visini stope zatezne kamate ("Službeni list SFRJ", broj 57/89) koji je stupio na snagu 7. 10. 1989. godine, izmijenjena je stopa zatezne kamate.

Tačni su navodi žalbe da je tužilac postavio zahtjev za plaćanje zateznih kamata po važećim propisima o kamatama. Međutim, povjerilac i dužnik ne mogu biti oštećeni zakonskom izmjenom kamatne stope nakon donošenja izvršne

isprave. U smislu člana 20-a stav 1. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o izvršnom postupku ("Službeni list SFRJ", broj 27/90), ako je poslije nastanka izvršne isprave došlo do promjene u visini zatezne kamate, sud će, na prijedlog povjerioca ili dužnika, rješenjem o izvršenju odrediti naplatu zatezne kamate po izmijenjenoj stopi.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 760/90 od 19. 8. 1991. godine).

107.

Član 20-a Zakona o izvršnom postupku

NE MOŽE SE PROTEGNUTI DJEJSTVO PRIGOVORA PROTIV PLATNOG NALOGA KOJIM JE DJELIMIČNO OSPORENA TRAZBINA I NA NEOSPORENI DIO TRAZBINE STOGA ŠTO JE U TOKU GLAVNE RASPRAVE DOŠLO DO IZMJENE PROPISA O VISINI STOPE ZATEZNE KAMATE. U OVOM SLUČAJU TUŽENI MOŽE ISTAKNUTI PRIGOVOR U EVENTUALNOM IZVRŠNOM POSTUPKU.

Iz obrazloženja:

Činjenica da je poslije pravosnažnosti platnog naloga za neosporeni dio tražbine došlo do izmjene propisa o kamatama (visini stope zatezne, odnosno procesne kamate), ne omogućava raspravljanje, ocjenu i odlučivanje o osnovanosti tužbenog zahtjeva o kojem postoji pravosnažna sudska odluka, jer bi se time počinila bitna povreda parničnog postupka predviđena u odredbi člana 354. stav 2. tačka 11. ZPP-a.

Tuženi može, u smislu člana 20-a Zakona o izvršnom postupku (dodatog članom 3. Zakona o izmjenama i dopunama ZIP-a, ("Službeni list SFRJ", broj 27/90), zahtijevati u eventualnom izvršnom postupku naplatu zatezne kamate po izmijenjenoj stopi ako je nakon nastanka izvršne isprave došlo do promjene propisa o visini stope zatezne kamate.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 720/90 od 12. 7. 1991. godine).

108.

Čl. 14. i 194. Zakona o izvršnom postupku

Član 453. stav 1. Zakona o parničnom postupku

SUD SE NE MOŽE OGLASITI MJESNO NENADLEŽNIM NAKON DONOŠENJA RJEŠENJA O IZVRŠENJU.

Iz obrazloženja:

Osnovni sud u V. se po službenoj dužnosti oglasio mjesno nenadležnim u izvršnom postupku pozivom na odredbu iz člana 194. Zako-

na o izvršnom postupku i predmet ustupio mjesno nadležnom sudu. Navedeni propis određuje da je za odlučivanje o prijedlogu za izvršenje i za sprovođenje izvršenja na novčanim sredstvima koja se vode na računu dužnika kod Službe društvenog knjigovodstva, mjesno na-

dležan sud na čijem se području nalazi jedinica SDK kod koje se vodi račun dužnika. Međutim, u ovom slučaju Osnovni sud u V. je donio rješenje o izvršenju pa se nakon toga po službenoj dužnosti nije mogao više oglasiti mjesno nena-dležnim. Ovo slijedi iz analogne primjene od-redbe člana 453. st. 1. Zakona o parničnom

109.

Član 265. stav 2. i član 266. stav 1. tačka 4. Zakona o izvršnom postupku

Član 17. Zakona o finansijskom poslovanju

ČLANOVI 39-a i 39-b UPUTSTVA O OBLIKU, SADRŽINI I POTREBI JEDNOOBRAZNIH OBRAZACA ZA OBAVLJANJE POSLOVA PLATNOG PROMETA U ZEMLJI PREKO SDK.

OPRAVDANO JE IZDAVANJE PRIVREMENE MJERE ZABRANOM ISPLATE AKCEPTNOG NALOGA, AKO SE UTVRDI DA JE BIO DAT BJANKO I DA SE NAPLATA ZAHTIJEVA PRIJE DOSPIJEĆA OBAVEZE IZ UGOVORA POVODOM KOGA JE IZDAT.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud utvrđuje da su parnične stranke zaključile ugovore o komercijalnim kreditima i da je vraćanje iznosa kredita tužilac obezbijedio uručenjem tuženom "dva bjanko akceptna naloga sa odgovarajućim ovlašćen-jem za njihovu popunu" (član 5. ugovora). Čla-nom 4. ugovora predviđeno je vraćanje iznosa kredita za godinu dana, računajući od 14. 9. 1989. godine. Na akceptnom nalogu koji je bjanko izdao tužilac, datum dospijeća određen je 29. 6. 1990. godine, iako rok za vraćanje kredita (14. 9. 1990. godine) nije bio nastupio. Tužilac, kao izdavalac akceptnog naloga, nije na dan 29. 6. 1990. godine (kada je označeno dospijeće naloga) bio dužnik dospjelog potra-živanja iz navedenog ugovora o komercijalnom kreditu. Osim toga, izdavanje bjanko akceptnog naloga je u suprotnosti sa imperativnim od-redbama tač. 39.a i 39.b. Uputstva o obliku, sadržini i upotrebi jednoobraznih obrazaca za

postupku (koja se shodno primjenjuje i u izvrš-nom postupku, član 14. Zakona o izvršnom postupku).

(Vrhovni sud BiH, R. 335/91 od 5. 7. 1991. godine).

obavljanje poslova platnog prometa u zemlji preko SDK ("Službeni list SFRJ", br. 51/84 do 22/89) u vezi sa članom 17. Zakona o finan-sijskom poslovanju ("Službeni list SFRJ", br. 10/89, 26/89 i 35/89) važećim u vrijeme nastan-ka obligacionih odnosa između stranaka, jer u času izdavanja nije bio naveden dan dospijeća i iznos na koji glasi.

Tužilac je učinio vjerovatnim da 29. 6. 1990. godine tuženi nije bio ovlašćen zahtijevati vra-ćanje iznosa navedenog u akceptnom nalogu te su ispunjene pretpostavke za određivanje privremene mjere (član 265. stav 2. u vezi sa članom 266. stav 1. tačka 4. Zakona o izvršnom postupku ("Službeni list SFRJ", br. 20/78 do 27/90). Izdavanje akceptnog naloga suprotno imperativnim propisima i ugovoru stranaka čini vjerovatnim opasnost da bi tužilac taj iznos teže naplatio.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 606/90 od 13. 6. 1991. godine).

UPRAVNO-RAČUNSKI SPOR

110.

Član 9. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o oporezivanju proizvoda i usluga u prometu

Čl. 41. i 105. stav 3. (raniji) Zakona o Službi društvenog knjigovodstva

RADNA ORGANIZACIJA KOJA JE ZAKLJUČILA PISMENI UGOVOR SA ORGANIZACIONIM KOMI-TETOM "UNIVERZIJADE 87" O PROIZVODNJI I PRODAJI PROIZVODA SA SIMBOLIKOM UNIVER-ZIJADE UZ ODREĐENU NAKNADU, MOGLA JE DOSPJELE IZNOSE NAKNADE PREBIJATI (KOM-PENZIRATI) SA OBAVEZOM UPLATE SREDSTAVA UNIVERZIJADI OD USTUPLJENOG POREZA NA PROMET PROIZVODA.

Iz obrazloženja:

Tužilac je zaključio 20. 12. 1985. godine sa Organizacionim komitetom Univerzijade 1987 - Zagreb, u pismenom obliku ugovor o licen-

cnom korištenju znaka, logotipa i maskote Uni-verzijade 87. i ugovor o poslovnoj saradnji, ko-jim je stekao pravo da na proizvode higijenske papirne konfekcije i plastične čaše stavlja znak Univerzijade, uz obavezu da uplati Organizacio-

nom komitetu Univerzijade ustupljeni porez na promet u periodu od 1. 1. 1986. godine do 30. 6. 1987. godine, a ovaj njemu isplati 20% sredstava koje primi temeljem ugovora o licencnom korišćenju simbolike Univerzijade radi pokrivanja povećanih troškova proizvodnje i marketinga. Kasnijim aneksom ugovora o poslovnoj saradnji stranke su se sporazumjele o međusobnom prebijanju obaveza, a u spisu se nalaze i njihovi obračuni o prebijanju uzajamnih potraživanja.

Prvostepeni i tuženi organ smatraju da je tužilac morao sav ustupljeni porez na promet uplatiti Organizacionom komitetu Univerzijade, jer pokriva troškova proizvodnje i marketinga ne predstavlja trošak finansiranja održavanja Univerzijade, a da je ugovorenu naknadu mogao naplatiti samo po posebno izdatim fakturama.

Polazeći od ovakvog pravnog stava prvostepenim rješenjem obavezan je tužilac da na ime ~~zadržanog poreza na promet~~ po osnovu ugovorene naknade uplati određeni iznos, sa kaznenim kamatama, a žalbu tužioca odbila je tužena.

U smislu člana 9. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o oporezivanju proizvoda i usluga u prometu ("Službeni list SFRJ", broj 39/85) oslobođeni su plaćanja poreza na promet proizvodi na kojima je vidljivo utisnuta oznaka Univerzijade, ako se proizvode na osnovu pismenog ugovora sa Organizacionim komitetom Univerzijade, pod uslovom da se ustupljeni porez za promet u cjelini upotrebljava za finansiranje održavanja ove sportske manifestacije, ukoliko se prodaju krajnjim potrošačima u periodu od 1. 1. 1986. godine do 30. 6. 1987. godine.

Prvostepeni i tuženi organ SDK i ne tvrde da ustupljeni porez nije trebao biti u cjelini korišten za finansiranje održavanja Univerzijade, tako da predstavlja prihod Univerzijade, ali smatraju da

je morao biti u cjelini uplaćen Organizacionom komitetu Univerzijade, a ne umanjivan za ugovorenu naknadu, čiju je naplatu tužilac morao posebno zahtijevati od Organizacionog komiteta Univerzijade.

U ovakvom slučaju Služba društvenog knjigovodstva nije ovlaštena da interveniše jer u smislu člana 41. Zakona o službi društvenog knjigovodstva SFRJ, kontroliše samo pravilnost i blagovremenost izvršavanja obaveza prema društveno-političkim zajednicama i njihovim fondovima po osnovu poreza i drugih dažbina korisnika društvenih sredstava koje su utvrđene zakonom i drugim propisima. Aktivno legitimisan da zahtijeva plaćanje dijela ustupljenog tužiocu mogao je biti samo Organizacioni komitet Univerzijade.

Ovaj sud smatra i da ugovor o plaćanju naknade u procentu od ustupljenog poreza nije protivan pomenutoj zakonskoj odredbi, jer se tim putem samo utvrđuje naknada za povećane troškove proizvodnje i marketinga, da bi se ostvarili što veći prihodi za finansiranje održavanja Univerzijade, pa se ustupljeni porez na promet i u ovom dijelu u suštini koristi u cilju u kome je zakonom dato poresko oslobođenje.

Nije nedopušten ni sporazum o kompenzaciji potraživanja tužioca sa obavezom uplate ustupljenog poreza na promet Organizacionom komitetu Univerzijade, da bi se izbjeglo dvostruko plaćanje, jer je u skladu sa odredbama tada važećeg člana 105. stav 3. Zakona o službi društvenog knjigovodstva SFRJ i sa odredbama Zakona o obligacionim odnosima o prestanku obaveza prebijanjem.

(Vrhovni sud BiH, Pž.337/90 od 23. 5. 1991. godine isto u Pž.3 39/90 i 340/90 od 23. 5. 1991. godine).

111.

Građansko-privredno odjeljenje Vrhovnog suda BiH, nakon konsultacije građanskih odjeljenja viših sudova sa područja SRBiH, na osnovu člana 53. Zakona o redovnim sudovima SRBiH, usvojilo je na sjednici održanoj 21. 10. 1991. godine, slijedeće

PRAVNO SHVATANJE

1. OBVEZNIK IZ ODRŽAVANJA IZ ČLANA 256-A STAV 1. PORODIČNOG ZAKONA - PZ JE LICE KOJE PRIMA LIČNI DOHODAK IZ RADNOG ODNOSA NA ODREĐENO ILI NEODREĐENO VRIJEME ILI NAKNADU UMJESTO LIČNOG DOHOTKA, U MJESEČNIM ILI KRAĆIM PERIODIMA, TE KORISNIK STAROSNE, INVALIDSKE, PORODIČNE I SVAKE DRUGE PENZIJE, KAO I LICE SA STALNIM MJESEČNIM PRIMANJIMA IZ OSNOVA INVALIDSKOG OSIGURANJA I KORISNIK STALNE NOVČANE MJESEČNE RENTE, AKO SE OVA PRIMANJA PO ZNAČAJU MOGU IZJEDNAČITI SA LIČNIM DOHOTKOM, ODNOSNO PENZIJOM I MOGU BITI PREDMET IZVRŠENJA RADI NAPLATE ZAKONSKOG IZDRŽAVANJA.

ČLAN 256-A STAV 1. PZ PRIMJENJUJE SE I NA OBVEZNIKE IZDRŽAVANJA KOJIMA SE ISPLAĆUJU POTRAŽIVANJA NAVEDENA U PRETHODNOM STAVU U STRANIM SREDSTVIMA PLAĆANJA, UKOLIKO SE OBAVEZA IZDRŽAVANJA UTVRDUJE PO DOMAĆEM PRAVU, A OBAVEZAĆE SE NA ISPLATU U DINARSKOJ PROTUVRIJEDNOSTI STRANE VALUTE PO KURSU U VRIJEME ISPUNJENJA OBAVEZE, AKO SE OBAVEZA ISPUNJAVA U SFRJ.

2. RADI NAPLATE POTRAŽIVANJA ODREĐENOG PO PREDNOJ TAČKI SUD POKREĆE POSTUPAK IZVRŠENJA PO SLUŽBENOJ DUŽNOSTI SAMO KADA JE SREDSTVO IZVRŠENJA NOVČANO POTRAŽIVANJE DUŽNIKA U ODNOSU NA KOJE JE ODREĐENA OBAVEZA IZDRŽAVANJA.

SUD KOJI JE DONIO IZVRŠNU ISPRAVU NE PODNOSI PRIJEDLOG ZA IZVRŠENJE. AKO TAJ SUD NIJE NADLEŽAN DA PROVEDE IZVRŠENJE, DOSTAVIĆE IZVRŠNOM SUDU IZVRŠNU ISPRAVU SA POTVRDOM IZVRŠNOSTI.

POSTUPAK IZVRŠENJA PO SLUŽBENOJ DUŽNOSTI SUD JE DUŽAN POKRENUTI BEZ ODLAGANJA, A NAJKASNIJE U ROKU OD 30 DANA OD DANA IZVRŠNOSTI ODLUKE O IZDRŽAVANJU.

U OVOM POSTUPKU POLOŽAJ STRANKE NEMA SUD, VEĆ LICE U ČIJU JE KORIST ODREĐENO IZDRŽAVANJE (POVJERILAC IZDRŽAVANJA), ALI SUD KOJI JE DONIO IZVRŠNU ISPRAVU PRETHODNO SNOSI TROŠKOVE IZVRŠNOG POSTUPKA IZ PREDRAČUNSKIH - BUDŽETSKIH SREDSTAVA ODOBRENIH SUDU.

3. ČLAN 256-B STAV 1. PZ PRVENSTVENO SE PRIMJENJUJE NA NEZAPOSLENA LICA, ALI I NA PREDUZETNIKE, ZANATLIJE, INDIVIDUALNE ZEMLJORADNIKE I OSTALA LICA KOJA STIČU STALNE PRIHODE OD IMOVINE I IMOVINSKIH PRAVA. TA LICA ĆE SE OBAVEZATI DA PLAĆAJU IZDRŽAVANJE U FIKSNOM NOVČANOM IZNOSU, AKO JE IZNOS IZDRŽAVANJA VEĆI OD ZAJAMČENOG LIČNOG DOHOTKA, U SMISLU ČLANA 256-B STAV 2. PZ, A KADA JE IZDRŽAVANJE ODREĐENO U FIKSNOM NOVČANOM IZNOSU NE PRIMJENJUJU SE OGRANIČENJA IZ ČLANA 256-C PZ.

Obrazloženje:

U sudskoj praksi na području SRBIH pojavile su se značajne dileme prilikom primjene odredaba čl. 256-a, 256-b i 256-c PZ, dodatih članom 9. Zakona o izmjenama i dopunama PZ ("Službeni list SRBIH", broj 44/89).

Nakon konsultacije sa višim sudovima na području SRBIH, zaključeno je da bi se najizraženiji problemi mogli prevazići samo brisanjem odredbi člana 256-b stav 2. i člana 256-c u cjelini, te noveliranjem člana 256-b stav 1. PZ, a da je za sada moguće usvojiti samo stavove pod tačkama 1. do 3. radi ujednačavanja sudske prakse u nekim od pravnih pitanja izazvanih primjenom navedenih zakonskih propisa.

Usvojeno pravno shvatanje se zasniva na slijedećim razlozima:

Tačka 1) U smislu člana 256-a stava 1. PZ, sud će obavezati dužnika izdržavanja koji se nalazi u radnom odnosu, ili je korisnik penzije ili prima stalnu mjesečnu novčanu rentu, da plaća buduće mjesečne iznose izdržavanja u procentu od ličnog dohotka, penzije ili stalne novčane rente. U sudskoj praksi je bilo kolebanja oko toga da li ovu odredbu treba u praksi šire ili restriktivno primjenjivati, te da li se može primijeniti i kada dužnik izdržavanja ima neke druge stalne mjesečne prihode, sem pomenutih u ovom propisu.

Smisao propisivanja ove zakonske odredbe je da povjericu zakonskog izdržavanja obezbijedi stabilne izvore podmirenja potraživanja, te da ga zaštiti od posljedica inflacije i omoguću laku i brzu naplatu potrebnih iznosa izdržava-

nja. Imajući ovaj cilj u vidu kod tumačenja zakonske norme, mora se zaključiti da se član 256-a PZ primjenjuje i kada je obveznik izdržavanja u radnom odnosu na određeno vrijeme tim prije što se ovaj radni odnos često i produžuje, a sa ličnim dohotkom kod primjene ovog propisa treba izjednačiti i naknadu koju lice iz radnog odnosa prima umjesto ličnog dohotka (npr. tokom privremene spriječenosti za rad zbog bolesti), bilo da mu je isplaćuje poslodavac ili je prima od zajednice zdravstvene zaštite, odnosno po propisima o invalidskom osiguranju. Iako propis govori o obavezama plaćanja budućih mjesečnih iznosa izdržavanja, plaćanje treba odrediti u procentu od svih primanja obveznika izdržavanja isplaćenih u toku mjeseca, dakle i kada mu se lični dohodak isplaćuje u kraćim vremenskim razdobljima od mjesec dana (polumjesečno, sedmično). Procentat koji treba primijeniti određuje se, međutim, na osnovu prosječnih mjesečnih primanja obveznika izdržavanja u periodu koji prethodi momentu od koga počinje obaveza plaćanja izdržavanja određena u procentu. Polazeći od cilja ovog propisa, treba ga primijeniti i u slučaju da je dužnik izdržavanja korisnik bilo koje penzije, ali i stalnih mjesečnih primanja iz osnova invalidskog osiguranja koja se mogu smatrati dopunskim primanjima uz penziju ili su poseban stalni novčani prihod obveznika izdržavanja. Ta primanja ako su poseban prihod, kao i stalna novčana renta, moraju biti od približno jednakog ekonomskog značaja za povjerioca i dužnika izdržavanja kao i lični dohodak, odnosno penzija, jer pomenuti zakonski propis očito ima u vidu novčana primanja dužnika izdržavanja

koja predstavljaju temelj za podmirenje obaveze izdržavanja. To su npr. novčani prihodi obveznika izdržavanja pomenuti u članu 93. st. 4. i 5. Zakona o izvršnom postupku i njima slični, no samo ako nisu izuzeti od izvršenja u cjelini (potraživanja dužnika spomenuta u članu 92. Zakona o izvršnom postupku).

Član 256-a stav 1. PZ se primjenjuje i kada obveznik izdržavanja ima potraživanja iz tog propisa u stranoj valuti, no samo ako se primjenjuje domaće pravo (čl. 36, 38. do 42. i 45. Zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima ("Službeni list SFRJ", broj 43/82). Ovo bez obzira da li se radi o potraživanju u stranoj valuti koja se dužniku isplaćuju u SFRJ ili inostranstvu, te bez obzira da li je on državljanin SFRJ ili stranac. Ako se, međutim, obaveza izdržavanja ima ispuniti u SFRJ (novčane obaveze se, u smislu člana 320. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, ispunjavaju u mjestu prebivališta, odnosno boravišta povjerioca) sud mora naložiti isplatu iznosa izdržavanja u dinarskoj proutvrijednosti jer je, u smislu člana 16. stav 1. Zakona o deviznom poslovanju (osnovni tekst u "Službenom listu SFRJ", broj 66/85 izmjena u "Službenom listu SFRJ", broj 82/90), te člana 40. Zakona o Narodnoj banci Jugoslavije i jedinstvenom monetarnom poslovanju narodnih banaka republika i narodnih banaka autonomnih pokrajina ("Službeni list SFRJ", broj 34/89), zabranjeno plaćanje i naplaćivanje u devizama između domaćih lica i između domaćih lica i stranih lica u Jugoslaviji, a sve obaveze koje glase na novac, a nastale su u Jugoslaviji, moraju se izražavati u dinarima i izvršavati sredstvima plaćanja koja glase na dinare. Obaveza je dovoljno određena nalaganjem isplate u dinarskoj proutvrijednosti obračunatoj po kursu na dan isplate, a ovim se ne vrijeđaju propisi o deviznom i monetarnom poslovanju, jer nakon novele člana 16. stava 1. Zakona o deviznom poslovanju (član 11. Zakona o privremenim mjerama o izmjenama i dopunama Zakona o deviznom poslovanju, ("Službeni list SFRJ", broj 85/89) i član 16. istoimenog zakona, ("Službeni list SFRJ", broj 82/90), u pravnom sistemu SFRJ ne postoji zabrana tzv. valutne i zlatne klauzule (zabrana vezivanja dinarske obaveze za kurs strane valute ili cijenu zlata). Ovakvom odlukom se ne vrijeđa ni zabrana indeksne klauzule (član 396. ZOO), jer se ne vezuje za promjene cijena dobara, robe i usluga.

Tačka 2) Odredbom člana 256-a stava 2. PZ naloženo je sudu da postupak izvršenja radi naplate izdržavanja iz prethodnog stava ovog člana pokrene po službenoj dužnosti. Kako je pravilo da se postupak izvršenja pokreće na prijedlog povjerioca (član 2. stav 1. Zakona o izvršnom postupku), ovaj izuzetak se mora restriktivno tumačiti. Polazeći od cilja ovog propi-

sa - da se ubrza naplata potraživanja zakonskog izdržavanja dosuđenog na ovaj način, logičan je zaključak da se ovim propisom nalaže pokretanje izvršnog postupka po službenoj dužnosti samo kada se radi o prinudnoj naplati dosuđenog potraživanja izdržavanja pljenidbom i prenosom radi naplate onih novčanih potraživanja dužnika u odnosu na koje je u procentu određeno ispunjenje obaveze izdržavanja. Sud koji je donio izvršnu ispravu i raspolože podacima samo o tom dijelu imovine dužnika izdržavanja, pa može i pokrenuti i provesti postupak izvršenja na lak i brz način. Ukoliko se radi o izvršenju na drugim sredstvima dužnika (pokretnim i nepokretnim stvarima, pa i drugim novčanim potraživanjima) radi npr. naplate zastalih obroka izdržavanja, postupak izvršenja bi se pokretao po prijedlogu povjerioca izdržavanja.

Kada se pokreće postupak po službenoj dužnosti nije potrebno podnositi prijedlog za izvršenje. Prijedlog se pominje samo u članu 2. stava 1. ZIP, kada se postupak pokreće po dispoziciji povjerioca, a pogotovu je insistiranje na prijedlogu neopravdano kada je sud provođenja izvršenja onaj sud koji je i donio izvršnu ispravu.

Kako Zakon o izvršnom postupku nema posebne odredbe o pokretanju i vođenju postupka izvršenja po službenoj dužnosti, treba analogno primijeniti odgovarajuće odredbe Zakona o opštem upravnom postupku ("Službeni list SFRJ", broj 47/86 - prečišćeni tekst) - član 274. stav 2, član 278, član 283. To znači da će sud koji je donio izvršnu ispravu, donijeti i provesti rješenje o izvršenju bez prijedloga (tehnički prenošenjem spisa iz parničnog u izvršni referat), a ako se ta dva suda razlikuju, parnični sud će izvršnom sudu dostaviti izvršnu ispravu sa potvrdom izvršnosti, na osnovu koje će izvršni sud donijeti i provesti rješenje o izvršenju.

Primjenjujući po analogiji odredbe člana 278. stav 2. Zakona o opštem upravnom postupku, izražen je stav da je sud dužan da postupak izvršenja po službenoj dužnosti, donošenjem rješenja o izvršenju, pokrene bez odlaganja, a najkasnije u roku od 30 dana od izvršnosti odluke o izdržavanju. U ovom slučaju je potrebno hitno postupati, a određivanje roka, iako je instruktivne prirode i njegovo poštovanje nije obavezno nekome neposrednom sankcijom, poslužiće kao mjerilo savjesnog postupanja sudije u obavljanju svoje dužnosti.

U ovom izvršnom postupku, koji se ne pokreće po službenoj dužnosti u javnom interesu, već u interesu povjerioca izdržavanja naznačenog u izvršnoj ispravi, nije moguće primijeniti odredbe člana 2. stava 4. Zakona o izvršnom postupku, po kojima bi sud koji pokreće postupak imao položaj povjerioca. Sud bi u tom slu-

čaju bio stranka u postupku koji bi sam vodio i pored povjerioca iz izvršne isprave. Usvojen je, stoga, stav da položaj stranke - povjerioca u izvršnom postupku ima povjerilac izdržavanja iz izvršne isprave, ali će se troškovi izvršenja predujmiti iz budžetskih sredstava suda koji je donio izvršnu ispravu. kako je propisano u članu 32. stava 4. Zakona o izvršnom postupku.

Tačka 3) Članom 256-b stav 1. PZ propisano je da će sud obavezati lice koje nema potraživanja navedena u članu 256-a stav 1. PZ da plaća buduće mjesečne iznose izdržavanja u novčanim iznosima koji se određuju u procentu od zajamčenog ličnog dohotka u SRBiH. U sudskoj praksi su povodom primjene ovog propisa izraženi stavovi da se, s obzirom na nizak nivo zajamčenog ličnog dohotka, ovaj propis može odnositi samo na nezaposlena lica i lica slabog imovinskog stanja. Nema, međutim, os-

nova za takvo tumačenje, propis se odnosi na sva lica, sem onih iz člana 256-a stava 1. PZ, ali će se kod lica znatnijih imovinskih mogućnosti češće primijeniti stav 2. člana 256-b Porodičnog zakona - kada iznos izdržavanja treba da bude veći od zajamčenog ličnog dohotka, određiće sud izdržavanje u mjesečnom apsolutnom novčanom iznosu.

U članu 256-c PZ propisana su samo ograničenja visine procenta na osnovu koga je dosuđeno izdržavanje po odredbama čl. 256-a i 256-b PZ, pa je očigledno (suprotno nekim mišljenjima izraženim u sudskoj praksi) da se ta ograničenja ne odnose na dosuđivanje izdržavanja u fiksnom novčanom iznosu. Svako automatsko ograničavanje ovog iznosa izdržavanja bilo bi suprotno svrsi propisivanja odredbe člana 256-b stav 2. Porodičnog zakona.

UPRAVNO PRAVO

112.

Član 9. stav 1. Zakona o eksproprijaciji

PRESELJENJE VLASNIKA NEPOKRETNOSTI NE MOŽE BITI RAZLOG ZA GUBITAK PRIVREDNOG INTERESA VLASNIKA DA KORISTI SVOJE NAPUŠTENE NEPOKRETNOSTI ILI NJIHOV DIO U SITUACIJI KADA JE NASTAVIO DA IH OBRADUJE I KORISTI SVE DO DANA EKSPROPRIJACIJE I OD PRIHODA SA ISTIH IZDRŽAVA RODITELJA KOJI JE SA NJIMA OSTAO DA ŽIVI, PA TAJ INTERES MOŽE IZGUBITI SAMO ZBOG DJELIMIČNE EKSPROPRIJACIJE NEPOKRETNOSTI POD USLOVIMA PROPISANIM ČLANOM 9. STAV 1. ZAKONA O EKSPROPRIJACIJI.

Iz obrazloženja:

Na osnovu izvedenih dokaza i utvrđenih činjenica u upravnom postupku izveden je pravilan zaključak da je raniji vlasnik eksproprijisanih nekretnina nakon izvršene eksproprijacije 1987. godine izgubio privredni interes da koristi preostalo zemljište, pa je otuda bilo osnova da mu se primjenom člana 9. Zakona o eksproprijaciji eksproprijše i preostalo zemljište. Naime, kako se iz spisa vidi u upravnom postupku je utvrđeno da je 1987. godine Z.M. eksproprijisana porodična stambena zgrada sa pomoćnim objektima, kao i 17.311 m² najkvalitetnijeg zemljišta, s tim što mu je naknadno po prijedlogu tužitelja eksproprijisano i 1.530 m² za izgradnju lokalnog puta od naselja S. do A. Nadalje je utvrđeno da je vlasniku preostalo 20.697 m² zemljišta, od čega obradivo zemljište čini površinu od 1.005 m², dok je ostalo zemljište po kulturi pašnjak 3. i 4. klase i šuma 7. klase. U toku postupka je, takođe, utvrđeno da je vlasnik nekretnina do eksproprijacije i preuzimanja eksproprijisanog zemljišta koristio i obrađivao cjelokupno imanje i da je sa istog ostvario znatne prihode. Iz spisa se nadalje vidi da je na predmetnom imanju do preuzimanja eksproprijisa-

nog dijela živjela majka tužitelja i sa istog ostvarivala prihode koji su joj obezbjeđivali egzistenciju. Proizilazi, dakle, da je vlasnik prije eksproprijacije ostvarivao dodatne prihode, dok je njegova majka od prihoda sa imanja obezbjeđivala svoju egzistenciju. Kada se ovo ima u vidu tada se ne može prihvatiti tvrdnja tužitelja da je vlasnik eventualno izgubio privredni interes za spornim preostalim zemljištem usljed preseljenja, a ne zbog eksproprijacije najkvalitetnijeg zemljišta kao i porodične stambene zgrade sa pomoćnim objektima. Ova tvrdnja tužitelja mogla bi se prihvatiti pod uslovom da je vlasnik predmetnog zemljišta nakon preseljenja u S. zapostavio svoje imanje i da isto nije obrađivao i sa istog ostvarivao prihode, što ovdje nije slučaj. Stoga sud nalazi da je usljed eksproprijacije navedenih nekretnina vlasnik Z. M. izgubio privredni interes za korišćenje preostalih nekretnina, jer isti nema nikakvog ekonomskog interesa da dolazi iz S. na preostale nekretnine radi korišćenja, s obzirom na njegovu kulturu i kvalitet, kako je to uostalom zaključio i vještak poljoprivredni stručnjak.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 38/91 od 14. 3. 1991. godine)

Članovi 21, 31. i 33. Zakona o građevinskom zemljištu

POTENCIJALNI NASLJEDNIK RANIJEGR VLASNIKA ODNOSNO SUVLASNIKA NEIZGRADENOG GRAĐEVINSKOG ZEMLJIŠTA NE MOŽE OSTVARITI PRVENSTVENO PRAVO KORIŠTENJA ZEMLJIŠTA RADI GRADENJA, JER TO PRAVO PRIPADA SAMO LICU KOJE JE U VRIJEME PRELASKA TAKVOG ZEMLJIŠTA U DRUŠTVENU SVOJINU IMALO UKNJIŽENO PRAVO VLASNIŠTVA ODNOSNO SUVLASNIŠTVA U ODGOVARAJUĆIM KNJIGAMA. ODNOSNO LICU ZA KOJE NADLEŽNI ORGAN ILI SUD UTVRDI DA JE U TO VRIJEME IMALO NAVEDENO PRAVO.

Iz obrazloženja:

Iz stanja spisa je evidentno da je prvostepeni organ uprave nakon ocjene provedenih dokaza utvrdio prvenstveno pravo korištenja zemljišta radi građenja na zemljištu označenom kao k.č. broj 653/14, k.č. 653/13 i k.č. 653/38 k.o. O. u korist K.F. jer je zaključio da ispunjava uslove propisane u odredbi člana 33. Zakona o građevinskom zemljištu, pošto je došlo do sporazuma ranijih suvlasnika da se F. prizna prvenstveno pravo korištenja predmetnog zemljišta.

Međutim, ovakav stav prvostepenog organa uprave kao i tuženog, koji je osporenim rješenjem osnažio prvostepeno rješenje od 26. 12. 1989. godine ne bi se mogao prihvatiti.

Ovo stoga što se iz provedenih dokaza vidi da K.F. nije raniji vlasnik predmetnog zemljišta

već njegov otac K.M. koji svoj suvlasnički dio predmetnog zemljišta nije prenio pravnim poslom na svog sina F.

Odredbom člana 21. Zakona o građevinskom zemljištu propisano je ko se smatra ranijim vlasnikom neizgrađenog gradskog građevinskog zemljišta i koja prava raniji vlasnik ima na gradskom građevinskom zemljištu. Prema navedenoj zakonskoj odredbi K.F. se ne može smatrati ranijim vlasnikom neizgrađenog građevinskog zemljišta, jer nije bio vlasnik predmetnog zemljišta prije prelaska istog u društveno vlasništvo, niti je raniji vlasnik na njega prenio pravnim poslom pravo korištenja tog zemljišta.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 52/91 od 28. 3. 1991. godine)

Član 44. Zakona o građevinskom zemljištu**Članovi 25. stav 1. tačka 3. i 75. Zakona o eksproprijaciji**

PITANJE PRAVA NA NAKNADU ZA PREUZETO NEIZGRADENO GRADSKO GRAĐEVINSKO ZEMLJIŠTE OD RANIJEGR VLASNIKA RJEŠAVA SE U POSEBNOM POSTUPKU PO PRAVOSNAŽNOSTI RJEŠENJA O PREUZIMANJU ZEMLJIŠTA ILI DAVANJU IZJAVE O PREDAJI ZEMLJIŠTA OPŠTINI. ZA DONOŠENJE RJEŠENJA O PREUZIMANJU ZEMLJIŠTA OD RANIJEGR VLASNIKA ZAKONOM SE NE TRAŽI DOKAZ DA OPŠTINA KOJA JE U OBAVEZI DA PLATI NAKNADU IMA OBEZBIJEĐENA SREDSTVA IZDVOJENA NA POSEBNOM RAČUNU POTREBNA ZA PLAĆANJE NAKNADE, RADI ČEGA JE TA OKOLNOST IRELEVANTNA ZA IZVRŠENJE NAVEDENOG RJEŠENJA.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni organ uprave u konkretnom slučaju utvrdio je da je rješenje o preuzimanju građevinskog zemljišta postalo izvršno, pa je stoga pravilno zaključkom dozvolio izvršenje rješenja na osnovu člana 278. Zakona o opštem upravnom postupku.

Odredbom člana 44. stav 2. Zakona o građevinskom zemljištu ("Službeni list SRBiH", broj 34/86), propisano je da raniji vlasnik neizgrađenog gradskog građevinskog zemljišta stiče pravo na naknadu po pravosnažnosti rješenja o preuzimanju, odnosno nakon davanja izjave o predaji zemljišta opštini, dok je odredbom stava 4. istog člana propisano da se naknada određuje i isplaćuje po odredbama Zakona o eksproprijaciji ("Službeni list SRBiH", broj 12/87).

Odredbom člana 75. Zakona o eksproprijaciji propisano je da se poslije pravosnažnosti rješenja o eksproprijaciji provodi postupak kod nadležnog organa uprave za sporazumno određivanje naknade za eksproprijisanu nepokretnost. Dakle, o naknadi za eksproprijisane nepokretnosti odlučuje se u posebnom postupku, a nakon pravosnažnosti rješenja o eksproprijaciji.

Stoga na zakonitost osporenog rješenja nema nikakvog uticaja prigovor tužiteljice da joj nije isplaćena naknada za preuzeto zemljište, jer se pitanje naknade rješava u posebnom postupku i to nakon što rješenje o preuzimanju zemljišta postane pravosnažno, a ne ranije.

Prema tome, za ulazak u posjed tužiteljčinog zemljišta nije bilo nužno da se tužiteljici prethodno isplati pravična naknada, kako to tužiteljica neosnovano navodi u tužbi.

U postupku preuzimanja građevinskog zemljišta koji se provodi po odredbama Zakona o građevinskom zemljištu, za razliku od postupka eksproprijacije, nije predviđeno da se mora pribaviti dokaz o obezbijedenju novčanih sredstava za plaćanje naknade, pa se otuda nije mogao prihvatiti kao osnovan prigovor iz tužbe da se nije mogio dozvoliti izvršenje u ovom predmetu prije nego se obezbijedi ovaj dokaz. Ovo je i

razumljivo kada se ima u vidu da prema članu 44. stav 3. Zakona o građevinskom zemljištu naknadu za preuzeto zemljište plaća opština, koja pored namjenskih sredstava za ove potrebe garantuje isplatu naknade i svojim budžetским sredstvima.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 491/91 od 29. 4. 1991. godine)

115.

Članovi 66, 68. i 69. o građevinskom zemljištu

I BESPRAVNI GRADITELJ ZGRADE ZA KOJU SE NAKNADNO MOŽE IZDATI ODOBRENJE ZA GRADENJE MOŽE TRAŽITI DA MU SE UTVRDI TRAJNO PRAVO KORIŠTENJA ZEMLJIŠTA POTREBNOG ZA REDOVNU UPOTREBU ZGRADE ALI JE U OBAVEZI DA ZA TO ZEMLJIŠTE PLATI ODGOVARAJUĆE NAKNADE U KOJE SPADA I NAKNADA ZA POGODNOSTI (RENTA).

Iz obrazloženja:

Na odluku o određivanju naknade za pogodnosti (rentu) bez uticaja je prigovor tužitelja da nije podnio zahtjev za utvrđivanje prvenstvenog prava korištenja zemljišta radi građenja već zahtjev za uplanjenje već izgrađenog stambenog objekta, jer se u svakom slučaju mora platiti naknada za pogodnosti bilo da se trajno pravo korišćenja na gradskom građevinskom zemljištu u društvenoj svojini utvrđuje primjenom čla-

na 66. Zakona o građevinskom zemljištu ("Službeni list SRBiH", br. 34/86 i 1/90), ili da se ovo pravo utvrđuje primjenom člana 31. ovog zakona, kako je postupljeno u ovom predmetu. Oba-veza fizičkog lica da plati naknadu za pogodnosti na građevinskom zemljištu na kojem stiče trajno pravo korišćenja proizilazi iz čl. 68. i 69. citiranog zakona.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 99/91 od 14. 3. 1991. godine)

116.

Član 68. Zakona o građevinskom zemljištu

NEMA ZAKONSKE MOGUĆNOSTI ZA SMANJENJE NAKNADE ZA POGODNOSTI (RENTA) KOJE MOGU NASTATI PRILIKOM KORIŠTENJA GRADSKOG GRAĐEVINSKOG ZEMLJIŠTA BEZ OBZIRA NA RAZLOGE IZ KOJIH SE TO SMANJENJE TRAŽI.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju tužitelj je ostvario prvenstveno pravo korištenja zemljišta radi građenja na parceli k.č. broj 656/17 u površini od 417 m², upisanoj u zk. ul. broj 9534 k.o. B. te je pravilno obavezan da plati 26.824,00 dinara naknade za pogodnosti (renta) u skladu sa odredbom člana 68. Zakona o građevinskom zemljištu ("Službeni list SRBiH", broj 34/86).

Bez uticaja su na pravilnost osporenog rješenja navodi tužbe da tužitelj nije u mogućnosti platiti naknadu za pogodnosti, jer odredbama citiranog zakona nije predviđena mogućnost umanjenja naknade za pogodnosti (renta) iz bilo kojih razloga.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 106/91 od 14. 3. 1991. godine)

117.

Članovi 6, 7. stav 1. i član 8. st. 1. i 2. Zakona o nadzidanju zgrada i pretvaranju zajedničkih prostorija u stanove u zgradama u društvenoj svojini.

PRVENSTVENO PRAVO NA PRETVARANJE ZAJEDNIČKIH PROSTORIJA U STANOVE U STAMBENOJ ILI STAMBENO-POSLOVNOJ ZGRADI U DRUŠTVENOJ SVOJINI MOŽE IMATI SAMO ONO DRUŠTVENO-PRAVNO LICE KOJE JE NOSILAC PRAVA RASPOLAGANJA NA POLOVINI ILI VIŠE STANOVA U ZGRADI KAO CJELINI, A NE U JEDNOM ULAZU ILI POSEBNOM DIJELU TE ZGRADE.

Iz obrazloženja:

Po odredbi člana 6. Zakona o nadzidiavanju zgrada i pretvaranju zajedničkih prostorija u stanove u zgradama u društvenoj svojini ("Službeni list SRBiH", broj 32/87), pravo na nadzidiavanje odnosno na pretvaranje zajedničkih prostorija u stanove stiče se putem prvenstvenog prava i putem konkursa, a po članu 7. stav 1. istog zakona, prvenstveno pravo na nadzidiavanje odnosno na pretvaranje zajedničkih prostorija u stanove ima društveno pravno lice koje je nosilac prava raspolaganja na polovini ili više stanova u zgradi, koja treba da se nadzida, odnosno u kojoj će se vršiti pretvaranje zajedničkih prostorija u stanove. Po članu 8. stav 2. ovog zakona pravo na nadzidiavanje, odnosno na pretvaranje zajedničkih prostorija u stanove stiče se putem konkursa pod uslovima, na način i u postupku koji odlukom propiše skupština opštine.

Prema tome, prvenstveno pravo na pretvaranje zajedničkih prostorija kućnog savjeta u zgradi u Ulici AFŽ broj 10. u S, u kojoj se nalazi 20 stanova može imati samo društveno pravno

118.

Član 6. stav 2. Zakona o stambenim odnosima

ČLANOVI PORODIČNOG DOMAĆINSTVA KOJI SU TO SVOJSTVO STEKLI NA OSNOVU ODREĐENOG STEPENA SRODSTVA SA NOSIOCEM STANARSKOG PRAVA I TRAJNOG ŽIVOTA I STANOVANJA S NJIM U ISTOM STANU, NE GUBE TO SVOJSTVO ZA VRIJEME PRIVREMENOG ODSUSTVOVANJA NOSIOCA STANARSKOG PRAVA IZ STANA ZBOG BOLESTI I STAROSTI I BORAVKA KOD BLIŽIH SRODNICA, U BOLNICI ILI SLIČNOJ USTANOVI, NEPOSREDNO PRIJE SMRTI, PA IM PRIPADA PRAVO DA NASTAVE KORIŠTENJE STANA POSLIJE NJEGOVE SMRTI.

Iz obrazloženja:

Organi uprave nisu dovoljno ocijenili ni iskaze saslušanih svjedoka iz kojih proizilazi da je Š.J. u posljednje vrijeme i to godinu do godinu ipo dana prije smrti nosioca stanarskog prava, u predmetnom stanu stanovao sam, dok je nosilac stanarskog prava zbog bolesti i starosti u tom periodu boravio kod srodnika, svoje kćerke, majke Š.J. koja mu je pružala potrebnu pomoć i njegu. Ako je tačna ova okolnost da je Š.J. živio i stanovao u predmetnom stanu sam u periodu odsustva nosioca stanarskog prava iz stana (mada je J. u to vrijeme bio malodoban, pa je i njemu bila neophodna pomoć i staranje roditelja), tada je odlučeno da li je u momentu kada je nosilac stanarskog prava prestao da koristi stan i boravi na drugom mjestu Š.J. već imao položaj člana porodičnog domaćinstva, tj. da li je do tog momenta trajno živio i stanovao u predmetnom stanu sa djedom. Ovo zbog toga što prema pravnom shvatanju ovog suda lica taksativno navedena u odredbi člana 6. stav 2. Zakona o stambenim odnosima (srodnici nosioca stanar-

lice koje je nosilac prava raspolaganja na 10 ili više stanova u zgradi kao cjelini, a ne u jednom od ulaza u toj zgradi. Tužitelju koji ima pravo raspolaganja samo na pet stanova u predmetnoj zgradi ne pripada prvenstveno pravo, pa je tuženi pravilno i zakonito postupio kada je poništio prvostepeno rješenje i predmet vratio na ponovni postupak. Kako u ranijem postupku nije bilo odlučeno o zahtjevima žalitelja, a trebalo je o njima odlučiti istim rješenjem kada je odlučeno i o zahtjevu tužitelja, to će se u ponovnom postupku odlučiti po svim postavljenim zahtjevima za utvrđivanje prvenstvenog prava na pretvaranje zajedničkih prostorija u stanove u navedenoj zgradi. Ako nijedno od društveno pravnih lica nema u predmetnoj zgradi, pravo raspolaganja na 10 ili više stanova, onda će se o zahtjevima tužitelja i žalitelja, te ostalih zainteresovanih društvenopravnih lica, ako ih bude, odlučiti konkursom pod uslovima, na način i u postupku koji propisuje Odluka opštine Novi grad S. na koju se tužitelj poziva u tužbi.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 193/91 od 29. 3. 1991. godine)

skog prava), koja svojstvo člana porodičnog domaćinstva zasnivaju na trajnom življenju i stanovanju sa nosiocem stanarskog prava u istom stanu, ne gube položaj člana porodičnog domaćinstva za vrijeme dok nosilac stanarskog prava odsustvuje iz stana privremeno prije smrti zbog bolesti i starosti i za to vrijeme boravi kod srodnika, u bolnici ili sličnoj ustanovi, ako su u momentu prestanka korištenja stana od strane nosioca stanarskog prava već imala položaj člana porodičnog domaćinstva. U ovakvim okolnostima namjera nosioca stanarskog prava i člana porodičnog domaćinstva nije bila da u periodu odsustva nosioca stanarskog prava iz stana prestatje trajna zajednica života i stanovanja, nego se smatra da ova zajednica života i stanovanja traje i u periodu odsustva nosioca stanarskog prava iz stana.

Obzirom na ovo, odlučno je u konkretnom slučaju utvrditi da li je Š.J. u momentu kada je nosilac stanarskog prava prestao da koristiti predmetni stan da bi boravio kod kćerke već imao položaj člana porodičnog domaćinstva, odnosno da li je do tog momenta trajno živio i

stanovao sa djedom. Međutim ukoliko je Š.J. počeo da koristi predmetni stan u periodu kada nosilac stanaškog prava boravi u drugom mjestu njegov položaj člana porodičnog domaćinstva dovodi se u pitanje, jer u tom slučaju ne postoji trajno življenje i stanovanje u stanu sa djedom. Zbog toga je potrebno u tom pravcu brižljivo cijeliti iskaze saslušanih svjedoka, prijavu o boravku Š.J. na predmetnoj adresi, a zatim izvesti dalje dokaze u pogledu utroška

119.

Članovi 10. stav 1, 11. stav 2. i 30. st. 1. i 2. Zakona o stambenim odnosima

Član 34. stav 1. tačka c) Zakona o redovnim sudovima

U UPRAVNOM POSTUPKU ZA ISELJENJE NEZAKONITO USELJENOG LICA U STAN ILI ZAJEDNIČKE PROSTORIJE ZGRADE U DRUŠTVENOJ SVOJINI, NE MOŽE SE RASPRAVLJATI I ODLUČIVATI O PRIGOVORU DA NIJE PRAVNO VALJAN UGOVOR O KORIŠTENJU STANA. O TOM PITANJU NADLEŽAN JE DA ODLUČUJE REDOVNI SUD U PARNIČNOM POSTUPKU.

Iz obrazloženja:

U postupku donošenja osporenog rješenja, i to uvidom u ugovor o korištenju stana, utvrđeno je da je J.J. dana 11. 1. 1990. godine zaključila ugovor o korištenju stana, koji se nalazi u T. u Ulici A.H. broj 10.

Polazeći od ovog utvrđenja, organi uprave su pravilno primijenili odredbu člana 11. stav 2. u vezi sa članom 30. Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 14/84) kada su izveli zaključak da se u konkretnom slučaju radi o zakonitom useljenju u stan. Naime, da J.J. u predmetnom stanu stanuje na osnovu pisme-

vode u predmetnom stanu kao i u stanu roditelja. Okolnost utroška vode može se sa sigurnošću utvrditi na osnovu pismene evidencije o plaćanju vode, a ne na osnovu iskaza svjedoka, kako su to organi uprave u konkretnom slučaju cijelili.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 457/91 od 29. 4. 1991. godine)

nog ugovora o korištenju stana zaključenog sa SIZ stanovanja T. Dakle, radi se o korištenju stana u skladu sa odredbom člana 11. stav 2. Zakona o stambenim odnosima, pa nisu ispunjeni uslovi iz odredbe člana 30. citiranog zakona za donošenje rješenja o iseljenju. Prigovor tužioca da ugovor o korištenju stana nije valjan ne može se ispitivati u ovom postupku kod organa uprave, jer o valjanosti ugovora može da odlučuje samo redovni sud u parničnom postupku.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 108/91 od 29. 3. 1991. godine)

ABECEDNI STVARNI REGISTAR

KRIVIČNO I PREKRŠAJNO PRAVO I PRIVREDNI PRESTUPI

- Činjenice i okolnosti objektivne i subjektivne prirode kao bitni elementi krivičnog djela 6
- Električni napon mora odgovarati jugoslovenskim standardima 16
- Nadležnost za odlučivanje po žalbi na rješenje o izuzeću predsjednika suda 5
- Nedostavljanje naloga SDK za izmirenje obaveza predstavlja privredni prestup 13
- Novi dokaz kao osnov za ponavljanje postupka 10
- Obaveza dostavljanja periodičnih obračuna SDK 12
- Obustava postupka u stranoj državi protiv našeg državljanina za djelo učinjeno u toj državi ima značaj presuđene stvari za naše sudove 1
- Okrivljeni nije ovlašten na podnošenje prijedloga za prenošenje mjesne nadležnosti 3
- Optužba ovlaštenog tužioca 8
- Prekoračenje optužbe 9 i 17
- Povreda zakona o isplati ličnih dohodaka 11
- Sud je dužan da odluči o svakom postavljenom osnovu za ponavljanje postupka 7
- Sud za prekršaje mora donijeti odluku o svakom prekršaju iz zahtjeva 18
- Teža povreda propisa 15
- Ubistvo iz niskih pobuda 2
- Vremensko važenje kaznenih odredbi 14

GRADANSKO I PRIVREDNO PRAVO

Administrativni prenos

- naknada za prenos dobara u imovinu drugog društveno pravnog lica 23

Akceptni nalog

- izricanje zabrane upotrebe privremenom mjerom 109

Akreditiv

- otvaranje neopozivog dokumentarnoga kreditiva i dužnička docnja 57

Arbitraža

- kada ima karakter izbranog suda 92

Autor

- zaključenje ugovora o izdavanju školskog udžbenika 21

Aval

- na mjenici obezbjeđenja plaćanja 75
- Bitna povreda odredaba parničnog postupka*
- relativna ako je odbijen tužbeni zahtjev umjesto odbačaja tužbe 98

Brak

- supružansko izdržavanje na određeno vrijeme 85
- kriterij za utvrđivanje vrijednosti stvari iz bračne tekovine 86

Devize

- fiksna stopa kamate na štedne uloge 33

Docnja

- dužnička i otvaranje akreditiva 57

Doživotno izdržavanje

- punovažan i neformalni ugovor ako se imovina odmah prenosi 37
- nedozvoljeno raspolaganje neizgrađenim građevinskim zemljištem 39
- forma ugovora kad se imovina prenosi za života primaoca izdržavanja 78

Eksproprijacija

- naknada za troškove uređenja građevinskog zemljišta 22
- određivanje naknade u slučaju administrativnog prenosa 23
- vezanost za rješenje o nosiocu privremenog prava korišćenja 24
- prepreke za pokretanje postupka određivanje naknade 105

Eskont mjenice

- zatezna kamata na naknadu 69

Forma ugovora

- neformalna izmjena ugovora iako je bila ugovorena forma 35

Gradsko građevinsko zemljište

- ograničenja suda u postupku određivanja naknade 24
- prenos neizgrađenog zemljišta do 15. 2. 1968. godine 28
- kada je ništav ugovor o otuđenju neizgrađenog zemljišta i nedovršene zgrade 38
- ništav ugovor o ustupanju neizgrađenog građevinskog zemljišta 39
- rok za zahtjev za zaštitu zakonitosti zbog nepravilnog raspolaganja 99

Gradenje

- sticanje svojine na realnom dijelu 25

Interna banka

- ugovaranje kamate na kamatu 47
- kao punomoćnik na mjenici 75

Izdavački ugovor

- za školski udžbenik 21

Izdržavanje

- supruga na određeno vrijeme 85
- određivanje po noveli Porodičnog zakona 111

Izvršna isprava

- i izmjena stope zatezne kamate 106

Javni oglas

- nije ponuda za zaključenje ugovora 34

Kamata

- kod ustupanja potraživanja umjesto ispunjenja 48

Kredit

- ugovorna kamata 47

Licenca

- ugovor sa stranim partnerom 49

Materijalni nedostaci

- odgovornost prodavca (proizvođača) 51
- blagovremenost reklamacije 52

Mjenica

- zatezna kamata na iznos naknade za eskont 69
- ovlašteni avalista na mjenici obezbjeđenja plaćanja 75

Mjesna nadležnost

- oglašavanje nenadležnim po službenoj dužnosti 93
- za regresnu tužbu ZOIL-a 94
- po sjedištu poslovne jedinice 95
- i vjerodostojna isprava 101
- oglašavanje nenadležnim nakon donošenja rješenja o izvršenju 108

Nadležnost

- redovnog suda za kamate na doprinos za sklonište 91

- redovnog suda za ispitivanje odluka arbitraže 92

Naknada štete

- pretpostavka uzročne veze kod opasne stvari 58
- ako je jedan od vozača krivično osuđen zbog sudara motornih vozila 59
- odgovornost vlasnika motornog vozila 60
- u slučaju sudara motornih vozila bez krivice vozača 61
- solidarna odgovornost lica osuđenih zbog učešća u tuči 62
- odgovornost samoupravne interesne zajednice za puteve 63
- zbog izlivanja ulja i nafte na kolovoz 64
- podijeljena odgovornost se mora kvantitativno izraziti 65
- zbog naplate poreskog duga 66
- SDK zbog "blokiranja" žiro računa 67
- mjesna nadležnost za regresnu tužbu ZOIL-a 94

Nasljeđivanje

- prekluzivni rok za poništenje nasljedničke izjave 88
- zastara nasljedničke tužbe 89
- raspolaganje nasljednika i naknadno prodana imovina 90

Nova činjenica

- mogućnost iznošenja u žalbi 104

Obavezno osiguranje od auto-odgovornosti

- ZOIL-a za izliveno ulje i naftu iz nepoznatih vozila 64

Objektivna odgovornost

- i uzročna veza 58

Odgovornost za štetu

- vlasnika motornog vozila i pored osiguranja 60
- lica osuđenih zbog učešća u tuči 62
- samoupravne interesne zajednice za puteve 63
- osiguravajuće organizacije i zajednice za puteve za izliveno ulje i naftu 64
- opštine kod naplate poreskog duga 66
- SDK zbog "blokiranja" žiro računa 67

Održaj (dosjelost)

- ne može steći pravo vlasništva zakupnik 26
- kod sticanja stvarne služnosti ne traži se savjesni posjed 30
- sticanje prava služnosti crpljenja vode 31

Opasna stvar

- i uzročna veza sa štetom 58

Osiguranje

- promjena predmeta osiguranja 74

Pčele

- prisvajanje tuđeg roja 32

- Platni nalog*
- na osnovu vjerodostojne isprave 101
  - prigovor na neosporeni dio tražbine 107
- Ponavljanje postupka*
- ako je parnica završena presudom zbog izostanka 100
- Ponuda*
- javni oglas nije ponuda za zaključenje ugovora 34
- Porez na promet proizvoda i usluga*
- ustupanje za potrebe Univerzijade '87. 110
- Potraživanje*
- ustupanje umjesto ispunjenja 48
- Povlačenje tužbe*
- u maličnom sporu 102
- Povraćaj u predašnje stanje*
- razlozi u maličnom sporu 103
- Presuda zbog izostanka*
- ne može ponavljanje postupka zbog novih činjenica i dokaza 100
- Presuđena stvar (res iudicata) 96-97*
- Prijeboj (kompenzacija)*
- prigovor mora biti određen 44
  - nepunovažna izjava data unaprijed 45
- Privremena mjera*
- zabrane upotrebe akceptnog naloga 109
- Procesna kamata*
- i revalorizacija 70
  - na obračunatu ne teče nova kamata 71
  - visina stope 72
  - od kada teče 73
- Promijenjene okolnosti*
- uslovi za raskid ugovora 41
- Pronalazak*
- rok radi zaštite 20
- Raskid ugovora*
- zbog promijenjenih okolnosti 41
- Red uračunavanja*
- iznosa iz mjenice kod bankarskog kredita 43
- Roj*
- počela, do kada se može vijati 32
- Sindikata*
- kao udruženje građana 19
- Služba društvenog knjigovodstva*
- odgovornost zbog "blokiranja" žiro računa 67
- Služnost*
- sticanje na osnovu ugovora 29
  - kod sticanja stvarne služnosti održajem ne traži se savjesni posjed 30
  - održaj prava služnosti bunara 31
- Spoljno-trgovinski promet*
- zaključenje ugovora o licenci 49
- Spor male vrijednosti*
- povlačenje tužbe 102
  - prijedlog za povraćaj u predašnje stanje 103
  - službeni stan 76
  - korištenje stana do opoziva 77
  - pravo raspolaganja "pretplatničkim" stanom 78
  - sticanje stanarskog prava 79
  - pravo useljenja supruga nakon razvoda braka 80
  - useljenje djeteta i razvedenog bračnog druga 81
  - otkaz članu porodičnog domaćinstva 82-83
  - otkaz zbog nekorištenja stana 84
- Stanarsko pravo*
- ne može se steći na službenom stanu 76
  - stiče se samo dodjelom od ovlaštenog davaoca 79
  - sticanje od strane razvedenog bračnog druga 81
- Supružansko izdržavanje*
- na određeno vrijeme 85
- Suvlasnik*
- sticanje svojine na realnom dijelu građenjem 25
- Tržište*
- narušavanje jedinstvenog tržišta ugovorom o zabrani prodaje 40
- Tužba*
- povlačenje u maličnom sporu 102
- Udruženje građana*
- ne mogu biti pojedini dijelovi sindikata 19
- Udžbenik*
- zaključenje izdavačkog ugovora 21
- Ugovor*
- neformalna izmjena ugovora i kada je bila ugovorena forma 35
  - kada je ništav između supruga 36
  - ništava odredba o zabrani prodaje na određenom području 40
  - raskid zbog promijenjenih okolnosti 41
- Ugovorna kamata*
- fiksna na štedni ulog u devizima 33
  - kod ugovora o kreditu 47
- Ugovorna kazna*
- karakter i rok izjave 42
- Ugovor o doživotnom izdržavanju*
- punovažan i neformalni ako odmah prenos imovine 37
  - ništav u dijelu kojim se raspolaze neizgrađenim građevinskim zemljištem u društvenoj svojini 39
  - forma ugovora kad se imovina prenosi za života primaoca izdržavanja 87
- Ugovor o građenju*
- do kada izjava o ugovornoj kazni 42
  - okončana situacija i docnja 53

Ugovor o korišćenju stana

- otkaz zbog nekorisćenja 84

Ugovor o kreditu

- red uračunavanja iznosa iz mjenice 43
- kamata na kamatu 47

Ugovor o komisionu

- docnja u isplati cijene iz ugovora zaključenog za komitenta 55

Ugovor o licenci

- sa stranim partnerom 49

Ugovor o nalogu

- odgovornost za štetu nalogoprimca 54

Ugovor o osiguranju

- promjena predmeta osiguranja 74

Ugovor o prodaji

- prelaz rizika i predaja stvari 50
- odgovornost prodavca (proizvođača) za materijalne nedostatke 51
- reklamacija materijalnih nedostataka bez odlaganja 52

Ugovor o zastupanju

- dužnost međusobnog obavješćavanja 56

Uknjižba

- ne koristi nesavjesnom kupcu 27
- uslov za sticanje služnosti ugovorom 29

Uzročna veza

- i opasna stvar 58

Vanparnični postupak

- prepreke za pokretanje postupka za određivanje pravične naknade u slučaju eksproprijacije 105

Vjerodostojna isprava

- i mjesna nadležnost 101

Vlasništvo

- sticanje građenjem na realnom dijelu 27
- ne može održajem steći zakupac 28
- ne može steći ni uknjižbom nesavjestan kupac 29
- na odbjeglom roju pčela 32

Zahtjev za zaštitu zakonitosti

- kada se može podnijeti u roku od dvije godine 99

Zajednička imovina

- ništav je ugovor o ustupanju dijela ako je ugovoren nemoralan uslov 36
- kriterij za utvrđivanje vrijednosti stvari stečenih u bračnoj zajednici 86

Zastara potraživanja

- zatezних kamata 46

Zatezna kamata

- zastara potraživanja 46

- zbog docnje u isplati privremene situacije 53
- duguje komisionar i kada je roba isporučena komitentu 55
- na dinarska potraživanja teče od konverzije 68
- na naknadu za eskont mjenice 69
- revalorizacija procesne kamate 70
- nije dopuštena na procesnu zateznu kamatu 71
- stopa procesne kamate 72
- tok procesne kamate 73
- na doprinos za sklonište - sudska nadležnost 91
- izmjena stope nakon donošenja prvostepene presude 106
- prigovor u izvršnom postupku zbog izmjene stope 107

Žalba

- iznošenje novih činjenica 104

UPRAVNO PRAVO

Eksproprijacija

- preseljenje vlasnika eksproprijisanih nepokretnosti i gubitak privrednog interesa za njihovo korištenje 112

Građevinsko zemljište

- ko sve može ostvariti prvenstveno pravo korištenja zemljišta radi građenja (potencijalni nasljednik ranijeg vlasnika) 113
- postupak ostvarenja prava na naknadu za preuzeto neizgrađeno građevinsko zemljište od ranijeg vlasnika 114
- legalizacija bespravne gradnje, utvrđivanje trajnog prava korištenja zemljišta potrebnog za redovnu upotrebu zgrade i obaveza graditelja da plati rentu 115
- zakonska nemogućnost smanjenja naknade za pogodnosti (rente) 116

Nadzivanje zgrada i pretvaranje zajedničkih prostorija u stanove

- kada društveno-pravno lice može imati prvenstveno pravo na pretvaranje zajedničkih prostorija u stanove 117

Stambeni odnosi

- zadržavanje svojstva člana porodičnog domaćinstva nosioca stanarskog prava za vrijeme njegovog privremenog odsustvovanja iz stana 118
- nemogućnost raspravljanja o pravnoj valjanosti ugovora o korištenju stana u postupku za iseljenje nezakonito useljenog lica 119

REGISTAR PROPISA

KRIVIČNO PRAVO, PRIVREDNI PRESTUPI I PREKRŠAJI

Savezni propisi:

- Krivični zakon SFRJ ("Službeni list SFRJ", br. 44/75, 34/88, 74/88, 57/89, 38/90 i 45/90)
- Zakon o krivičnom postupku ("Službeni list SFRJ", br. 4/77, 14/85, 74/87, 57/89 i 3/90)
- Zakon o privrednim prestupima ("Službeni list SFRJ", br. 4/77, 14/83, 10/88 i 57/89)
- Zakon o službi društvenog knjigovodstva ("Službeni list SFRJ", br. 70/83...84/90)
- Zakon o finansijskom poslovanju ("Službeni list SFRJ", br. 10/89...61/90)
- Zakon o standardizaciji ("Službeni list SFRJ", broj 37/88)
- Zakon o isplati ličnih dohodaka do kraja prvog polugodišta 1990. godine ("Službeni list SFRJ", broj 87/89)
- Zakon o računovodstvu ("Službeni list SFRJ", br. 12/89...61/90)
- Zakon o oporezivanju proizvoda i usluga u prometu ("Službeni list SFRJ", br. 33/72...13/90)

Republički propisi:

- Krivični zakon SRBiH ("Službeni list SRBiH", br. 16/77, 32/84, 19/86, 41/88, 33/89, 2/90 i 24/91)
- Zakon o prekršajima ("Službeni list SRBiH", br. 19/86, 42/87, 33/89, 2/90 i 22/91)

GRADANSKO I PRIVREDNO PRAVO

Savezni propisi:

- Zakon o parničnom postupku ("Službeni list SFRJ", br. 4/77 do 35/91)
- Zakon o izvršnom postupku ("Službeni list SFRJ", br. 20/78 do 35/91)
- Zakon o službi društvenog knjigovodstva ("Službeni list SFRJ", br. 70/83 do 20/91)
- Zakon o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", br. 29/78 do 57/89)
- Zakon o osnovnim svojinsko-pravnim odnosima ("Službeni list SFRJ", br. 6/80 i 36/90)

- Zakon o preduzećima ("Službeni list SFRJ", br. 77/88, 40/89, 46/90 i 61/90)
- Zakon o finansijskom poslovanju ("Službeni list SFRJ", br. 10/89 do 61/90)
- Zakon o autorskom pravu ("Službeni list SFRJ", br. 19/78, 24/86 i 21/90)
- Zakon o zaštiti pronalazaka, tehničkih unapređenja i znakova razlikovanja ("Službeni list SFRJ", br. 34/81, 3/90 i 20/90)
- Zakon o udruženom radu ("Službeni list SFRJ", br. 11/88 i 40/89)
- Zakon o osnovama sistema osiguranja imovine i lica ("Službeni list SFRJ", broj 24/76) - raniji, sada istoimeni ("Službeni list SFRJ", br. 17/90 i 82/90)
- Zakon o standardizaciji ("Službeni list SFRJ", br. 38/77 i 11/80) - raniji, sada istoimeni ("Službeni list SFRJ", br. 37/88 i 23/91)
- Zakon o oporezivanju proizvoda i usluga u prometu ("Službeni list SFRJ", br. 33/72 do 13/90), sada Zakon o privremenim mjerama o porezu na promet proizvoda i usluga ("Službeni list SFRJ", broj 4/91)
- Zakon o mjenici ("Službeni list SFRJ", broj 104/46 i "Službeni list SFRJ", br. 16/65, 54/70 i 57/89)
- Zakon o visini stope zatezne kamate ("Službeni list SFRJ", broj 57/89)
- Zakon o osnovama poslovanja organizacija udruženog rada u području prometa robe i usluga u prometu robe i o sistemu mjera kojima se sprečava narušavanje jedinstva jugoslovenskog tržišta u ovoj oblasti ("Službeni list SFRJ", br. 43/76 do 43/86) - raniji
- Zakon o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava ("Službeni list SFRJ", br. 60/75 do 24/86) - raniji
- Zakon o prometu robe i usluga sa inostranstvom ("Službeni list SFRJ", br. 15/77, 17/78 i 5/82) - raniji
- Zakon o osnovama kreditnog i bankarskog sistema ("Službeni list SFRJ", br. 2/77, 59/81, 9/84 i 70/84) - raniji

- Zakon o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta ("Službeni list FNRJ", broj 52/58) - raniji

- Zakon o određivanju građevinskog zemljišta u gradovima i naseljima gradskog karaktera ("Službeni list SFRJ", broj 5/68) - raniji

- Zakon o prestanku važenja Zakona o finansiranju stambene izgradnje ("Službeni list SFRJ", broj 34/65)

- Osnovni zakon o privrednom poslovanju (gazdovanju) stambenim zgradama u društvenoj svojini ("Službeni list SFRJ", broj 35/65)

- Zakon o nevažnosti pravnih propisa donijetih do 6. aprila 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije ("Službeni list FNRJ", broj 84/46)

- Posebne uzanse o građenju ("Službeni list SFRJ", broj 18/77)

- Uputstvo o obliku, sadržini i upotrebi jednoobraznih obrazaca za obavljanje poslova platnog prometa u zemlji preko Službe društvenog knjigovodstva ("Službeni list SFRJ", br. 51/84 do 22/89)

Republički propisi:

- Zakon o redovnim sudovima ("Službeni list SRBiH", br. 19/86, 25/88 i 33/89)

- Zakon o državnoj upravi ("Službeni list SRBiH", broj 8/90 - prečišćeni tekst, 22/90, 10/91 i 14/91)

- Zakon o vanparničnom postupku ("Službeni list SRBiH", broj 10/89)

- Zakon o prometu nepokretnosti ("Službeni list SRBiH", br. 38/78, 4/89, 29/90 i 22/91)

- Zakon o eksproprijaciji ("Službeni list SRBiH", br. 12/87 i 38/89)

- Zakon o građevinskom zemljištu ("Službeni list SRBiH", broj 34/86, 1/90 i 29/90)

- Zakon o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", br. 14/84 i 12/87)

- Porodični zakon ("Službeni list SRBiH", br. 21/79 i 44/89)

- Zakon o nasljeđivanju ("Službeni list SRBiH", broj 7/80)

- Zakon o udruživanju građana ("Službeni list SRBiH", br. 5/90 i 21/90)

- Zakon o putevima ("Službeni list SRBiH", br. 6/78, 21/83 i 25/88) - raniji, sada istoimeni ("Službeni list SRBiH", broj 10/90)

- Zakon o izdavačkoj djelatnosti ("Službeni list SRBiH", broj 35/90)

- Zakon o opštenarodnoj odbrani ("Službeni list SRBiH", br. 3/84, 17/87 i 35/90)

- Zakon o porezima građana ("Službeni list SRBiH", broj 18/91 - prečišćeni tekst)

- Zakon o udžbenicima i drugim nastavnim sredstvima za osnovno i srednje usmjereno obrazovanje i vaspitanje ("Službeni list SRBiH", broj 29/86) - raniji

UPRAVNO PRAVO

Savezni propisi:

- Zakon o opštem upravnom postupku ("Službeni list SFRJ", broj 47/86 - prečišćeni tekst)

- Zakon o upravnim sporovima ("Službeni list SFRJ", broj 4/77)

Republički propisi:

- Zakon o eksproprijaciji ("Službeni list SRBiH", broj 12/87 - prečišćeni tekst i 38/89)

- Zakon o građevinskom zemljištu ("Službeni list SRBiH", br. 34/86, 1/90 i 29/90)

- Zakon o nadziđivanju zgrada i pretvaranju zajedničkih prostorija u stanove u zgradama u društvenoj svojini ("Službeni list SRBiH", broj 32/87)

- Zakon o redovnim sudovima ("Službeni list SRBiH", br. 19/86, 25/88 i 33/89)

- Zakon o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 14/84 - prečišćeni tekst i 12/87).